

**OCENA EFEKTÓW WSPARCIA UDZIELONEGO
W RAMACH DZIAŁANIA 7.6 WSPARCIE DLA
OWES I ROPS WE WZMACNIANIU SEKTORA
EKONOMII SPOŁECZNEJ RPO-L2020**

Raport z badania

**OCENA EFEKTÓW WSPARCIA UDZIELONEGO
W RAMACH DZIAŁANIA 7.6 WSPARCIE DLA
OWES I ROPS WE WZMACNIANIU SEKTORA
EKONOMII SPOŁECZNEJ RPO-L2020**

Raport końcowy

Zielona Góra 2018

Spis treści

Słownik pojęć	7
Słownik skrótów	9
Streszczenie	10
Abstract.....	15
Wprowadzenie	20
Metodologia	22
I. Uwarunkowania prawne rozwoju ekonomii społecznej	26
1.1 Kontekst europejski	26
1.2 Kontekst krajowy	27
1.3 Kontekst regionalny	32
1.4 Podsumowanie.....	36
II Stan rozwoju ekonomii społecznej w Polsce i województwie lubuskim	37
2.1 Ekonomia społeczna – kwestie definicyjne.....	37
2.2 Stan rozwoju ES.....	39
2.2.1 Spółdzielnie socjalne	40
2.2.2 Kluby integracji społecznej	44
2.2.3 Centra integracji społecznej.....	46
2.2.4 Warsztaty terapii zajęciowej.....	48
2.2.5 Zakłady Aktywności Zawodowej.....	50
2.2.6 Organizacje pozarządowe	51
2.3 Podsumowanie.....	52
III Bariery rozwoju ES	54
3.1 Bariera systemowa.....	54
3.2 Bariera instytucjonalna	55
3.3 Bariera finansowa	58
3.4 Bariera społeczna	60
3.5 Podsumowanie.....	60
IV System wsparcia ekonomii społecznej	62
4.1 ROPS.....	64
4.2 OWES.....	66
V Ocena funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej.....	70
5.1 ROPS.....	72
5.2 OWES.....	74
5.3 Podsumowanie.....	76

VI Wsparcie udzielone na rzecz PES w ramach Działania 7.6 RPO-L2020	77
6.1 ROPS	77
6.2 OWES	79
6.3 Podsumowanie	84
VII Potrzeby sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim	85
VIII Trafność wsparcia	88
8.1 Ocena trafności wsparcia	88
8.1.1 OWES	88
8.1.2 ROPS	93
IX Użyteczność wsparcia	95
9.1 Sytuacja społeczno-gospodarcza w regionie	95
9.2 Sytuacja społeczno-zawodowa odbiorców wsparcia	100
9.2.1 OWES w Zielonej Górze	101
9.2.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.	107
9.3 Ocena użyteczności wsparcia na podstawie badań jakościowych	114
X Skuteczność wsparcia	116
10.1 OWES w Zielonej Górze	116
10.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.	118
10.3 ROPS	119
XI Efektywność wsparcia	121
11.1 OWES w Zielonej Górze	121
11.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.	122
11.3 ROPS	123
XII Jakość wsparcia	125
12.1 Dostępność wsparcia.....	125
12.2 Utrudnienia w otrzymaniu wsparcia	126
12.3 Ocena jakości wsparcia.....	127
12.4 Poziom zadowolenia.....	129
12.5 Ocena jakości procesu obsługi	131
XIII Dobre praktyki	135
13.1 Przedsiębiorstwo Społeczne „Dalej Razem Sp. z o.o.”	135
13.2 Spółdzielnia Socjalna „U babci Nonci”	136
13.3 Spółdzielnia Socjalna „Tlen & Terapia”	137
13.4 Spółdzielnia Socjalna „Azymut”	139

13.5 Podsumowanie.....	140
XIV Główne wnioski	141
XV Rekomendacje	143
Aneksy.....	146
Załącznik 1 Spis grafik, tabel, map i wykresów	146
Załącznik 2 Bibliografia.....	149
Załącznik 3 Narzędzia badawcze zastosowane w ewaluacji	151
Załącznik 4 Mapa województwa z podziałem na powiaty	170

Słownik pojęć

Centra integracji społecznej to jednostki organizacyjne, które służą reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem. Funkcjonują one na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1828). Działalność CIS-ów obejmuje głównie warsztaty i szkolenia, umożliwiające zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych, praktyki i staże, a także indywidualne programy zatrudnienia socjalnego, dopasowane do możliwości i umiejętności uczestnika oraz udział w grupach wsparcia, grupach samopomocowych, zajęciach terapeutycznych, umożliwiających zdobywanie praktycznych, „życiowych” umiejętności, ułatwiających rozwiązywanie problemów osobistych i rodzinnych, wzmacniających motywację do zmiany własnego losu i umożliwiających codzienne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Kluby integracji społecznej to jednostki powoływane na podstawie ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1828), których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. KIS działają na rzecz integrowania się osób o podobnych trudnościach i problemach życiowych.

Organizacje pożytku publicznego są to organizacje pozarządowe (stowarzyszenia i fundacje, a także spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie działające w celu osiągnięcia zysku), które na podstawie Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (z 24 kwietnia 2003 r.) uzyskały w sądzie status pożytku publicznego.

Przedsiębiorstwo społeczne zgodnie z definicją przedstawioną w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej jest to podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym, którego celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub/i świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej, przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym). Przedsiębiorstwo społeczne nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną – w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo. PS jest zarządzane na zasadach demokratycznych, albo co najmniej konsultacyjno-

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami.

Spółdzielnie socjalne zgodnie z ustawą z 27 kwietnia 2006 roku o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651) tworzą w większości osoby zagrożone marginalizacją ze względu na bezrobocie, niepełnosprawność, bezdomność itp. Członkowie spółdzielni tworzą dla siebie miejsca pracy i rozwijają kompetencje społeczne. Pod różnymi względami spółdzielnia socjalna przypomina spółkę, jednak co ją różni od spółki to przede wszystkim następujące cechy: w spółdzielni socjalnej nie dochodzi do podziału zysków, w przeciwieństwie do spółki, członkowie spółdzielni są zobowiązani do pracy na jej rzecz, każdy z jej członków posiada dokładnie jeden głos, niezależnie od wysokości wniesionego udziału – wszystkie decyzje podejmowane są demokratycznie.

Warsztaty Terapii Zajęciowej są placówkami stwarzającymi osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Realizacji powyższych celów służy stosowanie technik terapii zajęciowej zmierzających do usamodzielnienia uczestników, poprzez wyposażenie ich w umiejętności wykonywania czynności życia codziennego oraz zaradności osobistej, a także rozwijania psychofizycznych sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiającym uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia lub przez inne podmioty. Działają one na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Zakład aktywności zawodowej jest wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo jednostką tworzoną w celu zatrudnienia osób niepełnosprawnych zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności i osób zaliczonych do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Zakłady aktywności zawodowej działają w oparciu o tę samą ustawę co WTZ. Podmioty uprawnione do utworzenia ZAZ to: powiat, gmina, fundacja, stowarzyszenie oraz inna organizacja społeczna, której statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Słownik skrótów

CIS	Centrum Integracji Społecznej
ES	Ekonomia społeczna
IZ RPO-L2020	Instytucja Zarządzająca RPO-L2020
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
OWES	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej
PES	Podmioty Ekonomii Społecznej
PS	Przedsiębiorstwo Społeczne
PUP	Powiatowy Urząd Pracy
RKRES	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Streszczenie

Badanie ewaluacyjne miało na celu dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9w RPO-L2020.

Podmiotami odpowiedzialnymi za stymulowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie są: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS) w Zielonej Górze (do jego zadań należy: koordynowanie systemu wsparcia, integracja środowiska ekonomii społecznej, pokazywanie dobrych praktyk, organizowanie targów) oraz dwa Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) – jeden z siedzibą w Zielonej Górze, a drugi w Gorzowie Wielkopolskim. Instytucje te uruchomiły działania, mające na celu pobudzić sektor ekonomii społecznej w regionie oraz zwiększyć jego zdolność do aktywizowania osób w trudnej sytuacji życiowej. Do OWES w Zielonej Górze przypisano siedem powiatów: krośnieński, słubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski (ziemski i grodzki) oraz żarski. Dodatkowo, zgodnie z wnioskiem, zielonogórski Ośrodek obejmuje zasięgiem powiat: gorzowski, świebodziński, żagański i nowosolski. Teren działania dla OWES w Gorzowie Wielkopolskim składa się z następujących powiatów: gorzowski ziemski, Gorzów Wlkp. grodzki, strzelecko-drezdenecki, świebodziński, międzyrzecki, żagański, nowosolski, a ponadto 3 gminy (Wschowa, Rzepin, Łęknica) z obszaru przypisanego do OWES w Zielonej Górze.

Mając na uwadze dotychczas udzielone wsparcie w ramach RPO-L2020 istotnym zadaniem była ewaluacja przeprowadzonych działań pod kątem użyteczności, skuteczności, efektywności i trafności.

Cele szczegółowe badania zakładały:

- Ocenę systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim.
- Identyfikację zakresu działań poszczególnych OWES w województwie lubuskim.
- Ocenę skuteczności, użyteczności i efektywności wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES w województwie lubuskim.
- Ocenę jakości wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES w województwie lubuskim w odniesieniu do standardów akredytacyjnych.
- Ocenę użyteczności i trafności działań związanych z obszarem koordynacji ekonomii społecznej realizowanych przez ROPS w Zielonej Górze.
- Wypracowanie rekomendacji wspierających usprawnienie systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

W odniesieniu do stopnia rozwoju ekonomii społecznej w regionie wyniki badania pokazały, że:

obszar województwa lubuskiego (według stanu na koniec 2016 roku) charakteryzował się niższym poziomem rozwoju ekonomii społecznej niż inne województwa w Polsce. Największe zapóźnienia były widoczne w odniesieniu do stopnia rozwoju zakładów aktywności zawodowej. Gorzej w porównaniu z innymi województwami wyglądał też stan rozwoju przedsiębiorstw społecznych (spółdzielni socjalnych) oraz warsztatów terapii zajęciowej. Inne formy ekonomii społecznej (kluby integracji społecznej i centra integracji społecznej) rozwinęły się stosunkowo dobrze, choć trzeba jednocześnie odnotować fakt nierównomiernego rozłożenia tych instytucji w ramach regionu. Uwzględniając potencjał ludnościowy regionu całkiem dobrze prezentuje się też stopień rozwoju III sektora.

Z powodu niskiego stopnia rozwoju przedsiębiorstw społecznych w województwie lubuskim celowe było uruchomienie Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej*. Celem tego działania było stymulowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie poprzez wsparcie dla przedsiębiorstw społecznych lub podmiotów ekonomii społecznej zamierzających przekształcić się w PS.

W odniesieniu do barier hamujących rozwój ekonomii społecznej wyniki badania pokazały, że:

bariery, które od wielu lat tworzą w województwie lubuskim niekorzystne warunki do rozwoju ekonomii społecznej, mają charakter systemowy, instytucjonalny, finansowy i społeczny. Działanie 7.6 RPO-L2020, tworząc nowy system wsparcia na rzecz ES, wniosło znaczący wkład w ograniczenie negatywnego oddziaływania wymienionych wcześniej barier na sytuację PES. Największe postępy udało się odnotować w obszarze systemowym i finansowym. Stworzono bowiem sprawnie funkcjonujący system wsparcia dla ES oraz skierowano do PES/PS strumień środków finansowych, pozwalający im rozwinąć się i zaspokoić ich podstawowe potrzeby inwestycyjne. Mimo podjętych działań przez ROPS i lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, bariery instytucjonalne i społeczne nadal hamują rozwój ekonomii społecznej w regionie. W najbliższej perspektywie czasowej koncentracja działań powinna dotyczyć tych właśnie obszarów.

W odniesieniu do oceny funkcjonowania systemu wsparcia ES w regionie wyniki badania pokazały, że:

system wsparcia ES w regionie funkcjonuje prawidłowo. Zarówno ROPS, jak i lubuskie OWES wypełniają swoje zadania, dbając jednocześnie o utrzymywanie właściwych relacji między sobą oraz rozwijanie kontaktów z innymi podmiotami (JST, PUP, OPS). Istnieje dalsza potrzeba pogłębiania tych relacji i wykorzystywania ich do uspołniania systemu wsparcia na rzecz ekonomii społecznej.

W odniesieniu do oceny trafności wsparcia wyniki badania pokazały, że:

oferta usług lubuskich ośrodków wsparcia ekonomii społecznej trafnie odpowiadała na potrzeby i oczekiwania lubuskich PES. W ramach stworzonej oferty lubuskie PES otrzymały dostęp do usług doradczych, szkoleniowych, promocyjnych i finansowych (dotacja na utworzenie miejsca pracy oraz wsparcie pomostowe). Stworzony pakiet usług wsparcia miał charakter kompleksowy i był on dostosowany do potrzeb zarówno istniejących PES, jak i tych, które miały dopiero powstać.

Działalność ROPS trafnie odpowiada na główne potrzeby sektora ES w regionie. Za pomocą różnego rodzaju instrumentów (promowanie ES, organizowanie wyjazdów studyjnych, zwiększanie widoczności PES, upowszechnianie klauzul społecznych po stronie JST), instytucja ta działa na rzecz tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie oraz eliminowania barier, które utrudniają funkcjonowanie PES.

W odniesieniu do oceny użyteczności wsparcia wyniki badania pokazały, że:

na podstawie syntetycznej analizy danych społeczno-gospodarczych można stwierdzić poprawę sytuacji na rynku pracy w województwie lubuskim, w tym także poprawę położenia grup zagrożonych wykluczeniem (w największym stopniu osób z niepełnosprawnościami, ale też długotrwale bezrobotnych oraz osób w wieku 50+). Nie sposób określić, na ile zdiagnozowana poprawa jest efektem wdrażania działań na rzecz rozwoju ES. Można jedynie zakładać, że uruchomione działania wzmocniły impulsy rozwojowe związane ze stosunkowo dobrą koniunkturą gospodarczą oraz stworzeniem dodatkowych instrumentów wsparcia socjalnego dla rodzin.

Na podstawie przeprowadzonych badań CAWI (przy próbie badawczej liczącej 332 respondentów) należy stwierdzić, że otrzymane wsparcie spełniało kryterium użyteczności. Dzięki udziałowi w projekcie znaczący odsetek odbiorców wsparcia nabył lub podniósł swoje kwalifikacje oraz zdobył zatrudnienie. Osiągnięte efekty wpłynęły na poczucie poprawy sytuacji społeczno-zawodowej u dużej części respondentów.

W odniesieniu do oceny skuteczności wyniki badania pokazały, że:

na podstawie analizy wskaźników programowych (wynikających z RPO-L2020, Działanie 7.6.) oraz wskaźników efektywnościowych (określonych w Wytycznych¹) widać wysoką skuteczność OWES w rozwijaniu ekonomii społecznej w regionie i zmienianiu środowiska ES w pożądanym kierunku. Wyniki osiągnięte przez OWES w Zielonej Górze pokazują wyższą niż zakładano skalę działania projektu i kierowanie strumienia wsparcia do docelowych grup odbiorców.

¹ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016, Warszawa 2016.

Pomimo faktu, że LOWES w Gorzowie Wlkp. nie osiągnął zakładanego poziomu w przypadku jednego wskaźnika produktu (liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich), to Ośrodek ten wywiązuje się ze swoich zadań i w sposób skuteczny realizuje swoje działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Pozostałe bowiem wskaźniki pokazują realizację efektów z nadwyżką lub osiągnięcie docelowego stanu.

Według stanu na koniec I kwartału 2018 roku, ROPS zrealizował dwa na siedem wskaźników produktu (liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej oraz liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. fora, targi, konferencje). W pozostałych wskaźnikach nie osiągnięto zakładanych wartości. Należy jednak zauważyć, że wartość docelowa wskaźników ma być osiągnięta do końca 2018 roku. Oznacza to, że ROPS ma jeszcze prawie dziewięć miesięcy na kontynuowanie działań na rzecz ES i poprawianie swoich wyników. W tym roku rozpoczęła się III edycja Akademii Liderów Lokalnych (LLL), w wyniku której kolejne 15 osób zdobędzie kompetencje lidera lokalnego. W ten sposób wskaźnik produktu pn. liczba liderów PES, którzy ukończyli ALL uzyska 100% realizacji. Co kwartał odbywają się posiedzenia RKRES. Nie zdarzyła się jeszcze sytuacja, w której odwołano spotkanie Komitetu. Należy więc zakładać, że i ten wskaźnik zostanie w pełni zrealizowany do końca bieżącego roku. Od dwóch lat ROPS cyklicznie organizuje też wizyty studyjne. W 2018 roku również zaplanowane jest przeprowadzenie takiego działania. Jego realizacja powinna pozwolić osiągnąć docelową wartość wskaźnika lub przynajmniej znacząco zbliżyć się do niej. Duże szanse powodzenia ma kwestia utworzenia klastra dedykowanego podmiotom ekonomii społecznej, w tym PS. Jest to przedsięwzięcie wspólnie realizowane z OWES w Zielonej Górze. Z informacji przekazanej przez ROPS wynika, że jest ono zaplanowane w harmonogramie na 2018 rok. Ocenie skuteczności działań ROPS służy również wskaźnik rezultatu pn. *Odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych*. Nie jest jeszcze znana aktualna wartość tego wskaźnika. Nie jest ona określona przez ROPS (stan na 7 maja b.r.) Dostępna jest informacja o wartości wskaźnika na koniec 2016 roku. Wskaźnik kształtował się wówczas na poziomie 21%, a więc połowy tego, ile wynosi stan docelowy w 2018 roku. Z informacji przekazanych od ROPS wynika, że istnieją jednak realne szanse na osiągnięcie zakładanego poziomu do końca 2018 roku. Biorąc pod uwagę wyjaśnienia dotyczące wskaźników można stwierdzić, że działania ROPS są skuteczne i przyczyniają się do poprawy kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie.

W odniesieniu do oceny efektywności wyniki badania pokazały, że:

OWES w Zielonej Górze przeznaczył ponad 70% budżetu na realizację wsparcia finansowego w postaci dotacji i wsparcia pomostowego. Na świadczenie usług animacyjnych i inkubacyjnych zielonogórski OWES wydał łącznie 21,6 % ogółu środków (odpowiednio 10,4% i 11,2%). Najmniejszy udział w wydatkach miały usługi szkoleniowe i doradcze. Natomiast LOWES w Gorzowie Wlkp. przeznaczył 63,2% budżetu na realizację wsparcia finansowego w postaci dotacji i wsparcia pomostowego, a więc o ponad 7 punktów procentowych mniej niż OWES w Zielonej Górze. Na usługi animacyjne,

szkoleniowe i doradcze LOWES zarezerwował w swoim budżecie podobną ilość środków finansowych (odpowiednio 10,7%, 10,3% i 11,2% ogółu budżetu). Najmniejszy udział w wydatkach miały działania inkubacyjne (niecałe 5%). Struktura wydatków LOWES różniła się w porównaniu z podziałem budżetu przyjętym przez OWES w Zielonej Górze (kwota dofinansowania UE LOWES była wyższa). Przede wszystkim więcej środków wydano na realizację wsparcia szkoleniowego i doradczego. Mniej przeznaczono natomiast na działania inkubacyjne oraz wsparcie finansowe. Wydatki lubuskich OWES na świadczenie usług z zakresu animacji kształtowały się na podobnym poziomie.

Na podstawie przeprowadzonych obliczeń i porównań stwierdzono, iż średni koszt utworzenia jednego miejsca pracy w przedsiębiorstwie społecznym wyniósł w LOWES w Gorzowie Wlkp. 31 298,68 zł. Koszt ten był o 8,2% niższy od średniej wartości obliczonej dla OWES w Zielonej Górze, przy czym stwierdzone różnice kosztowe są wynikiem różnicowanego podejścia obu instytucji do zakresu wsparcia pomostowego.

W odniesieniu do jakości wsparcia wyniki badania pokazały, że:

Na podstawie badania CAWI można stwierdzić, że organizatorzy wsparcia zapewнили uczestnikom projektów stosunkowo wysoką jakość wsparcia. Po pierwsze, zagwarantowali odpowiednią dostępność oferowanych usług. Po drugie, stworzyli optymalną ścieżkę, która ograniczała ryzyko wystąpienia barier i trudności. Po trzecie, skierowane do odbiorców wsparcie charakteryzowało się dobrą jakością, która zaspakajała podstawowe potrzeby i oczekiwania. Z uwagi na jakość świadczonych usług przeważały wśród respondentów pozytywne oceny zadowolenia z otrzymanego wsparcia.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że lubuskie OWES stale monitorują jakość świadczonych przez siebie usług (za pomocą wewnętrznych ewaluacji) i w sytuacjach wykrycia jakichś nieprawidłowości, instytucje te reagują i dokonują stosownych korekt w swoich działaniach. Takie postępowanie pozwala na stałe doskonalenie się organizacji i lepsze dostosowywanie jej do potrzeb odbiorców.

Abstract

The evaluation study was aimed at assessing the social economy support system adopted in the Lubuskie Voivodeship and its current effects as part of the Investment Priority 9v RPO-L2020.

The entities responsible for stimulating the growth of the region's social economy are as follows: Regional Centre for Social Policy (ROPS) in Zielona Góra (support system coordination, social economy environment integration, good practices demonstration, fair organisation) as well as two Social Economy Support Centres (OWES) – one with registered seat in Zielona Góra and the other – in Gorzów Wielkopolski. The institutions have undertaken activities aimed at stimulating the region's social economy sector and improving its ability of activating persons with difficult life situations. Seven poviats were assigned to OWES in Zielona Góra: krośnieński, ślubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski, Zielona Góra and żarski. In addition, according to the application, Zielona Góra OWES covers the following poviats: gorzowski, świebodziński, żagański and nowosolski. The area of operation for LOWES in Gorzów Wielkopolski consists of the following poviats: gorzowski, Gorzów Wlkp., strzelecko-drezdenecki, świebodziński, międzyrzecki, żagański, nowosolski, and 3 municipalities (Wschowa, Rzepin, Łęknica) from the area assigned to OWES in Zielona Góra.

Taking into consideration the current support provided as part of the RPO-L2020, an important task is to assess the undertaken activities in terms of usefulness, effectiveness, efficiency and adequacy.

The study's specific objectives assumed the following:

- Evaluation of the social economy support system in the Lubuskie Voivodeship.
- Identification of the scope of activities of particular OWES in the Lubuskie Voivodeship.
- Evaluation of the effectiveness, usefulness and efficiency of the support provided by particular OWES in the Lubuskie Voivodeship.
- Evaluation of the quality of the support provided by particular OWES in the Lubuskie Voivodeship in relation to accreditation standards.
- Evaluation of the usefulness and adequacy of the activities related to the area of social economy coordination undertaken by the Zielona Góra ROPS.
- Elaboration of recommendations supporting the improvement of the social economy support system in the Lubuskie Voivodeship.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

In terms of the region's social economy growth, the results of the study showed that:

the territory of the Lubuskie Voivodeship (acc. to the state at the end of 2016) was characterised by the lowest social economy growth in comparison to other Polish voivodships. The biggest underdevelopment was visible in terms of the level of growth of professional development centres. The state of development of social enterprises (social cooperatives) and occupational therapy workshops is also worse when comparison it to other voivodships. Other forms of social economy (social integration clubs and centres) developed relatively well, however it is necessary to note that such institutions are unevenly distributed within the region. Taking into consideration the region's population potential, the level of growth of the III sector is also relatively good.

Due to the low level of development of social enterprises in the Lubuskie Voivodships, it was justified to introduce measure 7.6 Support for the OWES and ROPS strengthening the social economy sector. The purpose of the measure was to stimulate the development of the region's social economy by supporting social enterprises or social economy entities intending to convert into social enterprises.

In terms of the barriers hindering the social economy growth, the results of the study showed that:

the barriers which for many years have created unfavourable conditions for the Lubuskie Voivodeship's social economy growth have a systemic, institutional, financial and social nature. Measure 7.6 RPO-L2020, by creating a new social economy support system, has contributed greatly to the reduction of the negative impact of the aforementioned barriers affecting social economy entities. The biggest progress was noted in the systemic and financial fields. It was possible to create an efficiently functioning social economy support system and provide social economy entities/social enterprises with financial resources which allowed them to develop and meet the basic investment needs. Despite the activities undertaken by the ROPS and Lubuskie social economy support centres, the institutional and social barriers are still hindering the region's social economy growth. In the short-term, activities should be focused in these areas.

In terms of the evaluation of the region's social economy support system, it was determined that:

the region's social economy support system is functioning as intended. Both the ROPS and the Lubuskie OWES are fulfilling their tasks and simultaneously take care of their mutual relations as well as developing contacts with other entities (JST, PUP, OPS). There is a further need of deepening these relations and using them to establish a coherent social economy support system.

In terms of the evaluation of the support adequacy, the results of the study showed that:

The services offered by the Lubuskie social economy support centres was adequate for the needs and expectations of the Lubuskie social economy entities. As part of the developed support offer, the Lubuskie social economy entities have gained access to consulting, training, promotional and financial services (subsidy for workplace creation, bridge support). The created support service package was complex and adapted to the needs of both existing social economy entities and those not yet established. In order to increase the adequacy of support, it would be necessary to consider extending the period of social enterprise incubation and allowing alternative forms of employing persons from the social exclusion area.

The ROPS activity adequately meets the main needs of the region's social economy sector. Using various types of instruments (social enterprise promotion, study tour organisation, increasing social economy entity visibility, dissemination of social clauses on the JST part), the institution's activity is aimed at creating favourable conditions for the growth of social economy in the region as well as elimination of barriers that hinder the functioning of social economy entities.

In terms of the evaluation of the support usefulness, the results of the study showed that:

based on a synthetic analysis of the social and economic data, an improvement of the Lubuskie Voivodships' situation can be ascertained, including also the improvement of the situation of groups endangered by social exclusion (mainly disabled persons, but also long-term unemployed and persons at the age of 50+). It is impossible to state the degree in which the diagnosed improvement is an effect of implementation of the activities aimed at social economy growth. It is only possible to assume that the undertaken activities strengthened the growth impulses related to the relatively good economic situation and the creation of additional instruments of social support for families in Poland.

Based on the conducted CAWI studies (sample of 332 respondents), it is necessary to state that the provided support has met the usefulness criterion. Thanks to the participation in the project, a significant proportion of the support recipients has acquired or improved its competencies and gained employment. The achieved outcomes contributed to the feeling of improvement of the social and vocational situation in a large number of respondents.

In terms of the evaluation of the support effectiveness, the results of the study showed that:

Based on the analysis of the effectiveness indicators, we can see high OWES effectiveness in growing the region's social economy and changing the social economy environment

Rzeczpospolita
Polska

in the desired direction. The results achieved by the Zielona Góra OWES demonstrate a greater than assumed scale of the project's impact and directing the support stream at the target groups of recipients.

Despite the fact that the Gorzów Wielkopolski OWES has not achieved the assumed level in the case of one product indicator (number of persons originating from rural areas), the Centre offsets this fact by fulfilling its tasks and effectively exercises its activities aimed at social economy growth. Other indicators show the achievement of the effects with a surplus or the target state.

According to the state as of the I quarter of 2018, the ROPS has achieved two out of seven product indicators (number of voivodeship campaigns promoting the social economy notions and the number of regional events on social economy, i.e. forums, fairs, conferences). In terms of other indicators, the assumed values were not achieved. It is however necessary to note that the target indicator value is to be achieved until the end of 2018. This means that the ROPS still has nearly ten months to continue its activities aimed at social economy and improving its results. This year saw the beginning of the III edition of the Local Leadership Academy (ALL), as result of which another 15 persons will acquire local leader competencies. Thus, the product indicator named number of social economy entity leaders who have completed the Local Leadership Academy will reach 100% of the objective. RKRES sessions take place once per quarter. None of the Committee's meetings have been cancelled thus far. It is therefore possible to assume that this indicator will be met until the end of the current year. For two years, the ROPS has been periodically organising study visits. Such activity is also planned for 2018. Its execution should allow for achieving the indicator's target value or at least substantially come near it. The issue of establishing a cluster dedicated to social economy entities, including social enterprises, has a good chance of success. It is an activity executed in cooperation with the Zielona Góra OWES. The information provided by the ROPS shows that this activity is planned in the schedule for 2018. The evaluation of the effectiveness of the ROPS' activities is also conducted by using the result indicator named Ratio of municipalities/poviats which included social economy in the programme documents. The current value of the indicator is not yet known. It has not yet been determined by the ROPS (state as of 7 May 2018). We only have information about the indicator's value as of the end of 2016. The indicator was then equal to 21%, i.e. half of the target state for 2018. The information provided from ROPS shows that there are, however, real chances of achieving the assumed level by the end of 2018. Taking into consideration the explanation concerning the indicators, it is possible to state that the ROPS activities are effective and contribute to the improvement of the condition of the region's social economy sector.

In terms of the evaluation of the support efficiency, the results of the study showed that:

The Zielona Góra OWES has allocated over 70% of its budget to the financial support in the form of subsidies and bridging support. For animation and incubation activities, the Centre has reserved a total of 21.6% of the overall resources (10.4% and 11.2%, respectively). The smallest share in the expenses featured training and consulting services. On the other hand, the Gorzów Wielkopolski LOWES has allocated 63.2% of its budget to the financial support in the form of subsidies and bridging support, i.e. over 7% less than the Zielona Góra OWES. For animation, training and consulting services, the LOWES reserved a similar amount of financial resources in its budget (10.7%, 10.3% and 11.2% of the overall budget, respectively). The smallest share in the expenses featured incubation services (less than 5%). The structure of the LOWES' expenses varied when comparing them to the budget adopted by the Zielona Góra OWES. First of all, more resources were expended for training and consulting support. On the other hand, less resources were allocated to incubation activities and financial support. The expenses of the Lubuskie OWES for providing animation services were at a similar level.

Based on the conducted estimations and comparisons, the average cost of creating a single workplace in a social enterprise amounted to PLN 31 298,68 (LOWES in Gorzów Wielkopolski). The cost was 8.2% lower than the average estimated for the Zielona Góra OWES. The cost differences identified are the result of the varied approach of both institutions to the scope of bridging support.

In terms of the evaluation of the support effectiveness, the results of the study showed that:

Based on the CAWI studies, it is possible to ascertain that the support organisers provided project participants with relatively high-quality support. Firstly, they guaranteed adequate support availability. Secondly, they created an optimal support route which limited the risk of occurrence of barriers and difficulties. Thirdly, the support provided to the recipients was of good quality and met the recipient's basic needs and expectations. Due to the quality of the support provided, most respondents positively assessed the received support.

It is necessary to note that the Lubuskie OWES are constantly monitoring the quality of the support services provided by them (using internal evaluations) and in case of identifying any irregularities, the institutions react and make suitable corrections in their activities. Such operation allows for continuous improvement of the organisation and its better adaptation to the needs of its services' recipients.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Wprowadzenie

Rozwój ekonomii społecznej stał się jednym z priorytetowych kierunków działania na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym. W rozwoju tym upatruje się szansy na rozwiązanie najbardziej palących kwestii społecznych, zmniejszenie problemu bezrobocia, a przede wszystkim aktywizację społeczno-zawodową tych grup, które doświadczają lub zagrożone są wykluczeniem społecznym. Do takiej grupy najczęściej należą osoby z niepełnosprawnościami, bezdomni, długotrwale bezrobotni, osoby o niskim wykształceniu.

Rosnące znaczenie sektora ekonomii społecznej znajduje odbicie w statystykach (np. ilość zatrudnionych osób w tym sektorze), ale także w strategicznych dokumentach rządowych. W 2014 roku przyjęto Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES), który pokazuje kluczowe kierunki interwencji publicznej mające służyć tworzeniu jak najlepszych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych. Adresowany jest przede wszystkim do instytucji publicznych, tworzących i realizujących konkretne polityki, jak również do osób działających w sektorze ekonomii społecznej. Za swój cel strategiczny KPRES przyjmuje to, aby podmioty ekonomii społecznej (PES) stały się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającym we wspólnotach samorządowych. Dla realizacji tego celu zarysowano perspektywę czasową do 2020 roku.

Operacjonalizacją KPRES w województwie lubuskim jest dokument pt. Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015 – 2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian. Dokument ten podkreśla potrzebę tworzenia warunków sprzyjających rozwojowi ekonomii społecznej. Także w Regionalnym Programie Operacyjnym – Lubuskie 2020 (RPO-L2020) wskazywano na konieczność rozwijania sektora ES. W Programie tym zwrócono uwagę na fakt, że niezbędnymi działaniami, jakie należy podjąć dla osiągnięcia powyższego celu, jest zapewnienie skutecznego systemu wsparcia, oferującego kompleksową pomoc nowopowstającym i już istniejącym podmiotom ekonomii społecznej. Odpowiedzią na te potrzeby jest Działanie 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020*, w ramach którego dotychczas (na moment realizacji badania) podpisano 3 umowy o dofinansowanie (2 umowy w ramach Poddziałania 7.6.1 *Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej* oraz 1 umowę w ramach Poddziałania 7.6.2 *Koordinacja ekonomii społecznej – ROPS*).

Podmiotami odpowiedzialnymi za stymulowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie są: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (ROPS) w Zielonej Górze (koordynowanie systemu wsparcia, integracja środowiska ekonomii społecznej, pokazywanie dobrych praktyk, organizowanie targów) oraz dwa Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) – jeden z siedzibą w Zielonej Górze, a drugi w Gorzowie Wielkopolskim. Instytucje

te uruchomiły działania, mające na celu pobudzić sektor ekonomii społecznej w regionie oraz zwiększyć jego zdolność do aktywizowania osób w trudnej sytuacji życiowej. Do OWES w Zielonej Górze przypisano siedem powiatów: krośnieński, słubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski (ziemski i grodzki) oraz żarski. Dodatkowo, zgodnie z wnioskiem, zielonogórski Ośrodek obejmuje zasięgiem powiat: gorzowski, świebodziński, żagański i nowosolski. Siedem powiatów stanowi również teren działania LOWES w Gorzowie Wielkopolskim. Są nimi powiaty: gorzowski ziemski, Gorzów Wlkp. grodzki, strzelecko-drezdenecki, świebodziński, międzyrzecki, żagański, nowosolski, a ponadto 3 gminy (Wschowa, Rzepin, Łęknica) z obszaru przypisanego do OWES w Zielonej Górze.

Mając na uwadze dotychczas udzielone w ramach RPO-L2020 wsparcie, istotnym zadaniem stało się sformułowanie oceny podjętych działań pod kątem użyteczności, skuteczności, efektywności i trafności. Tego typu ocena została przeprowadzona w ramach ewaluacji on-going, a więc w trakcie wdrażania RPO-L2020, a jej wyniki zostały zaprezentowane w niniejszym raporcie.

Metodologia

Badanie ewaluacyjne miało na celu dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020.

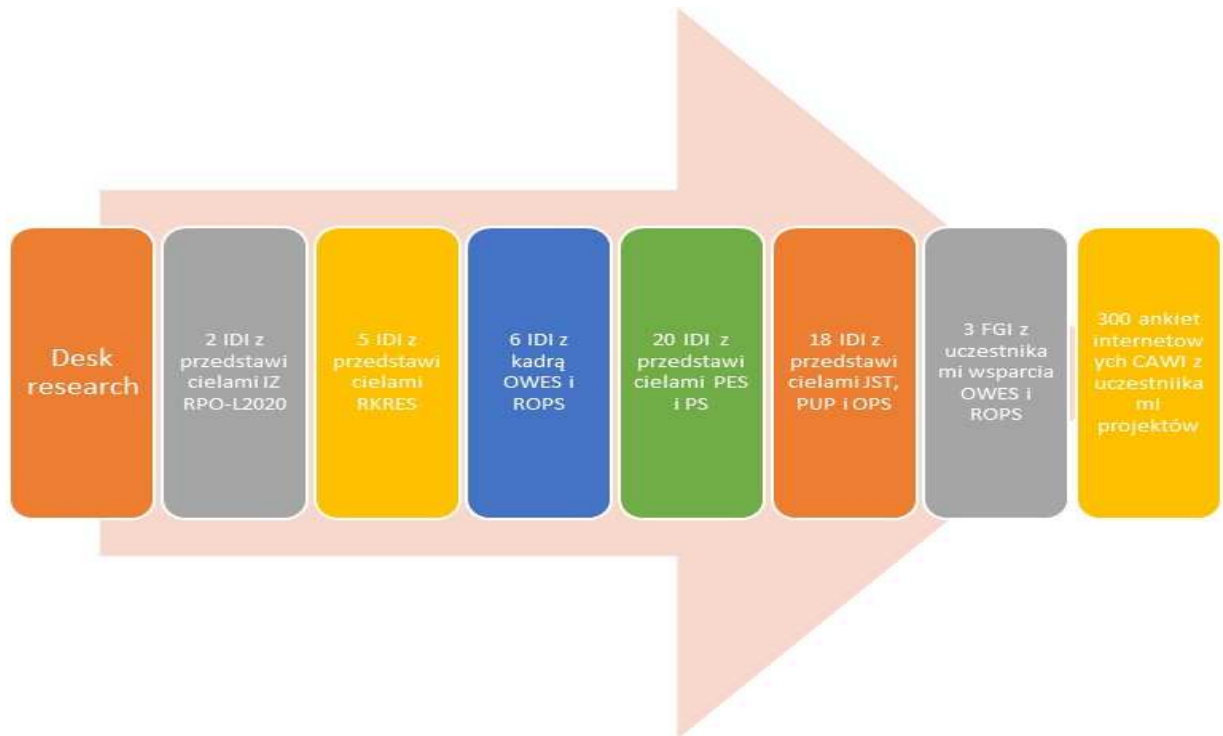
Realizację celu głównego powiązano z osiągnięciem sześciu celów szczegółowych, do których należy:

- Ocena systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim.
- Identyfikacja zakresu działań poszczególnych OWES w województwie lubuskim.
- Ocena skuteczności, użyteczności i efektywności wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES w województwie lubuskim.
- Ocena jakości wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES w województwie lubuskim w odniesieniu do standardów akredytacyjnych.
- Ocena użyteczności i trafności działań związanych z obszarem koordynacji ekonomii społecznej realizowanych przez ROPS w Zielonej Górze.
- Wypracowanie rekomendacji wspierających usprawnienie systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów skonstruowano metodologię badawczą, opierającą się na triangulacji metod i technik badawczych, dzięki której możliwe było uzyskanie wysokiej jakości materiału empirycznego.

Elementy metodologii badawczej ukazuje poniższy schemat:

W ramach badania ewaluacyjnego przeprowadzono:

- Analizę desk research, obejmującą najważniejsze dokumenty rangi europejskiej, krajowej i regionalnej związanej z sektorem ekonomii społecznej (m.in. Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020; Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020; Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015 – 2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian; EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej)². Za pomocą analizy danych zastanych możliwe było poznanie uwarunkowań prawnych wsparcia udzielanego w obszarze ekonomii społecznej w regionie.
- 2 indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami IZ RPO-L2020. Do udziału w badaniu zaproszone zostały osoby, które posiadają największą wiedzę oraz doświadczenie w zakresie realizowanych projektów. Dobór uczestników spełniających to kryterium został przeprowadzony po konsultacjach z Zamawiającym. Celem badania było poznanie logiki funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie, a także wykrycie tych rzeczy, które nie funkcjonują najlepiej lub wymagają wzmocnienia z uwagi na pozytywny wpływ na prawidłowość działania systemu.

² Szczegółowy wykaz źródeł wykorzystanych w analizie desk research przedstawiono w bibliografii.

- 5 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES). Celem badania było ustalenie, jakie wyzwania i problemy stoją przed sektorem ekonomii społecznej w województwie lubuskim i czy podejmowane działania pozytywnie wpływają na sytuację tego sektora. Poznanie opinii przedstawicieli RKRES pozwoliło również określić, jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby zwiększyć skuteczność, efektywność, trafność i użyteczność systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie. Dobór uczestników do badania IDI został przeprowadzony po konsultacjach z ROPS w Zielonej Górze.
- 6 indywidualnych wywiadów pogłębionych z kadrą OWES i ROPS (po 2 IDI w każdej z instytucji). Badanie miało na celu określenie, jak przebiega realizacja projektów OWES i ROPS, jak układa się współpraca między tymi instytucjami, jakie bariery utrudniają im skuteczniejsze realizowanie swoich zadań i jakie działania mogłyby przyczynić się do zwiększenia jakości oferowanych przez nich usług.
- 20 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami PES i PS. Badanie służyło określeniu, jak oceniana jest działalność OWES i ROPS, jak prezentuje się ocena oferowanych przez nich usług, jakie bariery utrudniały badanym podmiotom korzystanie z usług tych instytucji.
- 18 indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami JST, PUP i OPS. Badanie służyło określeniu, czy i w jaki sposób współpracują instytucje OWES i ROPS z JST, PUP i OPS, czy uwzględniają one postulaty zgłaszane przez interesariuszy i jakie są bariery, które utrudniają bardziej efektywną współpracę. Przedstawiciele środowiska interesariuszy ocenili też efekty działań OWES i ROPS w zakresie wsparcia ekonomii społecznej.
- 3 zogniskowane wywiady grupowe z uczestnikami wsparcia OWES. Badanie służyło przedstawieniu doświadczeń z udziału w projektach organizowanych przez OWES. Uczestnicy badania FGI przedstawili swoją ocenę działalności OWES, ocenili jakość i przydatność otrzymanego wsparcia oraz odpowiedzieli na pytanie, co należałoby zrobić, aby oferowane wsparcie bardziej odpowiadało ich potrzebom i oczekiwaniom.
- 300 ankiet internetowych CAWI z uczestnikami wsparcia OWES (głównie z osobami wykluczonymi społecznie lub zagrożonymi wykluczeniem społecznym)
- Studium przypadku, pokazujące cztery pozytywne przykłady PES/PS, które powstały w wyniku uzyskanego wsparcia w ramach OWES
- Badanie typu Tajemniczy Klient w dwóch OWES (w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp.). W badaniu tym specjalnie przeszkolony audytor (tajemniczy klient) wcielił się w rolę zwykłego klienta, który podczas korzystania z usług instytucji przeprowadził obserwację sposobu obsługi, a uzyskane tą drogą spostrzeżenia zapisał w specjalnym kwestionariuszu. Badanie to miało charakter ukryty, tajemniczy klient nie ujawnił pracownikom swojej roli, dzięki czemu uzyskał wgląd w faktyczny przebieg procesu obsługi. Obserwacja miała charakter planowy.

Zastosowanie badania typu Tajemniczy klient pozwoliło ustalić, czy pracownicy OWES obsługują klientów zgodnie ze standardami; które obszary obsługi funkcjonują poprawnie, a które wymagają poprawy; jakie elementy obsługi mogą być przyczyną zastrzeżeń klientów i skutkować rezygnacją z korzystania ze wsparcia oferowanego przez OWES

- Panel ekspercki, którego rolą było sformułowanie zaleceń, które będą zasadne z punktu widzenia wykrytych nieprawidłowości, a zarazem skuteczne w poprawieniu funkcjonowania systemu wsparcia.

Przeprowadzone badanie zostało oparte na czterech kryteriach ewaluacyjnych, takich jak:

- Skuteczność – rozumiana jako stopień osiągnięcia celów, efektów i rezultatów określonych dla OWES w obszarze ekonomii społecznej (na poziomie wskaźników i założeń projektów RPO-L2020, planów działań przygotowanych na potrzeby akredytacji, LPRES);
- Trafność – rozumiana jako stopień rzeczywistej przydatności udzielonego wsparcia dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie oraz jako wykorzystanie wiedzy i usług otrzymanych od instytucji ekonomii społecznej; pozwoli ocenić zgodność interwencji/działań z rzeczywistymi potrzebami sektora ekonomii społecznej (w jakim stopniu dotychczasowe efekty realizacji projektów w zakresie wsparcia ekonomii społecznej odpowiadają na potrzeby sektora i w jakim stopniu wsparcie oferowane podmiotom ekonomii społecznej uwzględnia cykl życia tych podmiotów i zmiany w czasie zapotrzebowania na usługi);
- Efektywność – rozumiana jako stosunek nakładów finansowych poniesionych na wsparcie do uzyskanych efektów wsparcia w ramach analizowanego Działania;
- Użyteczność – rozumiana jako stopień rzeczywistej przydatności wsparcia udzielonego przez ROPS i OWES dla reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, rozwoju sektora ekonomii społecznej w woj. lubuskim oraz jako wykorzystanie przez PES wiedzy i usług otrzymanych z OWES.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

I. Uwarunkowania prawne rozwoju ekonomii społecznej

1.1 Kontekst europejski

Za sprawą aktualnie obowiązującej w Unii Europejskiej Strategii „Europa 2020”, problematyka ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, nabrała szczególnego znaczenia.

W Strategii zdefiniowano 3 podstawowe priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną

Z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej, najistotniejsze znaczenie ma priorytet dotyczący włączenia społecznego. W celu przybliżenia się do docelowego stanu włączenia społecznego uruchomiono dwie inicjatywy przewodnie: program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia oraz europejski program walki z ubóstwem.

W wydanym w grudniu 2010 roku przez Komisję Europejską (KE) komunikacie pt. Europejska platforma współpracy w zakresie walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym: europejskie ramy na rzecz spójności społecznej i terytorialnej sprecyzowano obszary działania, służące realizacji celów postawionych w Strategii „Europa 2020”. Wybrane przez Komisję obszary działania dotyczą:

- realizacji działań mobilizujących wszystkie dziedziny polityki;
- intensywniejszego i skuteczniejszego wykorzystania funduszy UE celem wsparcia włączenia społecznego;
- promocji innowacyjności społecznej opartej na dowodach;
- partnerskiej współpracy oraz wykorzystania potencjału gospodarki społecznej;
- zwiększonej koordynacji politycznej wśród państw członkowskich.

W kontekście wykorzystania potencjału gospodarki społecznej Komisja stwierdziła, że „będzie wspierać rozwój gospodarki społecznej jako narzędzia aktywnego włączania, proponując w tym celu środki służące poprawie jakości struktur prawnych w zakresie fundacji, towarzystw wzajemnych i spółdzielni prowadzących działalność obejmującą kontekst unijny, przedstawiając w 2011 r. wniosek w sprawie Inicjatywy na rzecz przedsiębiorczości społecznej oraz ułatwiając dostęp do odpowiednich unijnych programów finansowania”.

W komunikacie wydanym w październiku 2011 roku pt. Inicjatywa na rzecz przedsiębiorczości społecznej, KE zaprezentowała krótkoterminowy plan działania

na rzecz wsparcia rozwoju przedsiębiorstw społecznych i całego sektora ekonomii społecznej. W komunikacie wskazano na potrzebę:

- poprawy dostępu do finansowania, poprzez ułatwienie dostępu do finansowania prywatnego, uruchomienie funduszy europejskich;
- lepszego eksponowania przedsiębiorczości społecznej poprzez tworzenie narzędzi do lepszego poznania sektora i lepszego eksponowania przedsiębiorczości społecznej, wzmocnienie potencjału zarządczego, profesjonalizację i tworzenie sieci przedsiębiorstw społecznych;
- poprawy otoczenia prawnego, poprzez stworzenie europejskich form prawnych dostosowanych do potrzeb europejskiej przedsiębiorczości społecznej, zamówienia publiczne, pomoc państwa.

Zapowiadany w Strategii „Europa 2020” i komunikatach KE kierunek działań na rzecz wzmocnienia sektora ekonomii społecznej uzyskał realny kształt w postaci aktów prawnych, w których przewidziano preferencje dla podmiotów zatrudniających osoby zagrożone wykluczeniem lub realizujących usługi interesu publicznego (m.in. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE; Decyzja Komisji z dnia 20 grudnia 2011 roku w sprawie stosowania art. 106 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy państwa w formie rekompensaty z tytułu świadczenia usług publicznych, przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do wykonywania usług świadczonych w ogólnym interesie gospodarczym).

Dla rozwoju ekonomii społecznej niezwykle ważne okazało się również to, że w rozporządzeniach o zakresie kierunków wydatkowania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego³ oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego⁴, ujęto po raz pierwszy ekonomię społeczną i przedsiębiorstwa społeczne.

1.2 Kontekst krajowy

W **Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności** zwrócono uwagę z jednej strony na konieczność zapewnienia jak najlepszej adresowalności świadczeń i zasiłków, z drugiej zaś strony na potrzebę rozwijania ekonomii społecznej, w tym spółdzielni socjalnych. Główny zamiar polegał na przeprowadzeniu zmian w systemie zasiłków i świadczeń tak, aby jasno rozdzielone zostały ich funkcje

³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347/470 z 20 grudnia 2013).

⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. L 347/289 z dnia 20 grudnia 2013).

aktywizacyjne (ułatwianie i zwiększanie opłacalności wejścia/powrotu na rynek pracy) od funkcji czysto socjalnych zapewniających maksymalne ograniczenie wykluczenia społecznego. Rozwój ekonomii społecznej miał być odpowiedzią na potrzebę tworzenia mechanizmów aktywizacyjnych⁵.

W ramach **Strategii Rozwoju Kraju 2020** opracowano model rozwoju, łączący wzrost gospodarczy z celami społecznymi takimi jak: włączenie społeczne, solidarność społeczna itp. W dokumencie tym zadeklarowano „wspieranie innowacyjnych instrumentów pozwalających zmniejszać skutki wykluczenia społecznego, tworzących społeczną wartość dodaną, w tym ekonomii społecznej”⁶. Zauważono bowiem, że wzmocnienie spójności społecznej, zwiększenie aktywności osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz poprawę efektywności świadczeń społecznych można osiągnąć poprzez działalność przedsiębiorstw społecznych funkcjonujących w systemie ekonomii społecznej. Z tego powodu zadeklarowano, że państwo będzie wspierało rozwój sektora ekonomii społecznej, przede wszystkim poprzez tworzenie odpowiednich instrumentów legislacyjnych i finansowych⁷.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju, tj. Strategii Rozwoju Kraju 2020. Zaktualizowany dokument strategiczny został przyjęty uchwałą Rady Ministrów w połowie lutego 2017 roku. W SOR zawarto zarówno nową wizję rozwoju, jak i szereg rozwiązań, które nie były podnoszone w poprzednim dokumencie strategicznym. SOR jest obecnie najważniejszym dokumentem o randze krajowej, wyznaczającym kierunki rozwoju Polski w perspektywie średniookresowej. Dokument łączy w sobie wymiar strategiczny z wymiarem operacyjnym, co oznacza, że wskazuje niezbędne działania oraz instrumenty realizacyjne (projekty flagowe i strategiczne). Ustala również system koordynacji i realizacji, wyznaczając role poszczególnym podmiotom publicznym oraz sposoby współpracy z otoczeniem zewnętrznym, w tym z podmiotami sektora pozarządowego. Ekonomii społecznej przypisano jeszcze większą rolę niż w poprzednim dokumencie strategicznym. W SOR zapisano, iż „kluczową rolę we wspieraniu integracji społecznej mogą odegrać podmioty ekonomii społecznej i organizacje pozarządowe. Wykorzystując zasoby i działając w obszarach uznawanych za nieefektywne w kategoriach działalności komercyjnej (m.in. obszarze usług społecznych użyteczności publicznej), mogą stać się ważnym ogniwem łączącym cele społeczne z działalnością gospodarczą. Celem tych działań powinna być budowa modeli rozwoju gospodarczego w skali lokalnej, opartych o zasady sprawiedliwości społecznej i odpowiedzialnego rozwoju”⁸. Z uwagi na przypisane ekonomii społecznej znaczenie, w SOR zapowiedziano szereg inicjatyw, mających na celu

⁵ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013, s. 99-100.

⁶ Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, s. 20.

⁷ Ibidem, s. 146.

⁸ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2017, s. 165.

wsparcie rozwoju ES w Polsce. Zadeklarowano przygotowanie rozwiązań prawnych ułatwiających bieżącą działalność PES, a także premiowanie tych form działania w przypadku realizacji usług zleczanych przez administrację rządową i samorządową. Zapowiedziano stworzenie mechanizmów zachęt podatkowych dla rozwoju PES oraz zwiększenia skali działalności. Zobligowano się także do rozpoczęcia prac legislacyjnych związanych z przygotowaniem projektu ustawy kompleksowo regulującej sferę ekonomii społecznej, w tym zasady udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji zadań publicznych. Realizacja tych działań ma sprawić, że sektor ekonomii społecznej ma stać się w niedalekiej perspektywie czasowej podstawowym miejscem aktywizacji i pracy dla osób o ograniczonej zatrudnialności na otwartym rynku.

W **Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego** przewidziano działanie pn. „Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy” (priorytet: „Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej, cel 2: Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne”). Ekonomię społeczną pojmuje się jako innowacyjny instrument, pozwalający rozwijać kapitał społeczny oraz zwiększać integrację społeczną m.in. poprzez aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zadania ekonomii społecznej interpretowano w szeroki sposób, ujmując także takie działania, jak rozwiązywanie zróżnicowanych problemów społecznych oraz uzupełnienie rynku i państwa w zakresie dostarczania społeczeństwu towarów i usług. W Strategii podkreślano ponadto, że dla dalszego rozwoju ekonomii społecznej niezbędne jest włączenie jednostek samorządu terytorialnego szczebla wojewódzkiego jako kluczowego podmiotu w programowaniu i realizacji wsparcia PS na poziomie regionalnym oraz wdrożenie systemowych rozwiązań, umożliwiających funkcjonowanie na zasadach partnerstwa publiczno-społecznego akredytowanych instytucji, wspierających infrastrukturalnie PS (ośrodki wsparcia ekonomii społecznej) w zakresie usług, szkoleń i doradztwa⁹.

Znaczenie ekonomii społecznej podkreślano także w **Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego**, w ramach celu 2 „Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych”. Rozwój ekonomii społecznej ma przyczyniać się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego, uzupełnienia oferty usług publicznych, rozwoju wspólnot lokalnych oraz integracji społecznej¹⁰.

Kwestie związane z ekonomią społeczną najszerzej opisuje **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej**. Dokument ten został przyjęty uchwałą nr 164 Rady Ministrów w dniu 12 sierpnia 2014 roku. KPRES został wypracowany przez Grupę ds. Strategicznych działającą w ramach Zespołu ds. Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Społecznej,

⁹ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 52.

¹⁰ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010, s. 120.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

pod przewodnictwem Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Jest to dokument operacyjno-wdrożeniowy, ustanowionym w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju – Strategii Rozwoju Kraju 2020 oraz Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego oraz innych strategii rozwoju.

Cel nadrzędny KPRES zakłada, że „w roku 2020 ekonomia społeczna stanowi ważny czynnik wzrostu zatrudnienia, spójności społecznej oraz rozwoju kapitału społecznego”¹¹. W Programie uznano za konieczne zdecydowane zdynamiczowanie rozwoju ekonomii społecznej, zarówno w ujęciu ilościowym, jak i jakościowym. Uznając potrzebę rozwoju ilościowego zwrócono w KPRES uwagę na:

- wzrost liczby osób zaangażowanych w ekonomię społeczną;
- wzrost liczby działających podmiotów ekonomii społecznej;
- wzrost liczby działających przedsiębiorstw społecznych;

Pod pojęciem rozwoju jakościowego ekonomii społecznej w Polsce rozumiano z kolei:

- tworzenie miejsc pracy dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, zamieszkujących i stanowiących lokalne wspólnoty samorządowe;
- dostarczanie społecznościom lokalnym dobrej jakości usług użyteczności publicznej, zwłaszcza usług społecznych użyteczności publicznej;
- osiągnięcie przez przedsiębiorstwa społeczne stabilnych podstaw swej działalności dzięki uzyskiwaniu przychodów z działalności gospodarczej¹².

Poprawa ilościowa i jakościowa sektora ekonomii społecznej w Polsce nie jest celem samym w sobie, lecz środkiem prowadzącym do celu głównego, jakim jest to, by „do 2020 roku podmioty ekonomii społecznej stały się ważnym elementem aktywizacji osób w trudnej sytuacji na rynku pracy oraz dostarczycielem usług użyteczności publicznej działającymi we wspólnotach samorządowych”¹³.

¹¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014, s. 45.

¹² Ibidem, s. 45.

¹³ Ibidem, s. 46.

Grafika 1. Struktura celów KPRES

Źródło: opracowanie własne na podstawie KPRES

Zgodnie z powyższym, w ramach pierwszego celu operacyjnego planuje się wzmocnienie roli PES we wspólnotach samorządowych. W osiągnięciu tego celu mają pomóc takie działania jak: tworzenie korzystnych ram prawnych dla partycypacji obywatelskiej, rozwój III sektora i edukacji obywatelskiej, zwiększenie udziału PES w realizacji usług społecznych, a także budowanie powiązań kooperacyjnych w formie partnerstw, klastrów itp.¹⁴

Drugi cel operacyjny ma przyczynić się do powstania 35 tysięcy trwałych miejsc w pracy w sektorze ekonomii społecznej, w szczególności dla osób w trudnej sytuacji na rynku pracy. Budowanie korzystnych warunków dla rozwoju ekonomii społecznej obejmuje zarówno tworzenie rozwiązań prawnych ułatwiających zakładanie i prowadzenie PS, jak i ułatwianie dostępu do kapitału. W KPRES stwierdza się, iż „przedsiębiorstwa społeczne winny mieć również dostęp do usług inkubacyjnych oraz profesjonalnej wiedzy na temat zakładania i prowadzenia firmy. Wiedza taka dostępna będzie dzięki sieci wyspecjalizowanych instytucji wsparcia”¹⁵.

Cel operacyjny dotyczący Przywództwa zakłada poprawienie mechanizmów zarządzania i koordynacji w obszarze polityki wspierania ekonomii społecznej. Natomiast ostatni cel przewiduje wzrost kompetencji w obszarze ekonomii społecznej tak, żeby idea ekonomii

¹⁴ Ibidem, s. 47.

¹⁵ Ibidem, s. 47.

społecznej była powszechnie znana w społeczeństwie polskim i kojarzona z określonym modelem działania¹⁶.

1.3 Kontekst regionalny

W **Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020** zwrócono uwagę na potrzebę rozwoju sektora ekonomii społecznej i wykorzystania jego potencjału do procesu włączania społeczno-zawodowego. Kierunki interwencji celu operacyjnego 3.4 pn. Promocja włączenia zawodowego i społecznego przewidują m.in. ograniczenie skali zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa poprzez promocję i rozwój pracy socjalnej i ekonomii społecznej¹⁷.

Wizja rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim zawarta została w **Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015-2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian**. Dokument ten został przyjęty uchwałą nr 28/302/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 7 kwietnia 2015 r. Założenia Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej są spójne z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej. Można wręcz powiedzieć, że stanowi on operacjonalizację zapisów KPRES w regionie.

Głównym celem Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej jest wzrost znaczenia ekonomii społecznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego¹⁸. Na potrzeby realizacji celu głównego LPRES skonstruowano cztery cele szczegółowe, zakładające:

- Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej, obejmujące działania promocyjne mające na celu wzrost aktywności obywatelskiej na rzecz społeczności lokalnych, promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej, jak również działania edukacyjne na poziomie szkolnym, akademickim oraz w ochotniczych hufcach pracy.
- Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych - obejmujące działania związane z promocją zadań publicznych poprzez podmioty zewnętrzne, a w szczególności podmioty ekonomii społecznej, stosowanie klauzul społecznych oraz rozwój usług użyteczności publicznej.
- Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej, głównie dzięki wspieraniu rozwoju zatrudnienia oraz przygotowaniu

¹⁶ Ibidem, s. 47.

¹⁷ Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012, s. 51.

¹⁸ Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015 – 2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian, Zielona Góra 2015, s. 27.

do aktywności zawodowej, skierowanemu szczególnie do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nie mają szans na zatrudnienie.

- Budowę zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej, obejmującego stworzenie infrastruktury wsparcia dla ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w województwie lubuskim wraz z zapewnieniem koordynacji działań władz publicznych na rzecz włączenia problematyki ekonomii społecznej do polityk publicznych¹⁹.

Poniższa tabela prezentuje cele szczegółowe wraz z przypisanymi do nich działaniami, służącymi ich urzeczywistnieniu.

¹⁹ Ibidem, s. 27-28.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Tabela 1. Cele i działania przewidziane w LPRES

Cel główny LPRES: wzrost znaczenia ekonomii społecznej dla rozwoju społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego			
Cel szczegółowy 1: Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej	Cel szczegółowy 2: Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Cel szczegółowy 3: Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Cel szczegółowy 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
<p>Priorytet I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych</p> <p>Działanie I.1: Promowanie i rozwijanie aktywności Obywatelskiej</p> <p>Działanie I.2: Promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej</p> <p>Działanie I.3: System wsparcia kompetencji lokalnych liderów ekonomii społecznej</p> <p>Priorytet II. Edukacja dla ekonomii społecznej</p> <p>Działanie II.1: Edukacja w zakresie ekonomii społecznej na poziomie szkolnym</p> <p>Działanie II.2: Ekonomia społeczna w Ochołniczych Hufcach Pracy</p> <p>Działanie II.3: Projekty edukacyjne na rzecz ekonomii społecznej i praktyczne przygotowanie studentów do społecznego biznesu</p> <p>Działanie II.4: Rozwój ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego</p> <p>Działanie II.5: Studia podyplomowe w zakresie ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego, rewitalizacji społecznej</p>	<p>Priorytet III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych</p> <p>Działanie III.1: Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej realizowanych poprzez ekonomię społeczną</p> <p>Działanie III.2: Klauzule społeczne (modelowe rozwiązania, promocja, doradztwo) oraz społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne</p> <p>Działanie III.3: Wsparcie rozwoju partnerstw/klastrów w zakresie ekonomii społecznej</p>	<p>Priorytet IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej</p> <p>Działanie IV.1: Przygotowanie do aktywności zawodowej</p> <p>Działanie IV.2: Wspieranie rozwoju zatrudnienia</p> <p>Działanie IV.3: Publiczne służby zatrudnienia i pomocy społecznej jako instytucje wspierające</p>	<p>Priorytet V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej</p> <p>Działanie V.1: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jako organizator procesu koordynacji i monitorowania sektora ekonomii społecznej</p> <p>Działanie V.2: Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej jako forum ekonomii społecznej województwa lubuskiego</p> <p>Działanie V.3: Współpraca ROPS i Regionalnego Komitetu Rozwoju ES ze Zrzeszeniem Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Województwa Lubuskiego oraz Konwentem Starostów w działaniu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej</p> <p>Priorytet VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej</p> <p>Działanie VI.1: Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej</p> <p>Działanie VI.2: Wsparcie na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych</p> <p>Działanie VI.3: Fundusz pożyczkowy i poręczeniowy</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPRES

Uwarunkowania rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim tworzy nie tylko Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, ale także **Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020 (RPO-L2020)**.

RPO-L2020 został przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Lubuskiego nr 9/103/15 z dnia 20 stycznia 2015 r. zgodnie z Decyzją Komisji Europejskiej nr C(2014)10024 z dnia 16 grudnia 2014 r. Jest to narzędzie realizacji polityki spójności na obszarze województwa lubuskiego w perspektywie finansowej UE 2014 – 2020. Zapisy Programu odpowiadają na główne wyzwania zdefiniowane w dokumentach strategicznych UE, w tym przede wszystkim Strategii Europa 2020, ale jednocześnie zwracają one uwagę na regionalne uwarunkowania określone w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.

RPO – Lubuskie 2020 jest programem dwufunduszowym, łączącym w sobie interwencję Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Celem głównym programu jest długofalowy, inteligentny i zrównoważony rozwój oraz wzrost jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie i wzmocnienie potencjałów regionu i skoncentrowane niwelowanie barier rozwojowych²⁰.

RPO-L2020 składa się z dziesięciu osi priorytetowych:

1. Gospodarka i innowacje
2. Rozwój cyfrowy
3. Gospodarka niskoemisyjna
4. Środowisko i kultura
5. Transport
6. Regionalny rynek pracy
7. Równowaga społeczna
8. Nowoczesna edukacja
9. Infrastruktura społeczna
10. Pomoc techniczna

Z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej kluczowe znaczenie ma Oś Priorytetowa 7 *Równowaga społeczna*. Celem głównym omawianej osi jest zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego i niwelowanie dysproporcji społecznych.

Do realizacji Osi Priorytetowej 7 przypisano 3 cele szczegółowe:

- Wzrost zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym;

²⁰ Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Zielona Góra 2015, s. 7.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

- Zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- Wzmocnienie sektora ekonomii społecznej w regionie.

Działania na rzecz wzmocnienia sektora ekonomii społecznej w regionie mają przyczyniać się zarówno do osiągnięcia trwałej integracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem, jak również do poprawy jakości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.

Zakres działań na rzecz wzmocnienia sektora ekonomii społecznej został sprecyzowany w Szczegółowym Opisie Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020. Kluczowe znaczenie ma Działanie 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej*. W ramach Poddziałania 7.6.1 przewidziano wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej. Natomiast Poddziałanie 7.6.2 dotyczy koordynacji systemu ekonomii społecznej przez ROPS²¹.

1.4 Podsumowanie

Działania na rzecz ES zostały rozpoczęte na poziomie unijnym, a następnie zostały wdrożone przez władze centralne poprzez tworzenie odpowiednich ram prawnych, by na końcu znaleźć implementację na poziomie regionalnym. Przedstawiona analiza uwarunkowań prawnych szczebla europejskiego, krajowego i regionalnego jasno pokazuje, że potrzeba rozwijania sektora ekonomii społecznej jest dziś uznawana na wszystkich analizowanych poziomach. Ekonomia społeczna postrzegana jest obecnie jako sektor generujący liczne możliwości w obszarze aktywizacji społeczno-zawodowej grup zagrożonych wykluczeniem, integracji społecznej i rozwijania społeczeństwa obywatelskiego.

Należy ponadto stwierdzić, że dokumenty strategiczne przyjęte w województwie lubuskim w zakresie działań na rzecz rozwoju ES wpisują się w założenia dokumentów na poziomie krajowym i europejskim.

²¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja nr 2, Zielona Góra, s. 199-205.

II Stan rozwoju ekonomii społecznej w Polsce i województwie lubuskim

2.1 Ekonomia społeczna – kwestie definicyjne

Zgodnie z definicją przedstawioną w KPRES, „ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych społeczną marginalizacją, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego)”²².

Przyjmuje się, że sektor ekonomii społecznej tworzony jest przez cztery grupy podmiotów. Są to:

- przedsiębiorstwa społeczne
- podmioty reintegracyjne (np. WTZ, ZAZ, KIS, CIS)
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego (np. organizacje pozarządowe prowadzące działalność odpłatną i nieodpłatną pożytku publicznego; podmioty te mogą stać się przedsiębiorstwami społecznymi, o ile podejmą działalność gospodarczą w określonym zakresie, podejmując również zobowiązania statutowe odnośnie do dystrybucji zysku)
- podmioty sfery gospodarczej (np. organizacje pozarządowe prowadzące działalność gospodarczą, z której zyski wspierają realizację celów statutowych; spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie; pozostałe spółdzielnie o charakterze konsumenckim i wzajemnościowym)²³.

Przedsiębiorstwo społeczne uważane jest za fundament ekonomii społecznej. W ramach Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej* RPO-L2020, głównymi odbiorcami wsparcia są przedsiębiorstwa społeczne. Specyfikę PS przybliżają następujące cechy charakterystyczne:

- jest to podmiot prowadzący działalność gospodarczą, wyodrębniony pod względem organizacyjnym i rachunkowym;
- celem działalności gospodarczej jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym przypadku wymagane jest zatrudnienie co najmniej 50% osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub 30% niepełnosprawnych o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności) lub/i świadczenie usług społecznych użyteczności publicznej,

²² Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej..., s. 23.

²³ Ibidem, s. 23-24.

przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych (zatrudnienie min. 20% osób z określonych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym);

- nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, ale przeznaczają go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną – w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;
- jest zarządzany na zasadach demokratycznych, albo co najmniej konsultacyjno-doradczych z udziałem pracowników i innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami²⁴.

Wsparcie PS przez lubuskie OWES, w momencie ogłaszania konkursu w 2016 r., opierało się na definicji przedsiębiorstwa społecznego określonej w trzeciej wersji *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* z dnia 03.03.2016 r.²⁵. Zgodnie z tą definicją przedsiębiorstwo społeczne to podmiot, który spełnia łącznie poniższe warunki:

a) jest podmiotem prowadzącym zarejestrowaną w Krajowym Rejestrze Sądowym działalność gospodarczą (wyodrębnioną pod względem organizacyjnym i rachunkowym), której celem jest:

- integracja społeczna i zawodowa określonych kategorii osób wyrażona poziomem zatrudnienia tych osób: zatrudnienie co najmniej 50% osób bezrobotnych, w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instrumentach rynku pracy lub osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym lub zatrudnienie co najmniej 30% osób o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności;
- lub realizacja usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3 zgodnie z ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. 2013 r. poz. 1457, z późn. zm.) lub usług wychowania przedszkolnego w przedszkolach lub w innych formach wychowania przedszkolnego zgodnie z ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,

²⁴ Ibidem, s. 25.

²⁵ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016..., s. 11-12.

przy jednoczesnej realizacji celów prozatrudnieniowych: zatrudnienie co najmniej 20% osób, o których mowa w podpunkcie wyżej.

b) jest podmiotem, który nie dystrybuuje zysku lub nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców, akcjonariuszy lub pracowników, ale przeznaczą go na wzmocnienie potencjału przedsiębiorstwa jako kapitał niepodzielny oraz w określonej części na reintegrację zawodową i społeczną (w przypadku przedsiębiorstw o charakterze zatrudnieniowym) lub na działalność pożytku publicznego prowadzoną na rzecz społeczności lokalnej, w której działa przedsiębiorstwo;

c) jest zarządzany na zasadach demokratycznych (w przypadku spółdzielni) albo co najmniej posiada ciało konsultacyjno-doradcze z udziałem pracowników lub innych interesariuszy, zaś wynagrodzenia kadry zarządzającej są ograniczone limitami²⁶.

Przytoczona wyżej definicja została rozbudowana i zmieniona przez najnowsze Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020 (ze stycznia 2018)²⁷.

2.2 Stan rozwoju ES

Diagnoza stanu rozwoju ekonomii społecznej sprawia wiele problemów. Po pierwsze, brak jest jednego źródła danych, z którego można byłoby korzystać w poszukiwaniach informacji o ekonomii społecznej. Po drugie, istniejące bazy danych znacznie różnią się w podawanych szacunkach na temat stopnia rozwoju ekonomii społecznej. Rozbieżności wynikają ze stosowania różnych metodologii i – co za tym idzie – odmiennych sposobów szacowania. Po trzecie, podawane dane są obarczone ryzykiem błędu z uwagi na trudność sprawdzenia, czy występujące w bazie podmioty są aktywne, czy istnieją tylko formalnie. Po czwarte wreszcie, niezwykle trudno zebrać aktualne informacje o ekonomii społecznej z uwagi na intensywny rozwój ekonomii społecznej w województwie lubuskim i w innych regionach Polski, w wyniku podjętych działań na rzecz rozwoju ES (aktualizacje szacunków nie nadążają za faktycznym przyrostem liczby PS).

Z uwagi na wymienione wyżej trudności zdecydowano się przyjąć, że diagnoza stanu rozwoju ekonomii społecznej opierać się będzie w głównej mierze na opracowaniach GUS

²⁶ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016, s. 11-12.

²⁷ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/2014-2020/18(04), wersja obowiązująca od 09.01.2018, Warszawa 2018, s. 12-14.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

opublikowanych 11 listopada 2017 roku i 21 lutego 2018 roku. Należy przy tym zasygnalizować, iż dane podane przez GUS dotyczą stanu na koniec 2016 roku. Siłą rzeczy nie uwzględniają więc inicjatyw w zakresie powstawania podmiotów ekonomii społecznej w 2017 i 2018 roku. Innym problemem jest to, że część danych nie pokrywa się z wartościami podawanymi w innych źródłach (np. w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Lubuskiego lub sprawozdaniach z realizacji LPRES). Pomimo tych niedogodności należy przytoczyć te dane, ponieważ ukażą one sytuację w obszarze ekonomii społecznej w czasie, gdy system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim dopiero ruszał w perspektywie finansowej (2014-2020)²⁸. Szacunki podawane przez GUS umożliwiają komparatystykę z innymi województwami. Natomiast dane LPRES pozwalają dokładniej przedstawić specyfikę regionu. Przyjmując takie rozwiązanie będziemy w stanie zidentyfikować, jaki postęp nastąpił na przestrzeni ostatnich kilkunastu miesięcy i jakie rezultaty osiągnięto dzięki działaniom podejmowanym przez instytucje tworzące system wsparcia ekonomii społecznej w regionie. Innymi słowy: podając dane za 2016 rok (kiedy uruchamiano działania na rzecz rozwoju ES w perspektywie finansowej 2014-2020), a następnie dane na koniec I kwartału 2018 roku, będziemy w stanie zauważyć progres, jaki osiągnięto w rozwoju ES na przestrzeni dwóch ostatnich lat.

Ponieważ pod pojęciem ekonomii społecznej kryje się wiele różnych form działania (przedstawiono je w poprzednim podrozdziale) zdecydowano się całościowo przedstawić diagnozę ekonomii społecznej w regionie, nie ograniczając się tylko do przedsiębiorstw społecznych. Należy podkreślić, że to przedsiębiorstwa społeczne stanowią grupę podmiotów, która jest głównym beneficjentem wsparcia w ramach Działania 7.6 (wsparcie mogą też otrzymać podmioty ekonomii społecznej zamierzające przekształcić się w PS).

Z punktu widzenia oceny efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 interesować nas będzie jedynie to, w jakim stopniu zmieniła się sytuacja przedsiębiorstw społecznych. Czy wzrosła liczba PS w regionie? Czy nowoutworzone przedsiębiorstwa społeczne tworzą miejsca pracy? Kto jest w nich zatrudniany? Na podstawie jakich form prawnych zatrudniani są w nich pracownicy?

2.2.1 Spółdzielnie socjalne

Najbardziej klasycznym typem przedsiębiorstw społecznych funkcjonujących w Polsce są spółdzielnie socjalne. Przedsiębiorstwa te działają na podstawie ustawy z 2006 roku

²⁸ Należy mieć na uwadze fakt, że na obszarze województwa lubuskiego podejmowano działania na rzecz rozwoju ES jeszcze przed uruchomieniem wsparcia w ramach obowiązującej perspektywy finansowej (2014-2020). Przykładem są zrealizowane projekty w ramach Poddziałania 7.2.2 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz opracowanie i przyjęcie dokumentu pt. Wieloletni regionalny plan działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubuskim na lata 2013-2020.

o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 94, poz. 651). Głównym celem ich działalności, poza prowadzeniem działalności gospodarczej, jest reintegracja społeczna i zawodowa jej członków. Przez społeczną reintegrację członków spółdzielni należy rozumieć działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia w niej różnego rodzaju ról społecznych. Pod pojęciem zawodowej reintegracji członków spółdzielni kryją się działania służące odbudowie i podtrzymaniu zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Na podstawie danych z rejestru REGON na dzień 31 grudnia 2016 roku zarejestrowanych było w Polsce 1,4 tys. spółdzielni socjalnych. Rok później wykazano w rejestrze 1,6 tys. spółdzielni, a więc o 0,2 tys. więcej niż przed rokiem. Z ogólnej liczby spółdzielni zarejestrowanych na koniec 2016 roku niecałe 2/3 prowadziło aktywną działalność (0,9 tys.). Około 0,3 tys. spółdzielni nie miało przychodów ani zatrudnienia w latach 2015-2016, w związku z czym GUS uznał je za jednostki nieaktywne. Pozostałe, 0,2 tys. spółdzielni znajdowało się w stanie likwidacji.

Liczbę aktywnych spółdzielni socjalnych w Polsce GUS oszacował na 100 podmiotów, przy czym tylko 4 prowadziło swoją działalność na terenie województwa lubuskiego (4% ogólnej populacji aktywnych spółdzielni). Najwięcej aktywnych podmiotów prowadziło działalność w województwach: wielkopolskim (15%), śląskim (10%) i mazowieckim (9%)²⁹. Obszarem najmniejszej aktywności spółdzielni socjalnych były województwa: opolskie i świętokrzyskie. Wyniki podane przez GUS nie oznaczają, że na terenie województwa działały w 2016 roku tylko 4 spółdzielnie socjalne. Na podstawie opracowanej metodologii GUS ocenił jedynie, że spośród istniejących spółdzielni w województwie lubuskim 4 spełniają kryteria, pozwalające zakwalifikować je do grupy aktywnych podmiotów, przy czym GUS nie sprecyzował, na jakiej podstawie dokonał takiej klasyfikacji.

Na podstawie sprawozdania z realizacji LPRES za 2016 rok określono, iż w analogicznym roku ogólna liczba spółdzielni socjalnych na terenie województwa lubuskiego składała się z 52 podmiotów³⁰. Spółdzielnie socjalne nie rozwinęły się w sposób jednolity na obszarze analizowanego województwa.

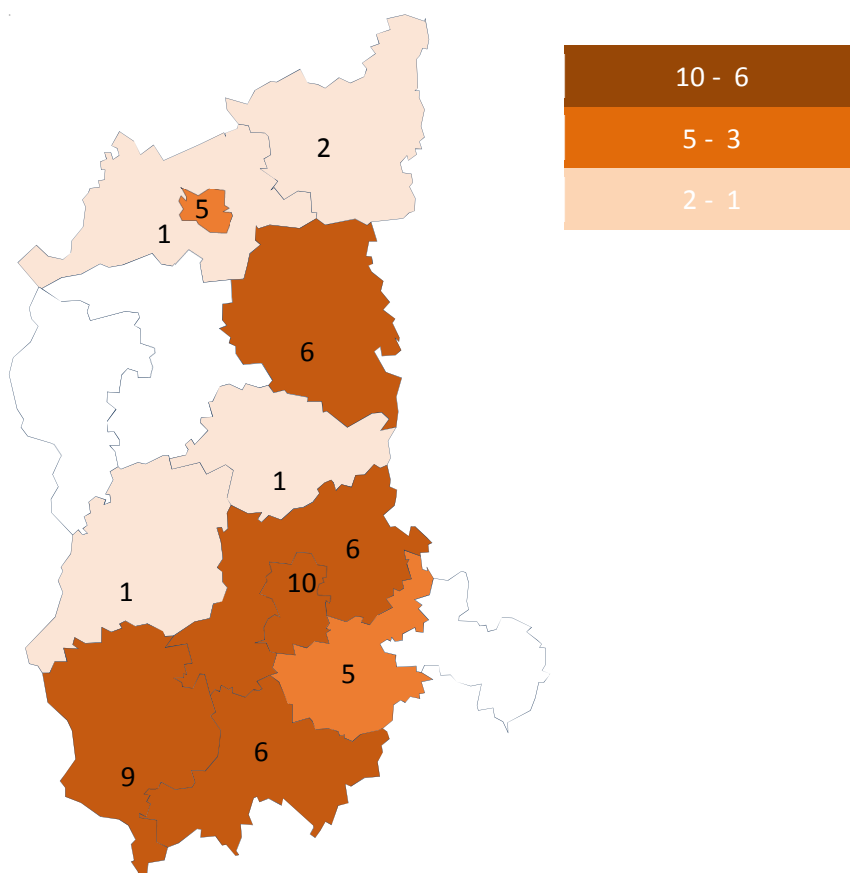
W trzech powiatach nie zidentyfikowano tego rodzaju działalności, a tylko w dwóch widać było większe natężenie występowania spółdzielni socjalnych (grodzki Zielona Góra oraz żarski).

²⁹ GUS, *Spółdzielnie socjalne w 2016 r. Informacja sygnałowa*, Warszawa 2017, s. 2.

³⁰ ROPS, *Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej*, s. 29-32.

Mapa 1. Liczba spółdzielni socjalnych w powiatach województwa lubuskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPRES za 2016 rok

Pod względem liczby spółdzielni socjalnych w 2016 roku w województwie lubuskim rzeczywiście można było stwierdzić niższy niż w innych regionach Polski stopień rozwinięcia ekonomii społecznej. Tego typu ocenę potwierdzają obserwacje uczestników badania IDI.

Jedna z uczestniczek stwierdziła:

Tak naprawdę jako województwo po części trochę raczkujemy w ekonomii społecznej, trochę była wspierana ekonomia społeczna w poprzedniej perspektywie, były małe działania, które miały na celu powoływanie spółdzielni socjalnych. W tej perspektywie tych pieniędzy mamy więcej w związku z tym możemy bardziej łożyć na ekonomię społeczną, żeby ona się rozwijała (...) Są województwa w których naprawdę jest bardzo dobrze rozwinięta ekonomia społeczna, przykład Wielkopolski, a my trochę początkujemy w tym i staramy się dogonić tych najlepszych.

Działanie 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020 było zaprojektowane w taki sposób, aby skoncentrować wsparcie i skierować je do przedsiębiorstw społecznych (istniejących i nowoutworzonych), do których zaliczane są spółdzielnie socjalne. Wsparcie to jest oferowane przede wszystkim w ramach projektów realizowanych przez lubuskie Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej i ma zarówno wymiar finansowy, jak i pozafinansowy. Dzięki działaniom podjętym przez lubuskie OWES powstało w okresie od kwietnia 2017 do końca lutego 2018 roku (według daty wpisu do KRS) ponad 50 spółdzielni socjalnych. Aktualne dane na temat liczby spółdzielni socjalnych w województwie lubuskim podaje Ogólnopolski Katalog Spółdzielni Socjalnych (OKSS). Jak wynika z danych pochodzących z OKSS, na obszarze analizowanego województwa istnieje obecnie 101 spółdzielnia socjalnych³¹. Oznacza to, że na przestrzeni ostatnich 3 lat, liczba spółdzielni socjalnych niemal podwoiła się. Z danych przekazanych przez OWES w Zielonej Górze i LOWES w Gorzowie Wlkp. wynika, że objęte wsparciem spółdzielnie stworzyły 358 miejsc pracy (322 w nowoutworzonych PS oraz 36 w istniejących spółdzielniach socjalnych). Osobami zatrudnianymi w spółdzielniach były przeważnie osoby z obszaru zagrożenia wykluczeniem społecznym (długotrwałe bezrobotni, osoby z niepełnosprawnościami), a więc takie osoby, które mają ograniczone szanse na sprawne funkcjonowanie na tradycyjnym rynku pracy. Osobom tym oferowano w ramach PS głównie umowy o pracę, jednakże – w zdecydowanej większości przypadków – w niepełnym wymiarze czasowym.

Respondenci uczestniczący w badaniach jakościowych (zarówno przedstawiciele PS, jak i kadra JST, PUP, OPS) przyznawali, że bez zaoferowanego wsparcia w ramach Działania 7.6 niemożliwe byłoby osiągnięcie tak wysokiego tempa rozwoju PS w regionie oraz wygenerowanie przez te podmioty tak dużego popytu na pracę dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

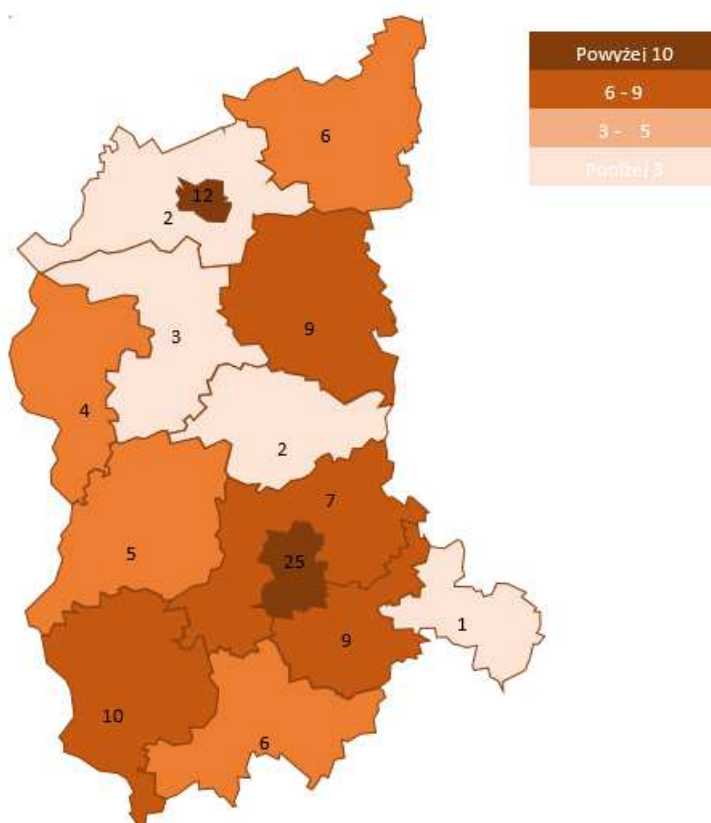
³¹ <http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubuskie.htm> (dostęp 10.05.2018).

Rzeczpospolita
Polska

Mapa 2. Liczba spółdzielni socjalnych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ogólnopolskiego Katalogu Spółdzielni Socjalnych (OKSS) za 2018 r.

2.2.2 Kluby integracji społecznej

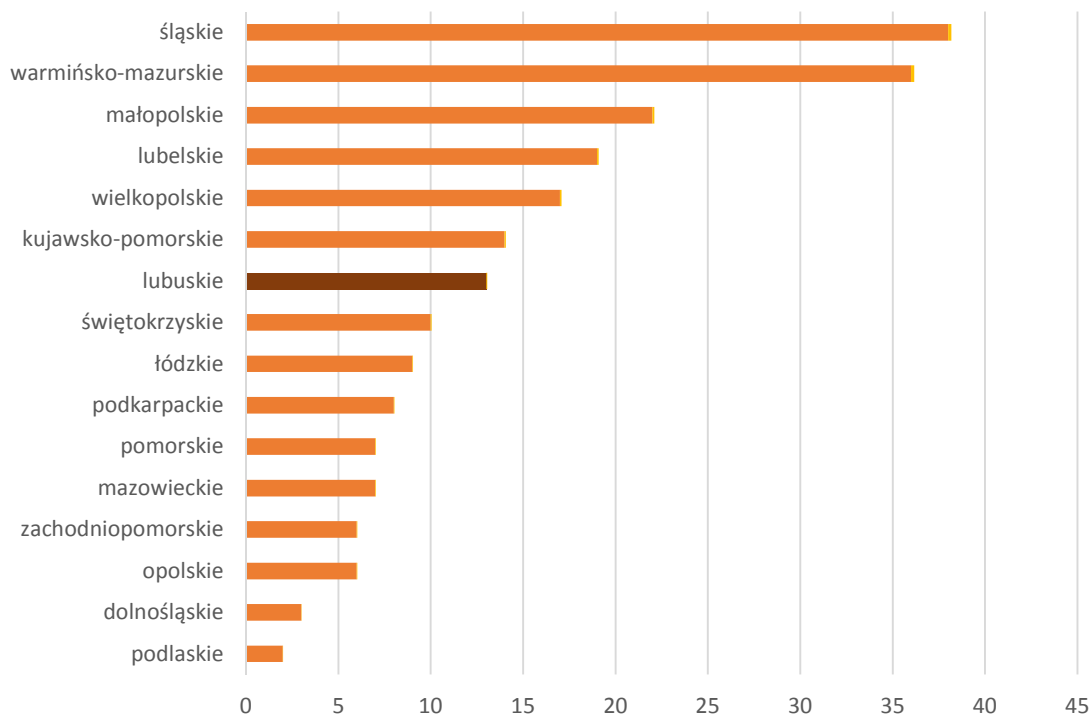
Kluby integracji społecznej (KIS) to jednostki powoływane na podstawie ustawy z 13 czerwca 2003 roku o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1828), których celem jest udzielenie pomocy osobom indywidualnym oraz ich rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz w podniesieniu kwalifikacji zawodowych, jako wartości na rynku pracy. Kluby swoje usługi kierują do osób z tych samych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym co CIS, jednak są na ogół mniej zinstytucjonalizowane niż CIS i skupiają się w większym stopniu na reintegracji społecznej niż zawodowej. KIS mogą być tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, organizacje wyznaniowe oraz inne podmioty prowadzące reintegrację zawodową i społeczną dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Jak podaje GUS, w 2016 roku aktywnie działało w Polsce 217 klubów integracji społecznej³². Co ciekawe – liczba aktywnych podmiotów zmniejszyła się o 14%

³² GUS, Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2016 r., Warszawa 2017, s. 5.

w porównaniu z 2015 rokiem. Wynikało to w głównej mierze z braku zasobów finansowych na prowadzenie działalności i zakończenia projektów współfinansowanych ze środków UE. Niemal ¼ ogólnej populacji KIS w Polsce to jednostki prowadzone przez samorząd terytorialny lub jednostki organizacyjne mu podległe. Według GUS, na terenie analizowanego województwa działało w 2016 roku 13 Klubów (6% ogólnej liczby), z czego siedem z nich było prowadzonych przez jednostki samorządowe, a sześć afiliowano przy stowarzyszeniach.

Wykres 1. Liczba KIS w poszczególnych województwach w 2016 roku

Źródło: opracowanie danych na podstawie danych GUS

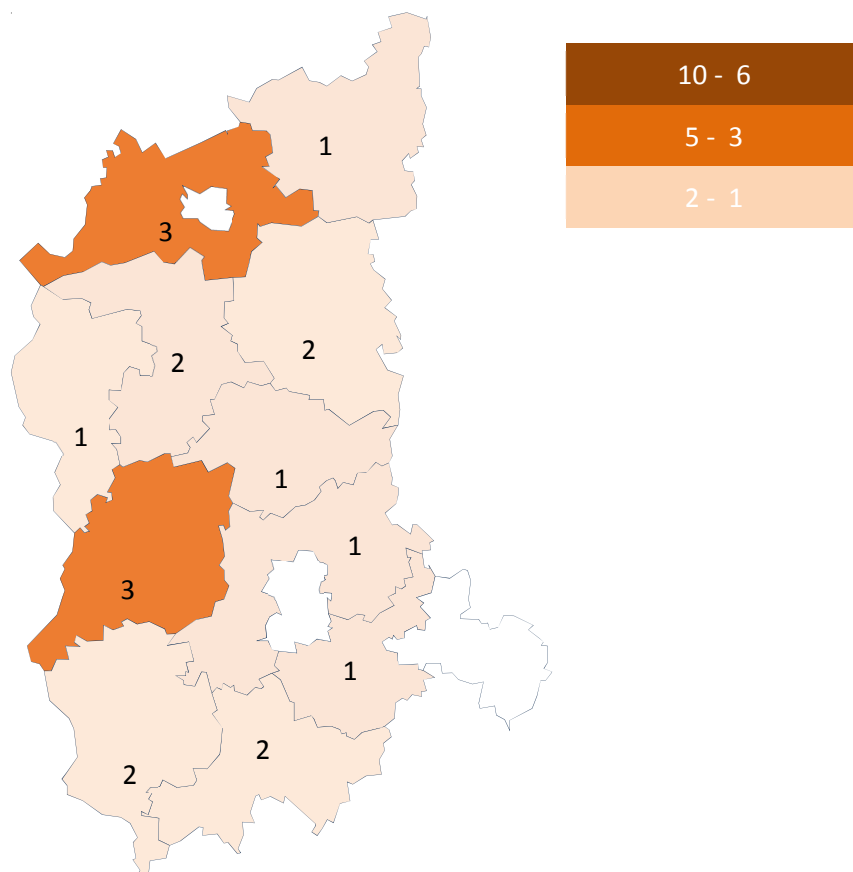
Porównując stopień rozwoju sieci KIS na terenie analizowanego województwa z poziomem rozwinięcia tego typu instytucji w innych regionach Polski trzeba powiedzieć, że Lubuskie – jako jedno z mniejszych województw w Polsce – ma stosunkowo dobrze rozwiniętą infrastrukturę KIS. Na obszarze województwa opolskiego, a więc regionu zbliżonego pod względem terytorialnym i demograficznym do lubuskiego, sieć KIS składa się zaledwie z 6 podmiotów (mniej niż połowa stanu stwierdzonego na terenie lubuskiego).

Ze sprawozdania LPRES wynika, że liczba KIS jest jeszcze większa od szacunków GUS (o 6 podmiotów)³³. Podobnie jak w przypadku spółdzielni socjalnych – rozwój sieci KIS jest nierównomierny. Sieć KIS pokrywa jedenaście spośród czternastu powiatów

³³ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej..., s. 24-26.

województwa lubuskiego (województwo lubuskie składa się z dwunastu powiatów i dwóch miast na prawach powiatu), przy czym w zdecydowanej większości kluby integracji społecznej znajdują się w fazie załączkowej. Jedynie w powiatach gorzowskim i krośnieńskim zauważalne jest większe natężenie. Trzeba jednocześnie nadmienić, iż w trzech powiatach nie zainicjowano tego rodzaju działalności (grodzki Zielona Góra, grodzki Gorzów Wlkp. i wschowski)

Mapa 3. Liczba KIS w powiatach woj. lubuskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LPRES za 2016 r.

2.2.3 Centra integracji społecznej

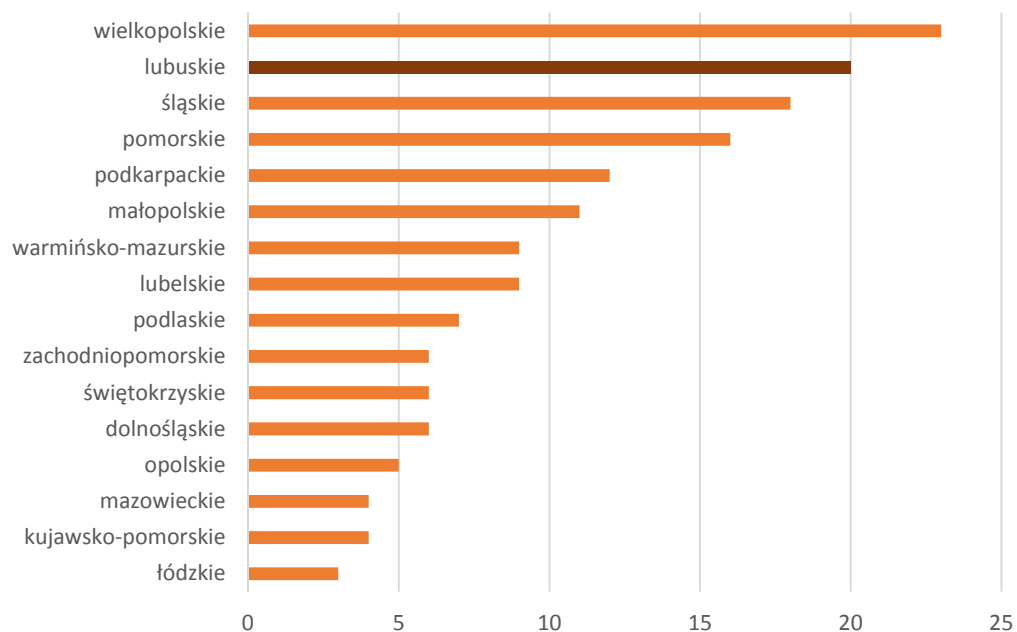
Centra integracji społecznej (CIS) to jednostki organizacyjne, które służą reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem (długotrwale bezrobotni, bezdomni, niepełnosprawni itd.). Jednostki te funkcjonują na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003r. o zatrudnieniu socjalnym (podobnie jak KIS). Działalność CIS obejmuje głównie organizację warsztatów i szkoleń, umożliwiających zdobycie lub podwyższenie kwalifikacji zawodowych. CIS mogą być tworzone przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe, organizacje wyznaniowe oraz spółdzielnie socjalne.

Według stanu z końca 2016 roku, aktywnie działało w Polsce 156 centrów integracji społecznej. Populacja CIS zwiększyła się o 19 podmiotów w porównaniu z 2015 rokiem³⁴. Blisko 2/3 ogólnej liczby CIS było prowadzonych przez organizacje sektora non-profit. 47 centrów integracji społecznych prowadziły jednostki samorządu terytorialnego. Z kolei przy spółdzielniach socjalnych afiliowano 8 instytucji tego typu.

Na 156 podmiotów wchodzących w skład polskiej sieci CIS 20 jednostek działało na terenie województwa lubuskiego. Wartość ta stanowi niemal 13% ogólnej liczby podmiotów i jest to jeden z najwyższych udziałów w populacji CIS w Polsce (tylko Wielkopolskie z udziałem na poziomie 14% jest wyżej w tym rankingu od Lubuskiego).

Wykres 2. Liczba CIS w poszczególnych województwach w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

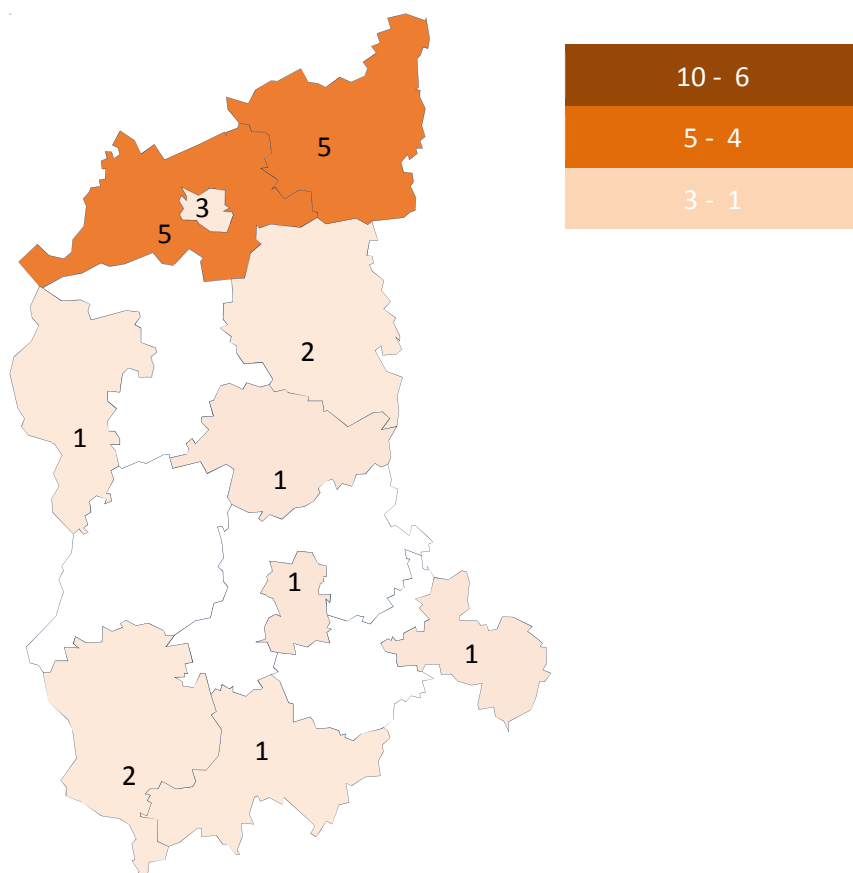
Według danych zawartych w sprawozdaniu z realizacji LPRES za 2016 rok, sieć CIS składała się z 21 podmiotów (o 1 więcej niż sugerowały szacunki GUS)³⁵. Rozproszenie terytorialne sieci CIS na obszarze województwa ma charakter spolaryzowany. Północna część regionu cechuje się wyższym natężeniem instytucji CIS niż powiaty położone w centralnej i południowej części województwa. Sieć CIS nie objęła czterech powiatów (zielonogórskiego, sulcińskiego, krośnieńskiego i nowosolskiego, przy czym obszar

³⁴ GUS, Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej..., s. 2.

³⁵ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej..., s. 23-24.

powiatu zielonogórskiego stanowi osobny przypadek, ponieważ CIS z Zielonej Góry prowadzi częściowo na jego terenie swoją działalność³⁶).

Mapa 4. Liczba CIS w powiatach woj. lubuskiego w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych LPRES za 2016 r.

2.2.4 Warsztaty terapii zajęciowej

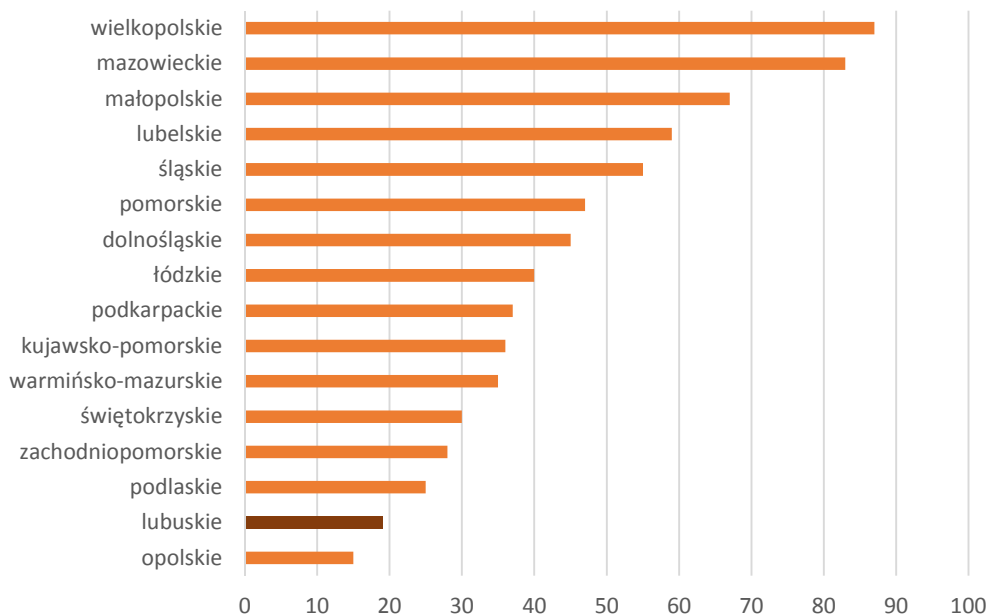
Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) działają na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Są placówkami stwarzającymi osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Warsztaty mogą być organizowane przez fundacje, stowarzyszenia, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne podmioty.

³⁶ W ramach projektu pt. Lepsze jutro, CIS podejmuje działania na rzecz zwiększenia zdolności do zatrudnienia 402 osób z Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielona Góra (tj. gminy: Zielona Góra, Sulechów, Czerwieńsk, Świdnica, Zabór), zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz przygotowanie ich do efektywnego funkcjonowania na rynku pracy i w społeczeństwie. Gminy te należą do powiatu zielonogórskiego.

Na terenie całej Polski GUS odnotował na koniec 2016 roku działalność 708 warsztatów terapii zajęciowej³⁷. Liczba ta zwiększyła się o dziewięć podmiotów w porównaniu z poprzednim rokiem. Organizatorami tego typu jednostek były w $\frac{3}{4}$ przypadków podmioty sektora non-profit. Samorząd terytorialny odpowiadał za uruchomienie 18% ogólnej populacji WTZ.

Z populacji 708 WTZ działalność na terenie analizowanego województwa prowadziło 19 podmiotów (zaledwie 2,7% ogółu). O ile całkiem dobrze rozwinęła się sieć instytucji CIS i KIS, o tyle w przypadku WTZ można mówić o niskim stopniu instytucjonalizacji. Spośród wszystkich województw Lubuskie zajmuje przedostatnią lokatę pod względem liczby WTZ (tylko 19 podmiotów). Tylko Opolskie ma gorzej rozwiniętą sieć instytucji tego typu. Świętokrzyskie, które również należy do mniejszych województw, posiada 30 podmiotów zajmujących się rehabilitacją zawodową i społeczną (o 11 więcej niż Lubuskie).

Wykres 3. Liczba WTZ w poszczególnych województwach w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

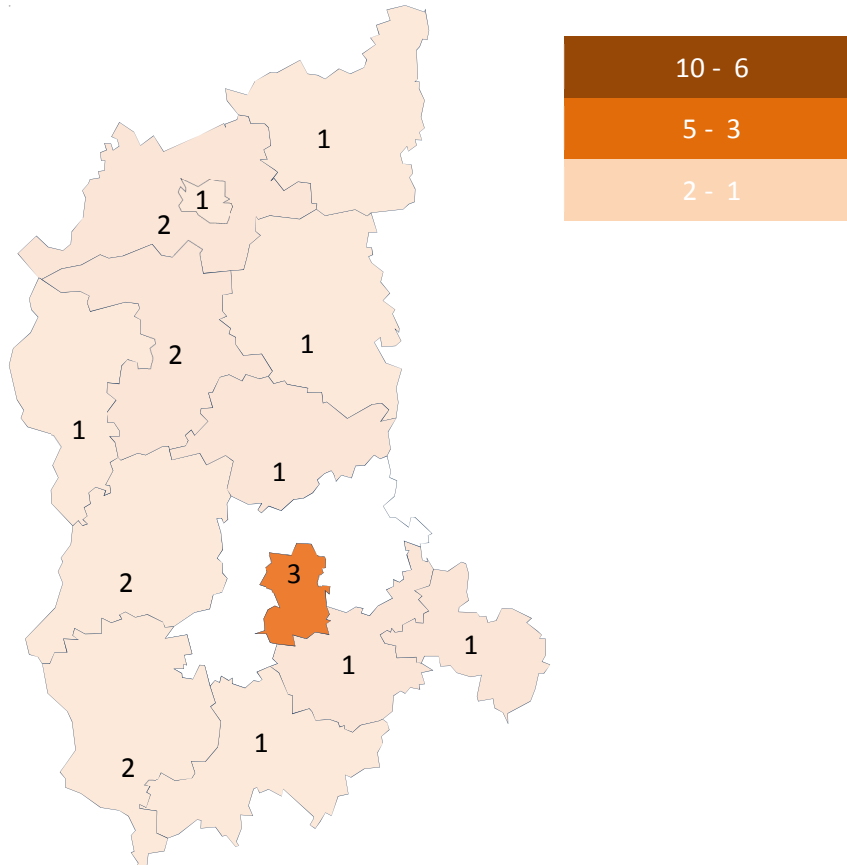
Sprawozdanie z realizacji LPRES za 2016 rok, podaje taką liczbę WTZ jak GUS³⁸. Sieć WTZ, choć nie jest silnie rozbudowana, to jednocześnie jest najmniej zróżnicowana na poziomie powiatów spośród wszystkich analizowanych podmiotów ekonomii społecznej. W każdym

³⁷ GUS, Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej..., s. 9.

³⁸ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej..., s. 26-27.

powiecie istnieje przynajmniej jeden WTZ (poza powiatem zielonogórkim)³⁹. Rozbieżność pomiędzy powiatem o największej liczbie WTZ (jest nim Zielona Góra), a powiatami o najmniejszej liczbie takich podmiotów, jest niewielka.

Mapa 5. Liczba WTZ w powiatach woj. lubuskiego w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPRES za rok 2016

2.2.5 Zakłady Aktywności Zawodowej

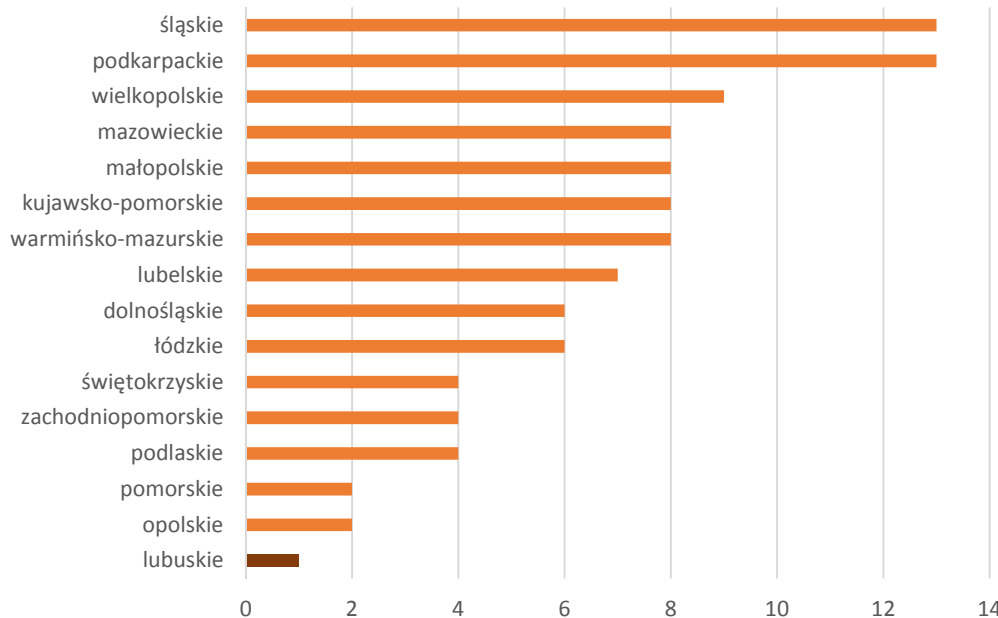
Zakłady aktywności zawodowej działają w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Tworzą one miejsca pracy dla osób z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną. Rolą ZAZ jest aktywizacja zawodowa i społeczna osób, które spełniają podane wyżej kryteria. Podmiotami tworzącymi ZAZ są jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty), fundacje, stowarzyszenia lub inne organizacje społeczne, których statutowym zadaniem jest rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.

Na koniec 2016 r. na terenie kraju działały 103 zakłady aktywności zawodowej, przy czym w województwie lubuskim funkcjonował tylko jeden podmiot tego typu (najmniej

³⁹ Działające WTZ na terenie miasta Zielona Góra oferują również usługi dla mieszkańców powiatu zielonogórkim. Część środków przeznaczonych na działalność WTZ "Przystań" i WTZ "Winnica" pochodzą z budżetu Powiatu Zielonogórkim.

ze wszystkich województw). Najwięcej ZAZ działało w województwach: podkarpackim, śląskim i wielkopolskim⁴⁰.

Wykres 4. Liczba ZAZ w poszczególnych województwach w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPRES za rok 2016

Jedynym działającym w regionie ZAZ, jak podaje sprawozdanie z realizacji LPRES za 2016 rok, jest Szprotawski Zakład Aktywności Zawodowej⁴¹. Zakład działa od końca listopada 2016 roku. Funkcjonuje on jako Samorządowy Zakład Budżetowy, którego organizatorem jest Gmina Szprotawa. Gmina ta położona jest w powiecie żagańskim, w południowej części województwa lubuskiego.

2.2.6 Organizacje pozarządowe

Dane na temat liczby organizacji pozarządowych pochodzą z końca 2015 roku. Obecnie brak jest bardziej aktualnych danych na ten temat⁴². Zgodnie z szacunkami podanymi przez portal zajmujący się rozwojem III sektora (fakty.ngo.pl), na koniec 2015 roku było w Polsce zarejestrowanych około 20 tys. fundacji i 106 tys. stowarzyszeń⁴³, przy czym aktywnie działających było około 70 proc. z nich, co daje liczbę około 100 tys. aktywnie działających organizacji⁴⁴. Najbardziej rozwinięty sektor NGO's znajduje się

⁴⁰ GUS, Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej..., s. 6.

⁴¹ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej..., s. 27.

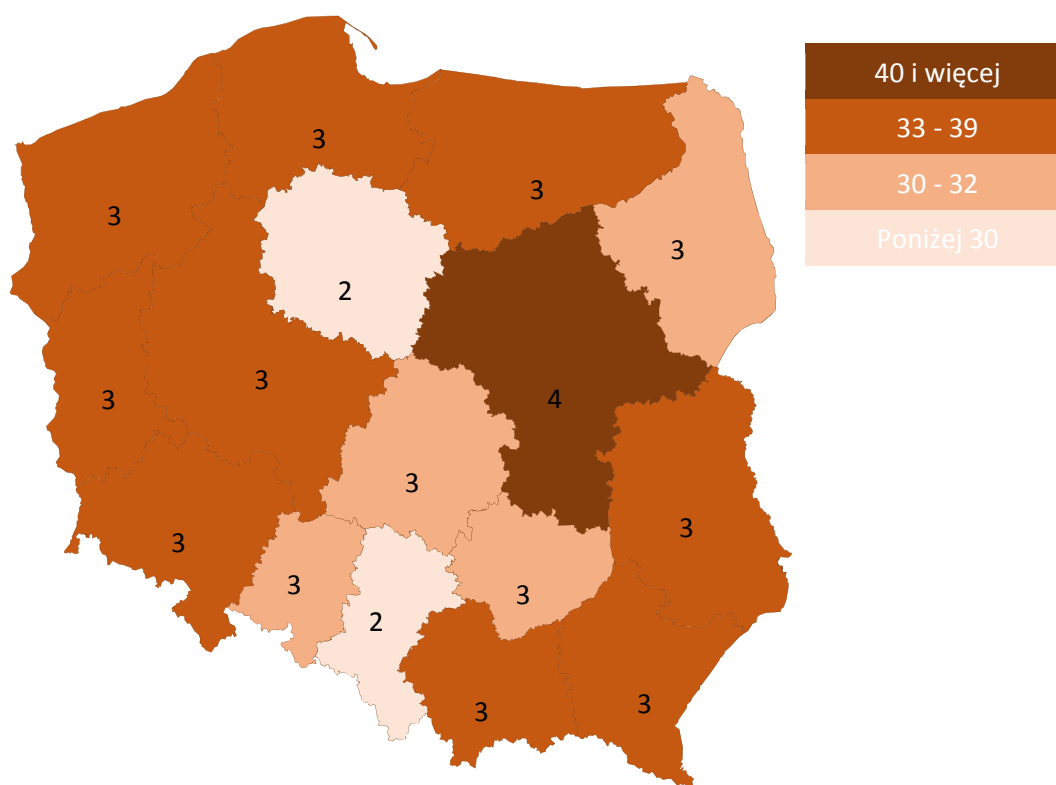
⁴² GUS opublikował co prawda dane za 2016 rok, ale są to dane niepełne. Patrz: GUS, Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2016 r. – wyniki wstępne, Warszawa 2017

⁴³ <http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo> (dostęp 30.04.2018)

⁴⁴ Zgodnie ze wstępnymi danymi opublikowanymi przez GUS, w 2016 r. aktywnie działało 91,8 tys. stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz

w województwie mazowieckim. Najmniej organizacji pozarządowych działa w województwach: opolskim (3137), lubuskim (3448), podlaskim (3566) i świętokrzyskim (3851). Wynika to w głównej mierze z ich mniejszego potencjału ludnościowego. Adekwatnym wskaźnikiem, dokładniej ukazującym stan rozwoju III sektora w przekroju województw, jest liczba stowarzyszeń i fundacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wartość 34 podmiotów na 10 tys. mieszkańców sytuuje województwo lubuskie w gronie województw o stosunkowo dobrze rozwiniętym sektorze NGO's (identyczny rezultat odnotowały: Wielkopolska i Zachodniopomorskie). Najlepiej w tym zestawieniu prezentuje się województwo mazowieckie (z wynikiem 40), a najgorzej wypada śląskie (24 podmioty) i kujawsko-pomorskie (28 stowarzyszeń i fundacji)⁴⁵.

Mapa 6. Liczba stowarzyszeń i fundacji na 10 tys. mieszkańców w przekroju województw (stan na koniec 2015 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych fakty.ngo.pl

2.3 Podsumowanie

Na podstawie przedstawionej diagnozy stanu ekonomii społecznej można stwierdzić, że analizowany obszar pod wieloma względami charakteryzował się niższym poziomem

organizacji samorządu gospodarczego i zawodowego. Liczba takich organizacji zwiększyła się o 5 proc. w stosunku do 2014 roku. GUS, Działalność stowarzyszeń i podobnych organizacji społecznych, fundacji, społecznych podmiotów wyznaniowych oraz samorządu gospodarczego i zawodowego w 2016 r. – wyniki wstępne, Warszawa 2017, s. 1.

⁴⁵ <http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo> (dostęp 30.04.2018)

rozwoju niż inne województwa w Polsce. Według stanu na koniec 2016 roku, największe zapóźnienia były widoczne w odniesieniu do stopnia rozwoju zakładów aktywności zawodowej. Gorzej w porównaniu z innymi województwami wyglądał też stan rozwoju przedsiębiorstw społecznych (spółdzielni socjalnych) oraz warsztatów terapii zajęciowej. Inne formy ekonomii społecznej (KIS i CIS) rozwinęły się stosunkowo dobrze, choć trzeba jednocześnie odnotować fakt nierównomiernego rozłożenia tych instytucji w ramach regionu. Uwzględniając potencjał ludnościowy regionu całkiem dobrze prezentuje się też stopień rozwoju III sektora.

Z powodu niskiego stopnia rozwoju przedsiębiorstw społecznych w regionie celowe było uruchomienie Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej*. Celem tego działania było stymulowanie rozwoju ekonomii społecznej w regionie poprzez wsparcie dla przedsiębiorstw społecznych lub podmiotów ekonomii społecznej zamierzających przekształcić się w PS. Za pomocą uruchomionego wsparcia udało się pobudzić rozwój przedsiębiorstw społecznych (w stosunkowo krótkim czasie podwojono ich liczbę) oraz zwiększono ich zdolność do kreowania miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

III Bariery rozwoju ES

Jak wynika z poprzedniego rozdziału, ekonomia społeczna w województwie lubuskim nie jest najlepiej rozwinięta w porównaniu z innymi województwami. Poważne zapóźnienia uwidaczniają się w przypadku stopnia rozwoju spółdzielni socjalnych. Sytuacja ta nakazuje podjęcie rozważań nad przyczynami i uwarunkowaniami tego zjawiska.

Do przygotowania analizy wykorzystane zostały zarówno opracowania już istniejące (przygotowane np. przez zielonogórski ROPS), jak również materiał empiryczny zebrany w trakcie realizacji badania ewaluacyjnego (badania IDI i FGI).

Bariery rozwojowe ES na terenie województwa lubuskiego mają wieloraki charakter. Wskazać można cztery typy najważniejszych trudności, które negatywnie oddziaływały przez wiele lat na sytuację ES w regionie. Bariery te mają charakter: systemowy, instytucjonalny, finansowy i społeczny.

3.1 Bariera systemowa

Bariera systemowa przez wiele lat negatywnie wpływała na rozwój ekonomii społecznej w regionie. Trzeba powiedzieć, że na poziomie regionalnych dokumentów strategicznych w poprzedniej perspektywie finansowej (2007-2013) i wcześniej nie poświęcano uwagi ekonomii społecznej w takim stopniu, jak obecnie.

Kwestia rozwoju ekonomii społecznej nie była poruszana w tak ważnych dla regionu dokumentach jak: Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2005-2013, przyjęta uchwałą nr XXXIX/212/2005 Sejmiku Województwa Lubuskiego w dniu 25 kwietnia 2005 roku czy Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego. Aktualizacja z horyzontem czasowym do 2020 roku, zatwierdzona przez Zarząd Województwa w grudniu 2005 roku.

Pierwszym dokumentem, który bardzo mocno zaakcentował potrzebę rozwijania ekonomii społecznej w regionie, był dopiero Wieloletni Regionalny Plan Działań na rzecz promocji i upowszechnienia ekonomii społecznej oraz rozwoju instytucji sektora ekonomii społecznej i jej otoczenia w województwie lubuskim na lata 2013-2020. Prace nad Planem rozpoczęły się w 2011 roku, a zakończyły się przyjęciem przytoczonego dokumentu w 2013 roku.

Niski poziom systemowego zainteresowania kwestią rozwoju ES wpływał na niewielką liczbę projektów realizowanych w regionie, mających na celu pobudzić i wzmocnić ekonomię społeczną.

W poprzedniej perspektywie finansowej, największy wkład w pobudzanie ekonomii społecznej w regionie miały projekty realizowane w ramach Programu Operacyjnego

Kapitał Ludzki na lata 2007-2013. W ramach priorytetu VII Promocja integracji społecznej przewidziano Działanie 7.2 Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej. Poddziałanie 7.2.2 było zadedykowane wsparciu ekonomii społecznej. Wsparcie miało być kierowane dla utworzenia, w tym wzmocnienia potencjału instytucji otoczenia sektora ekonomii społecznej, świadczących w ramach w sposób komplementarny i łączny działania obejmujące:

- usługi prawne, księgowo, marketingowe
- doradztwo (indywidualne i grupowe, m.in. w postaci punktów lub centrów doradztwa, inkubatorów społecznej przedsiębiorczości tworzących wspólną infrastrukturę rozwoju)
- szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności w sektorze ekonomii społecznej
- usługi wspierające rozwój partnerstwa lokalnego na rzecz ekonomii społecznej (m.in. poprzez budowę sieci współpracy lokalnych podmiotów w celu wspierania rozwoju podmiotów ekonomii społecznej)
- promocję ekonomii społecznej i zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej.

W ramach Działania 7.2 *Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnianie sektora ekonomii społecznej*, Poddziałania 7.2.2 *Wsparcie ekonomii społecznej* POKL, w marcu 2013 r. powstały dwa ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim (jeden dla subregionu zielonogórskiego – obszar składał się z ośmiu powiatów: krośnieńskiego, nowosolskiego, świebodzińskiego, wschowskiego, zielonogórskiego – ziemskiego i grodzkiego, żagańskiego i żarskiego, a drugi dla subregionu gorzowskiego – teren obejmował sześć powiatów: gorzowski grodzki i ziemski, międzyrzecki, słubicki, strzelecko-drezdenecki i sulęciński). Liderem całego projektu był Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze. Partnerem dla subregionu zielonogórskiego była Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze. Natomiast partnerem dla subregionu gorzowskiego był Caritas Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej, Biuro w Gorzowie Wielkopolskim. Z uwagi na krótki okres działania projektu (zaledwie dwa lata) oraz ograniczony zakres wsparcia (wsparcie bez wykorzystania instrumentów finansowych), efekty działania na rzecz rozwoju ES w regionie nie mogły rozwiązać wszystkich problemów związanych z sektorem ES. Obecnie kwestia rozwoju ES stała się jednym z priorytetowych kierunków działania województwa lubuskiego. W ramach RPO-L2020 podkreślono znaczenie ekonomii społecznej w zapewnieniu równowagi społecznej i rozwiązaniu najbardziej palących problemów społecznych. W wyniku podjętych działań można powiedzieć, że kwestie systemowe nie są już barierą w rozwoju ES w regionie.

3.2 Bariera instytucjonalna

Czynnikiem wpływającym na rozwój ES, a zarazem decydującym o późniejszych szansach na utrzymanie się na rynku jest to, jakie warunki współpracy proponuje

przedsiębiorczości społecznej sektor publiczny i prywatny. Szczególnie ważne jest to, w jaki sposób postrzegana jest przedsiębiorczość społeczna przez samorząd terytorialny i jednostki mu podległe oraz jak intensywna jest kooperacja PS z JST.

W 2015 roku ROPS zrealizował projekt badawczy, którego celem była charakterystyka kierunków rozwoju lubuskiej ES, zapisanych w dokumentach strategicznych gmin i powiatów. Analiza wykazała, że w dokumentach strategicznych bardzo rzadko powoływano się na ekonomię społeczną i generalnie nie poruszano wątku rozwoju ES. W Strategiach co prawda nie brakowało odwołań do podmiotów reintegracyjnych (KIS, CIS, WTZ, ZAZ), jednak znacznie mniejsze zainteresowanie dotyczyło samej przedsiębiorczości społecznej. Sektora ekonomii społecznej nie postrzegano jako sposobu na osiągnięcie korzyści dla całej społeczności lokalnej. Raczej dominowało nastawienie, w myśl którego to bardziej sektor ES potrzebuje pomocy niż może być źródłem wsparcia dla mieszkańców regionu⁴⁶. Wyniki analizy pokazują, że jeszcze trzy lata temu nie przypisywano ekonomii społecznej większej wagi na poziomie lokalnym.

Inną kwestią jest to, jak powszechny stał się model współpracy JST z przedsiębiorstwami społecznymi. Przedsiębiorstwom społecznym generalnie trudno efektywnie konkurować z podmiotami *stricte* rynkowymi o pozyskiwanie zamówień publicznych. Administracja publiczna może korzystać z tak zwanych klauzul społecznych, aby włączać przedsiębiorstwa społeczne w proces realizacji zamówień i tym samym zwiększać ich szanse na dalszy rozwój⁴⁷. Możliwość stosowania klauzul społecznych wprowadzono w UE w 2004 roku. W polskim porządku prawnym (Prawie zamówień publicznych) rozwiązania określane mianem klauzul społecznych pojawiły się dopiero w 2009 roku. Nowelizacja Prawa zamówień publicznych w 2014 roku wprowadziła nowe rozwiązania, które mogą pozytywnie oddziaływać na sytuację PS. Zmianie stanu prawnego nie towarzyszyło jednak upowszechnianie stosowania klauzul społecznych przez samorząd terytorialny. Z taką sytuacją można się spotkać w województwie lubuskim. Jak wynika ze sprawozdania z realizacji LPRES, odsetek JST stosujących klauzule społeczne w 2016 roku był niższy

⁴⁶ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2015, s. 7-9.

⁴⁷ Możliwość stosowania klauzul społecznych wprowadziła Dyrektywa 2004/17/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. koordynująca procedury udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych oraz Dyrektywa 2004/18/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 31 marca 2004 r. w sprawie koordynacji procedur udzielania zamówień publicznych na roboty budowlane, dostawy i usługi. Na początku 2014 obie dyrektywy zostały uchylone i zastąpione Dyrektywą 2014/24/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych (Dz.U. L 94 z 28.03.2014) oraz Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/25/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie udzielania zamówień przez podmioty działające w sektorach gospodarki wodnej, energetyki, transportu i usług pocztowych (Dz. U. L 94 z 28.03.2014). Źródło: <http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/615834> (dostęp 18.04.2018 r.)

od zakładanego w tym Programie⁴⁸. Na problem ten zwrócili uwagę uczestnicy badania jakościowego:

Jeżeli chodzi o potrzeby, aby te PES rzeczywiście mogły funkcjonować w naszym regionie to potrzebne jest zrozumienie ze strony samorządu. Tutaj duże znaczenie mają klauzule społeczne i zauważanie tych podmiotów i branie ich pod uwagę przy zamówieniach. Myślę, że też ważna jest współpraca innych instytucji na terenie województwa, bo ważne jest, żeby wiedzieć, że takie podmioty mamy. Jeżeli będziemy o tym wiedzieć to wtedy też będziemy zlecać im pewne zadania, a dzięki temu podmioty te będą też fajnie funkcjonować

Inny respondent zauważył, że:

Brak wiedzy otoczenia o podmiotach ekonomii społecznej, brak powszechności stosowania przez administracje klauzul społecznych, cały czas jest niewystarczająca wiedza w tym zakresie, urzędnicy mają obawę co do stosowania tych klauzul społecznych, w tej materii mamy sporo do zrobienia.

Z przedstawionej analizy i obserwacji uczestników badania jakościowego wyłania się wniosek, że konieczne jest wzmocnienie działań ukierunkowanych na promocję zarówno modelu przedsiębiorczości społecznej, jak i promocję już działających i nowopowstających PS w regionie. Działania tego typu podejmowały co prawda ROPS i lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, ale ich skala nie była adekwatna do rozmiaru potrzeb i problemów. Potrzebę uruchomienia działań promocyjnych na szerszą skalę potwierdziła kadra OWES, uczestnicząca w badaniach jakościowych.

Rekomendacja #1

Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz promocji przedsiębiorstw społecznych, aby fakt ich istnienia w większym stopniu przebił się do świadomości społecznej, a ich oferta była ogólnie znana wśród lokalnej społeczności.

Takie działanie może być osiągnięte poprzez zwiększenie finansowania działań ROPS na promowanie przedsiębiorstw społecznych. Usługi wsparcia OWES na rzecz PS również w większym stopniu powinny uwzględniać promowanie ich oferty. Zaleca się, aby ROPS zwiększył finansowanie działań na promocję PS w ramach nowego projektu. W ramach zadania, które może dotyczyć widoczności podmiotów ekonomii społecznej, należy wzmocnić realizowane działania oraz stworzyć dodatkowe instrumenty promocyjne (np. rozszerzyć blok dotyczący prezentowania poszczególnych PS na stronie internetowej www.es.lubuskie.pl). Zaleca się też, aby OWES położyły większy nacisk na świadczenie

⁴⁸ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2016..., s. 37.

usług promocyjnych na rzecz PS, wiążąc ich tworzenie z kompleksowym wsparciem promocyjnym, obejmującym np. stworzenie stron internetowych PS.

Rekomendacja #2

Dla przetrwania nowo powstałych przedsiębiorstw społecznych w regionie konieczne jest wykreowanie popytu na ich usługi/produkty. Działaniem, które może się do tego przyczynić, jest stosowanie przez samorząd terytorialny i jednostki mu podległe tzw. klauzul społecznych. Aby zintensyfikować relacje pomiędzy sektorem ekonomii społecznej a JST niezbędne jest kontynuowanie działań szkoleniowo-doradczych skierowanych do lubuskich gmin i powiatów. Takie działania pozwoli zwiększyć świadomość na temat klauzul społecznych i ich znaczenia dla rozwoju ES, a także wyposaży przedstawicieli JST w wiedzę i umiejętności w zakresie stosowania takich klauzul w praktyce. Zaleca się, aby ROPS w większym stopniu skoncentrował środki finansowe na działania związane z upowszechnieniem klauzul społecznych w JST, częściej organizował szkolenia skierowane do pracowników administracji samorządowej oraz przeprowadzał wizyty studyjne (dla przedstawicieli JST) w gminach/powiatach z województwa lubuskiego lub województw ościennych, które z powodzeniem wdrożyły klauzule społeczne w proces zamówień publicznych.

3.3 Bariera finansowa

Istnienie finansowej bariery w rozwoju PS wynika z wielu kwestii. Przez wiele lat przedsiębiorstwa społeczne miały ograniczone szanse na pozyskanie kapitału na rozwój. Dedykowanych dla nich instrumentów finansowych było relatywnie niewiele. Wsparcie finansowe oferowała część powiatowych urzędów pracy, które realizowały projekty umożliwiające uruchomienie dotacji na utworzenie miejsca pracy w spółdzielni socjalnej. Dla PES z całej Polski, w tym także dla podmiotów z województwa lubuskiego, przewidziano fundusz pożyczkowy w ramach projektu pt. Wsparcie inżynierii finansowej na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, realizowanego przez Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych (TISE) (Działanie 1.4. PO KL). Żaden z powyższych instrumentów nie był jednak w stanie znacząco wpłynąć na rozwój ES w regionie.

Trzeba też dodać, że tradycyjne sposoby pozyskiwania kapitału na rozwój działalności przez PES (kredyt bankowy) nie sprawdzały się. Instytucje bankowe nie przejawiały zbyt dużego zaufania wobec PES, co skutkowało w wielu przypadkach odmową uruchomienia

dla nich linii kredytowej. Większość polskich banków nie posiada specjalnie dedykowanej dla podmiotów gospodarki społecznej oferty produktowej⁴⁹.

Na słabą kondycję finansową PS wpływały także trudności w pozyskaniu zleceń, wynikające ze stosowania na niewielką skalę klauzul społecznych przez sektor publiczny. W takich warunkach znaczna część przedsiębiorstw społecznych nie była w stanie przetrwać na rynku i musiała zakończyć swoją działalność. Tylko nieliczne spółdzielnie socjalne mogły stanowić przykład udanych przedsięwzięć.

Odpowiedzią na istniejącą przez wiele lat barierę finansową jest stworzenie możliwości dla lubuskich PES ubiegania się o dotację na utworzenie miejsca pracy. Usługę tą oferują lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Usłudze tej towarzyszy szeroki pakiet usług szkoleniowo-doradczych, które służą przygotowaniu do prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego.

Dodatkowym kanałem do pozyskania środków finansowych na działalność PS jest fundusz pożyczkowy w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej. Bank Gospodarstwa Krajowego pod koniec 2016 roku podpisał umowy, na mocy których dwaj pośrednicy finansowi: Fundusz Regionu Wałbrzyskiego (FRW) i Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych S.A. mogą udzielać ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER 2014-2020), pożyczek podmiotom ekonomii społecznej. Całkowita wartość projektu pod tytułem „Wdrożenie instrumentu pożyczkowego i reporenceniowego w ramach Krajowego Funduszu Przedsiębiorczości Społecznej” to blisko 180 mln zł, w tym: 154,5 mln zł przeznaczono na instrument pożyczkowy, 4,4 mln zł na instrument reporenceniowy, a 20 mln zł na instrumenty innowacyjne (np. *social venture capital*)⁵⁰. Dzięki tym rozwiązaniom PES mogą uzyskać środki na wzmocnienie i rozszerzenie działań oraz realizację nowych przedsięwzięć. Powinny być to takie przedsięwzięcia, które generują korzyści społeczne (np. tworzenie miejsc pracy). Jak podaje sprawozdanie z realizacji LPRES, osiem PS z obszaru województwa lubuskiego pozyskało w 2016 roku środki finansowe z tego źródła⁵¹. Należy dążyć do tego, aby nowoutworzone przedsiębiorstwa społeczne miały dostęp do aktualnych informacji o możliwości starania się o pozyskania kapitału na rozwój, zwłaszcza gdy zakończy się okres wsparcia finansowego ze strony OWES.

⁴⁹ Biuletyn. Źródła finansowania działalności podmiotów gospodarki społecznej, Poznań 2009, s. 30.

⁵⁰ <https://www.bgk.pl/przedsiębiorstwa/wsparcie-podmiotow-ekonomii-spoecznej/> (dostęp 02.05.2018).

⁵¹ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2016..., s. 36.

Rekomendacja #3

Zaleca się podjęcie działań, mających na celu promocję źródeł pozyskiwania kapitału takich jak: granty i fundusze pożyczkowe. Odbiorą tych działań byłyby przedsiębiorstwa społeczne, prowadzące działalność gospodarczą w regionie. Realizacja zaleceń spoczywałaby na ROPS i lubuskich OWES. Zadaniem ROPS byłoby informowanie na swojej stronie internetowej o aktualnych źródłach pozyskiwania kapitału na rozwój dla PS. Działania lubuskich OWES polegałyby na rozszerzeniu oferty usług i ujęciu w jej ramach wsparcia (doradczego i merytorycznego) w zakresie pozyskiwania kapitału na rozwój dla PS z innych źródeł. Dodatkowym działaniem może być stworzenie w ramach oferty OWES dodatkowego instrumentu wsparcia w postaci grantów dla PS.

3.4 Bariera społeczna

Podnosząc kwestię barier społecznych należy zwrócić uwagę zarówno na niedostatki wiedzy wśród lokalnej społeczności na temat ekonomii społecznej, jak i funkcjonujące stereotypy odnośnie grup z obszaru zagrożenia wykluczeniem społecznym (np. bezrobotni, ubodzy, osoby z niepełnosprawnościami). Działania podejmowane w województwie lubuskim, które nakierowane są na edukowanie społeczeństwa, nie przynoszą oczekiwanych efektów. Sprawozdanie z realizacji LPRES pokazuje, że wskaźniki niezrealizowane w 2016 roku dotyczą m.in. odsetka szkół wyższych w woj. lubuskim, w których przeszkolono nauczycieli akademickich i studentów w zakresie ekonomii społecznej; liczby konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej oraz liczby osób, które podniosły swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej⁵². Wszystkie te wskaźniki odnoszą się do kwestii edukacji społeczności i budowania pozytywnych postaw społecznych wobec ES. Uzasadnione wydaje się podjęcie działań, mających na celu edukowanie społeczności w regionie w zakresie ekonomii społecznej i roli jaką odgrywa w rozwiązywaniu problemów społecznych.

3.5 Podsumowanie

W rozdziale przedstawiono bariery, które od wielu lat tworzyły w województwie lubuskim niekorzystne warunki do rozwoju ekonomii społecznej. Stworzony, dzięki Działaniu 7.6 RPO-L2020, system wsparcia na rzecz ES, wniósł znaczący wkład w ograniczenie negatywnego oddziaływania wymienionych wcześniej barier na sytuację PES. Największe postępy udało się odnotować w obszarze systemowym i finansowym. Udało się bowiem stworzyć sprawnie funkcjonujący system wsparcia dla ES oraz skierować do PES/PS strumień środków finansowych, pozwalających im rozwinąć się i zaspokoić ich

⁵² Ibidem, s. 37.

podstawowe potrzeby inwestycyjne. Mimo podjętych działań przez ROPS i lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, bariery instytucjonalne i społeczne nadal hamują rozwój ekonomii społecznej w regionie. W najbliższej perspektywie czasowej koncentracja działań powinna dotyczyć tych właśnie obszarów.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

IV System wsparcia ekonomii społecznej

W RPO-L2020 zwrócono uwagę na niedostatecznie rozwinięty sektor ekonomii społecznej w województwie lubuskim⁵³. Z tego względu priorytetowe znaczenie przypisano działaniom, mającym na celu stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi adaptacyjnych form zatrudnienia, w tym także w sektorze ekonomii społecznej, która, łącząc cele społeczne z ekonomicznymi, stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób doświadczających trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. Zatwierdzono plan działania zakładający, że realizowane będą działania skierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez wsparcie podmiotów ekonomii społecznej.

Organizatorem systemu wsparcia dla ekonomii społecznej w regionie jest Instytucja Zarządzająca RPO – L2020. Należy jednak mieć na uwadze fakt, że kształt systemu wsparcia oraz zakres jego działania w dużej mierze kształtują *Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*⁵⁴ oraz System Akredytacji i Standardów Działania Instytucji Wsparcia Ekonomii Społecznej – AKSES⁵⁵.

W ramach Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej* RPO-L2020 dotychczas podpisano 3 umowy o dofinansowanie (2 umowy w ramach Poddziałania 7.6.1 *Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej* oraz 1 umowę w ramach Poddziałania 7.6.2 *Koordinacja ekonomii społecznej – ROPS*). W badaniu ewaluacyjnym, sprawdzającym system oceny i wyboru projektów w ramach RPO-L2020, ustalono, że przyjęte kryteria i procedury wyboru, odnoszące się do aktów prawnych i obowiązujących dokumentów w pełnym stopniu odpowiadały potrzebom realizacji RPO-L2020⁵⁶.

Koordinacją działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie, w zakresie zgodnym z krajowymi horyzontalnymi wytycznymi określonymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, zajmuje się Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej

⁵³ RPO – Lubuskie 2020. Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 9/103/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 20 stycznia 2015 r., s. 187.

⁵⁴ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016...

⁵⁵ <http://akses.ekonomiaspoleczna.gov.pl/> (dostęp 10.05.2018).

⁵⁶ ASM, Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, s. 33-34.

Górze⁵⁷. Ponadto przy ROPS funkcjonuje Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES). Organ ten został powołany uchwałą nr 23/278/15 Zarządu Województwa Lubuskiego z dnia 17 marca 2015 roku. Wśród członków Komitetu można wymienić przedstawicieli samorządu województwa i samorządów lokalnych, a także przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej oraz nauki. Komitet tworzą ludzie, którzy cyklicznie się spotykają i społecznie angażują w działania związane z wyznaczaniem wizji i kierunków rozwoju lubuskiej ekonomii społecznej. Ich zadaniem jest także konsultowanie dokumentów strategicznych, uwzględniających istotne zagadnienia związane z polityką społeczną oraz kreowanie nowych, innowacyjnych rozwiązań dotyczących ekonomii społecznej z uwzględnieniem kierunków określonych w LPRES na lata 2015-2020.

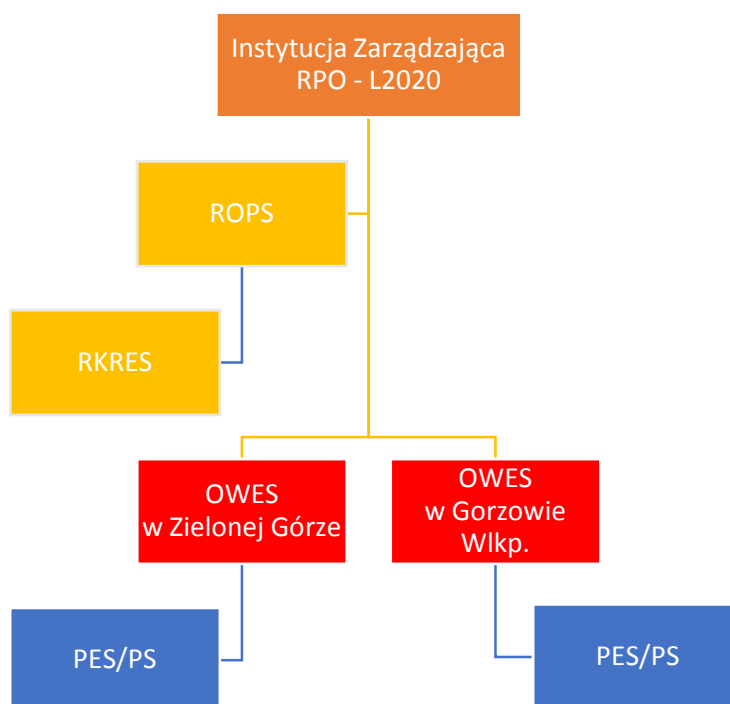
Realizatorami projektów bezpośrednio skierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym są dwa Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). Jeden ma siedzibę w Zielonej Górze, a drugi w Gorzowie Wielkopolskim. Pierwsze konsorcjum składa się z Lidera, czyli Fundacji na rzecz Collegium Polonicum w Słubicach oraz dwóch partnerów, Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Zielonej Górze oraz Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze – FRDL.

Liderem drugiego konsorcjum jest Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój” w Gorzowie Wlkp., partnerami są Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „Krąg” w Gorzowie Wlkp. oraz Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości w Dobiegniewie. Odgrywają one kluczową rolę w realizowaniu działań na rzecz osób wykluczonych społecznie, a ich aktywność jest koordynowana przez ROPS w Zielonej Górze. ROPS na wielu polach współpracuje również z lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej (np. wspólne organizowanie targów). Całość systemu wsparcia nadzoruje Instytucja Zarządzająca RPO-L2020.

⁵⁷ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016.

Grafika 2. Schemat działania systemu wsparcia ES w regionie

Źródło: opracowanie własne

4.1 ROPS

Do zadań Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej należy koordynacja działań na poziomie regionu w zakresie realizacji programu rozwoju ekonomii społecznej. Najnowsze wytyczne (ze stycznia 2018 roku) przypisują też ROPS szereg kompetencji dotyczących udziału (razem z IZ RPO) w procesie określania kierunków, preferencji i procedur wsparcia ES w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Przywoływany zapis przyjął następującą treść: „IZ RPO zapewnia, że w profilowaniu interwencji (ukierunkowaniu wsparcia EFS), jak również planowaniu naborów oraz konsultowaniu kryteriów wyboru projektów uczestniczy w sposób stały ROPS. W profilowaniu interwencji mogą uczestniczyć także inni partnerzy zgodnie z Wytycznymi w zakresie realizacji zasady partnerstwa na lata 2014-2020”⁵⁸.

Do zadań ROPS w ramach koordynacji systemu wsparcia ekonomii społecznej należy:

- tworzenie regionalnych sieci współpracy OWES działających w regionie, w tym w szczególności poprzez organizowanie regionalnych spotkań sieciujących dla OWES, umożliwiających wymianę informacji pomiędzy ośrodkami na temat

⁵⁸ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, MR/2014-2020/18(04), wersja obowiązująca od 09.01.2018, Warszawa 2018, s. 19.

podejmowanych działań, postępów i problemów w realizacji wsparcia, stosowanych rozwiązaniach i metodach pracy itp., a także agregowanie informacji na temat działalności OWES i wyników ich pracy na poziomie całego regionu oraz uspoźnianie i synchronizowanie tych działań w regionie. Wspieranie działań OWES nakierowanych na jednostki samorządu terytorialnego;

- tworzenie regionalnych sieci podmiotów ekonomii społecznej (klastry, franczyzy) oraz włączanie podmiotów ekonomii społecznej w istniejące na poziomie regionalnym organizacje branżowe (sieci, klastry);
- tworzenie regionalnych sieci kooperacji podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym (CIS, KIS, ZAZ, WTZ), mających umożliwić wzajemne uczenie się i wymianę informacji oraz wsparcie tych podmiotów w osiągnięciu standardów usług;
- inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, OWES dla zwiększenia synergii działań podejmowanych przez te podmioty w procesie aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i wzrostu zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej, m.in. w celu zapewnienia ciągłości procesu reintegracyjnego, a także współpracy ww. podmiotów z innymi podmiotami takimi jak szkoły, uczelnie wyższe, instytucje rynku pracy, przedsiębiorstwa, m.in. w celu zwiększenia liczby staży i praktyk w podmiotach ekonomii społecznej czy też w typowych przedsiębiorstwach;
- budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym (spotkania, warsztaty, doradztwo, wymiana informacji) w celu nawiązania stałej współpracy.
- organizacja przedsięwzięć służących zwiększaniu widoczności podmiotów ekonomii społecznej jako dostawców produktów i usług oraz wspieranie sprzedaży produktów i usług świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej na poziomie regionalnym (np. targi ekonomii społecznej, sprzedaż produktów i usług podmiotów ekonomii społecznej za pomocą jednego regionalnego portalu);
- współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i innymi podmiotami lokalnymi, w szczególności podmiotami ekonomii społecznej, w zakresie tworzenia lokalnych planów rozwoju ekonomii społecznej (spotkania, wymiana informacji, dobre praktyki, doradztwo), stosowania klauzul społecznych/ społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych, zlecenia zadań podmiotom ekonomii społecznej;
- wspieranie realizacji przez podmioty ekonomii społecznej usług użyteczności publicznej i współpraca z OWES w tym zakresie;
- zapewnienie funkcjonowania regionalnego komitetu do spraw ekonomii społecznej, o którym mowa w KPRES i organizowanie jego prac oraz tworzenie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

możliwości współpracy kluczowych interesariuszy w zakresie kreowania rozwoju ekonomii społecznej w regionie;

- wyznaczanie kierunków rozwoju ekonomii społecznej, aktualizacja regionalnego planu rozwoju ekonomii społecznej;
- reprezentowanie interesów sektora ekonomii społecznej na poziomie regionalnym oraz włączenie ekonomii społecznej do strategii rozwoju województwa w obszarach związanych z rynkiem pracy, integracją społeczną, rozwojem przedsiębiorczości oraz innowacji, rozwojem usług użyteczności publicznej oraz innymi priorytetami, w ramach których jest możliwy regionalny rozwój ekonomii społecznej⁵⁹.

Ostatecznymi odbiorcami wsparcia ROPS są:

- ośrodki wsparcia ekonomii społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne,
- osoby fizyczne (w szczególności osoby wykluczone i zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym),
- podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy o spółdzielniach socjalnych,
- jednostki samorządu terytorialnego,
- instytucje rynku pracy oraz pomocy i integracji społecznej,
- przedsiębiorcy,
- uczelnie wyższe,
- szkoły⁶⁰.

4.2 OWES

Od ośrodków wsparcia ekonomii społecznej oczekuje się, że będą świadczyły usługi pomagające podmiotom ekonomii społecznej w rozwoju i wykorzystywaniu ich potencjału do aktywizacji społeczno-zawodowej osób doświadczających bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zakres działań realizowanych przez OWES na rzecz ekonomii społecznej obejmuje:

I. Świadczenie usług:

⁵⁹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, wersja nr 2, Zielona Góra 2015, s. 204.

⁶⁰ Ibidem, s. 205.

a) animacyjnych, obejmujących m.in. działania o charakterze animacyjnym, umożliwiające tworzenie podmiotów obywatelskich i wsparcie dla ich rozwoju, budowę i wsparcie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej oraz partycypacji społecznej, działania mające na celu wspieranie liderów i animatorów lokalnych;

b) inkubacyjnych, służących, nabyciu wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania podmiotu ekonomii społecznej lub przedsiębiorstwa społecznego, obejmujące m.in. szkolenia i warsztaty, doradztwo prawne, biznesowe, finansowe, mentoring, coaching, tutoring, wizyty studyjne;

c) biznesowych służące ich profesjonalizacji, obejmujące m.in.: umożliwienie dostępu do usług specjalistycznych m.in. prawnych, księgowych, marketingowych, doradztwo, w tym doradztwo biznesowe, zwiększenie konkurencyjności produktów przedsiębiorczości społecznej dla wsparcia rozwoju ekonomii społecznej oraz podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES, zgodnie z KPRES przez ośrodki wspierania ekonomii społecznej.

II. Tworzenie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorczości społecznej poprzez m.in. wsparcie tworzenia podmiotów ekonomii społecznej w następujących formach:

a) udzielanie bezzwrotnych dotacji na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych w maksymalnej kwocie do 6-krotności przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2015 r. poz. 149) na stworzenie jednego miejsca pracy w przedsiębiorstwie społecznym połączone ze wsparciem pomostowym w formie finansowej lub w formie zindywidualizowanych usług, przy czym dotacja na jeden PES nie może przekroczyć 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,

b) doradztwo (indywidualne i grupowe) w zakresie pozyskiwania przez podmioty ekonomii społecznej zewnętrznych źródeł finansowania,

c) usługi służące nabyciu wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania przedsiębiorstwa społecznego, w szczególności związanych ze sferą ekonomiczną funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego: szkolenia, warsztaty, mentoring, coaching, tutoring, umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia, prowadzenia i rozwijania przedsiębiorstwa społecznego,

d) usługi służące dostarczaniu i rozwijaniu kompetencji i kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w przedsiębiorstwie społecznym (adekwatnie do potrzeb i roli danej osoby w przedsiębiorstwie społecznym): szkolenia umożliwiające nabycie i rozwijanie

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

kompetencji i kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w przedsiębiorstwie społecznym⁶¹.

Projekty realizowane w ramach ogłoszonego konkursu dla Poddziałania 7.6.1 – Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, skierowano bezpośrednio do następujących grup odbiorców:

- podmiotów ekonomii społecznej, w szczególności do przedsiębiorstw społecznych, ich pracowników i kierownictwa;
- osób fizycznych (w szczególności osób wykluczonych i zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, osób planujących założenie PES lub podjęcie pracy w PES);
- partnerów społecznych i gospodarczych, w tym przedsiębiorców,
- osób prawnych planujących utworzenie miejsc pracy w sektorze ES lub wsparcie ich funkcjonowania;
- przedstawiciele jednostek sektora finansów publicznych⁶².

Dla zapewnienia skutecznej realizacji działań przez OWES i uniknięcia sytuacji dublowania się działań na określonym terenie, funkcjonalnie podzielono województwo lubuskie na dwa obszary. W ten sposób wyznaczono teren, na którym ma być prowadzona działalność w zakresie wsparcia ekonomii społecznej przez konkretny OWES (istnieje możliwość wychodzenia poza docelowy obszar działalności)⁶³.

Do OWES w Zielonej Górze przypisano siedem powiatów: krośnieński, słubicki, sulęciński, wschowski, zielonogórski (ziemski i grodzki) oraz żarski. Dodatkowo, zgodnie z wnioskiem, OWES obejmuje zasięgiem powiat: gorzowski, świebodziński, żagański i nowosolski. Teren działania dla LOWES w Gorzowie Wielkopolskim składa się z następujących powiatów: gorzowski ziemski, Gorzów Wlkp. grodzki, strzelecko-drezdenecki, świebodziński, międzyrzecki, żagański, nowosolski, a ponadto 3 gminy (Wschowa, Rzepin, Łęknica) z obszaru przypisanego do OWES w Zielonej Górze.

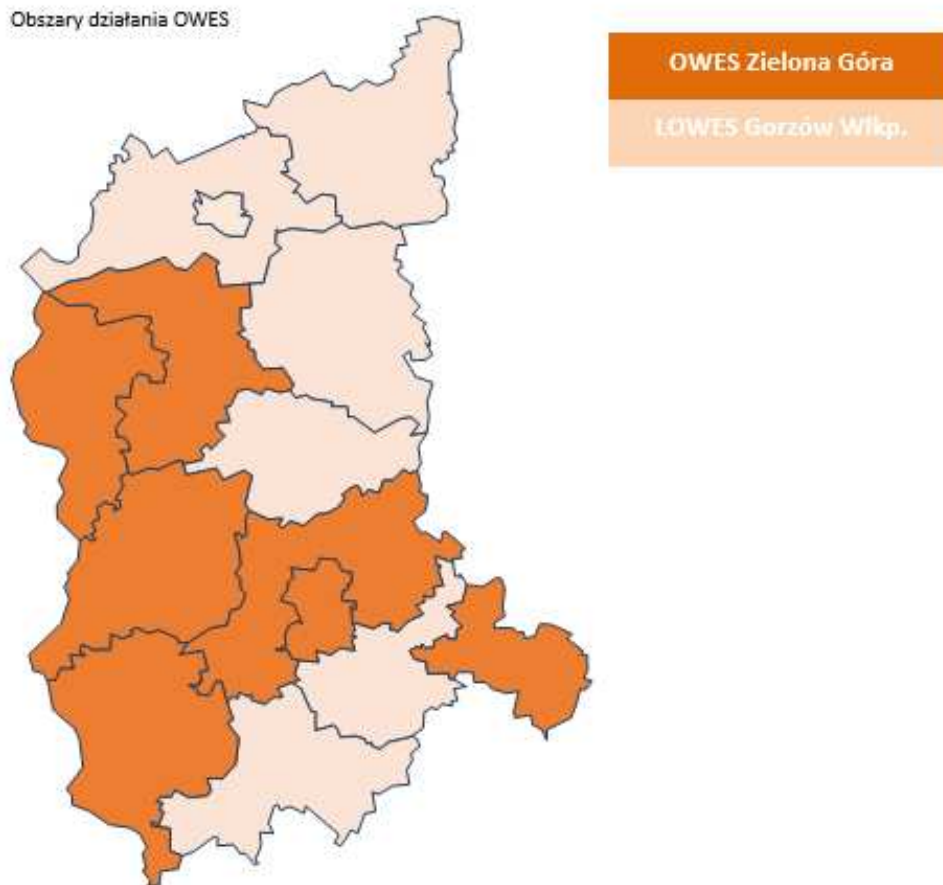
⁶¹ Regulamin Konkursu Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Oś Priorytetowa 7 – Równowaga społeczna, Działanie 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.6.1 Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, KONKURS RPLB.07.06.01-IZ.00-08-K01/16, Zielona Góra 2016, s. 7-8.

⁶² Ibidem, s. 10.

⁶³ Ibidem, s. 11.

Mapa 7. Podział województwa lubuskiego na dwa subregiony – obszary działalności OWES

Źródło: opracowanie własne

Należy zauważyć, że obecny konsensus co do podziału województwa na obszary działania OWES nie pokrywa się z podziałem obowiązującym w latach 2013-2015. Z punktu widzenia realizacji długofalowych działań na rzecz ES ważne jest, aby podstawowe kwestie organizacyjno-formalne pozostawały stabilne. Podkreślenia wymaga fakt, iż ogłoszony przez Zarząd Województwa Lubuskiego konkurs nr RPLB. 07.06.01-IZ.00-08-K01/18 w ramach RPO-L2020, Osi Priorytetowej 7 Równowaga społeczna, Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej*, Poddziałania 7.6.1 *Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej*, utrzymuje dotychczasowy podział województwa na obszary. Należy pozytywnie ocenić takie rozwiązanie, gdyż wpisuje się ono w działanie stabilizujące środowiska wsparcia na rzecz ekonomii społecznej.

V Ocena funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej

Znany w obecnym kształcie system wsparcia, który pobudza dziś rozwój podmiotów ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego, powstał w 2015 roku, a intensywnie zaczął działać od 2016 roku⁶⁴. W początkowym okresie działania systemu poważnym problemem było cofnięcie akredytacji dla obu OWES z województwa lubuskiego, aczkolwiek przyczyna tej decyzji nie leżała po stronie lubuskich ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, lecz wynikała z zarządzenia nr 45 Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Podobny problem wystąpił zresztą w innych województwach. Samo zarządzenie wywołało poważne zaniepokojenie wśród PES/PS oraz podmiotów tworzących dla nich system wsparcia. Ostatecznie lubuskim OWES udało się ponownie uzyskać akredytację, dzięki czemu mogły one w 2016 r. przystąpić do konkursu Nr RPLB.07.06.01-IZ.00-08-K01/16 w ramach Poddziałania 7.6.1 *Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej*, ogłoszonego przez IZ RPO-L2020. Po pozytywnym przejściu procedury wyboru mogły one przystąpić do realizacji zaplanowanych działań na rzecz ekonomii społecznej.

Z perspektywy blisko trzech lat od uruchomienia lubuskiego systemu wsparcia ekonomii społecznej w ramach RPO-L2020 zdążyły się wykształcić zasady współpracy między poszczególnymi instytucjami. Przeprowadzone badania wśród przedstawicieli IZ RPO-L2020, ROPS, RKRES, OWES jednoznacznie wskazują na to, że instytucje te utrzymują ze sobą pozytywne relacje, istnieje jasny podział zadań i obowiązków, a także zachodzi między nimi współpraca na wielu różnych polach (np. przy organizowaniu wspólnych targów). Najważniejsze instytucje systemu wsparcia (IZ RPO, ROPS, lubuskie OWES) posiadają informacje o inicjatywach i działaniach podejmowanych przez pozostałe podmioty.

Ocena funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej powinna się skupiać na kilku aspektach. Po pierwsze, czy system ten pozwala realizować cele przewidziane w RPO-L2020? Po drugie, jakie są mocne i słabe strony systemu wsparcia ES w regionie? I po trzecie, czy poszczególne podmioty, zwłaszcza ROPS i lubuskie OWES, realizują działania do nich przypisane i czy w sposób należyty wywiązują się ze swoich zadań?

Cele przewidziane w RPO-L2020 stały się podstawą do skonstruowania systemu wsparcia ES w regionie i wyznaczenia zakresu działań podejmowanych przez poszczególne

⁶⁴ Należy mieć na uwadze fakt, że sektor ekonomii społecznej w woj. lubuskim był też wspierany przed 2015 rokiem, aczkolwiek ówczesny system wsparcia wyglądał inaczej niż obecnie. Opis wcześniejszych mechanizmów wsparcia przedstawiono w rozdziale III niniejszego raportu.

podmioty. Na poziomie realizacji wsparcia dla ES również można odnieść wrażenie, że cele RPO-L2020 są wdrażane. Jak tłumaczy jeden z uczestników badania:

Przede wszystkim w ramach 7.6 mamy wzmocnić i wspierać ekonomię społeczną poprzez działanie 7.6.1 związane z OWES-ami. Natomiast drugą częścią jest koordynacja ekonomii społecznej robiona przez ROPS pod działaniem 7.6.2 i ona ma na celu skoordynowanie tych wszystkich instytucji, które w województwie lubuskim zajmują się ekonomią społeczną, żeby nie powielać działań, żeby te działania się uzupełniały i tworzyły pewną ścieżkę, a nie powielały się w wielu podmiotach. (...) jeżeli przyjrzymy projekty, przez ekspertów zostały one ocenione pozytywnie, oznacza to, że wpisują się w realizację celu RPO.

Do mocnych stron systemu wsparcia ES należy bez wątpienia zaliczyć efektywną współpracę między ROPS a lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej. W dalszej części analizy pokazane i omówione zostały liczne przykłady działań, łączących zasoby ROPS i OWES. Z przeprowadzonych badań jakościowych wynika, że bardzo wysoko oceniona jest jakość działań oferowanych przez ROPS i lubuskie OWES. Widać wyraźnie, że środowiska instytucjonalne tworzące system wsparcia ES w regionie zdążyły już wytyczyć ścieżki współpracy i wykorzystywać je do osiągnięcia wspólnych celów.

System wsparcia ES posiada też pewne słabości. Jedną z nich jest to, że jest on dość sztywno regulowany odgórnie, co rodzi liczne problemy na etapie realizacji działań. Drugą kwestią – niezależną zresztą od podmiotów tworzących regionalny system wsparcia ES – jest niestabilność otoczenia regulacyjnego. Wytyczne, którym podlegają lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, dość często zmieniają się, a wraz z tą zmianą pojawiają się nowe warunki, do których system wsparcia ES musi się dostosować⁶⁵.

Do słabych stron regionalnego systemu wsparcia na rzecz ES należy też zaliczyć to, że w pewnych aspektach działania lubuskich ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, powiatowych urzędów pracy i ośrodków pomocy społecznej, nakładają się na siebie. Jak zauważył jeden z uczestników badania:

Oferta PUP, OPS, OWES są podobną ofertą kierowaną do tego samego klienta. Zadania może są rozdzielone na instytucje natomiast nikt nie widzi, że jest to system równoległy tylko system naczyń łączonych. Powinno się działać począwszy od wsparcia reintegracji społecznej, na zawodowym kończąc. Powinien jeden etap się kończyć i kolejny zaczynać.

⁶⁵ Kluczowe znaczenie dla funkcjonowania systemu wsparcia na rzecz ES, w tym dla lubuskich OWES, ma dokument pt. Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020. W okresie od maja 2015 roku do maja 2018 roku wprowadzono pięć wersji tego dokumentu.

W kontekście oceny funkcjonowania systemu wsparcia konieczne jest jeszcze spojrzenie na działalność ROPS i OWES pod kątem realizacji przypisanych im zadań. Ważną kwestią będzie również ocena, czy i w jaki sposób instytucje te współpracują z innymi interesariuszami zewnętrznymi.

5.1 ROPS

Główne zadania ROPS w Zielonej Górze sprowadzają się do koordynowania systemu wsparcia ekonomii społecznej, monitorowania efektów implementowanych działań oraz udzielania pomocy merytorycznej ośrodkom wsparcia ekonomii społecznej. Istotnym jest także wytyczanie wizji zmian i kierunków rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Działania podejmowane przez ROPS pozytywnie są odbierane przez przedstawicieli instytucji, z którymi Ośrodek ten współpracuje. Przedstawiciele Instytucji Zarządzającej podkreślali, że istnieje efektywny przepływ informacji między IZ a ROPS oraz że wypracowano zasady współpracy, umożliwiające skuteczne współdziałanie obu podmiotów.

W ramach działania ROPS opracowano zadania, strukturę i sposoby funkcjonowania Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej. Działania te zrealizowano w 2015 roku. Obecnie ROPS organizuje spotkania RKRES, wyznacza moderatora do prowadzenia posiedzeń RKRES, a także określa agendę spraw do omówienia w trakcie spotkań.

Posiedzenia Komitetu odbywają się co kwartał. Zgodnie ze sprawozdaniem z realizacji LPRES za 2016 rok, tematyka posiedzeń RKRES dotyczyła: kwestii rozwoju ekonomii społecznej w regionie, przeciwdziałania ograniczeniom w realizacji LPRES, reakcji na bieżące potrzeby lubuskiej ekonomii społecznej, rozwiązywania problemów funkcjonowania RKRES oraz wypracowania rekomendacji do raportu z wdrażania LPRES za 2015 rok⁶⁶.

Na posiedzenia Komitetu zapraszani są przedstawiciele Instytucji Zarządzającej. Z uwagi na fakt, że w składzie Komitetu znajdują się również osoby reprezentujące lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, ROPS i jednostki samorządu terytorialnego, posiedzenia RKRES stają się jednocześnie forum do uzgadniania działań i przekazywania informacji, dzięki czemu system wsparcia ES działa w sposób sprawny.

Przedstawiciele RKRES nie zgłaszali żadnych zastrzeżeń do pracy ROPS. Wysoko natomiast oceniali profesjonalną koordynację działań, wkład wnoszony w organizację posiedzeń

⁶⁶ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2016..., s. 6.

RKRES oraz wysoki poziom zaangażowania pracowników ROPS w działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

Kluczową sprawą dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie jest jakość współpracy pomiędzy ROPS a działającymi w województwie lubuskim ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej. Współpraca między ROPS a Ośrodkami układa się pozytywnie i zachodzi ona na wielu płaszczyznach. Pierwszą taką płaszczyzną jest przygotowanie przez ROPS działań szkoleniowych dla OWES, których zakres merytoryczny uwzględnia zdiagnozowane potrzeby OWES. Jak podaje sprawozdanie z realizacji LPRES za 2016 rok, ROPS zorganizował trzy spotkania sieci współpracy OWES, w ramach których pracownicy Ośrodków otrzymali wsparcie szkoleniowe. Drugą płaszczyzną jest wspólne organizowanie przedsięwzięć, promujących ekonomię społeczną. Uczestnik badania podał wiele przykładów wspólnych inicjatyw OWES i ROPS:

Na samym początku mamy spotkania w ramach komitetu [RKRES – przyp. autora], uzgadniające plany działania, organizujemy też wspólne imprezy, jak targi ekonomii społecznej, jesteśmy w trakcie organizowania czwartej edycji. Mamy też podpisane umowy o współpracę w obszarach, w których chcemy działać. Wspieramy na przykład liderów lokalnych czy prowadzimy kampanie dotyczące rozpoznawalności przedsiębiorstw społecznych, czy edukację na poziomie szkolnictwa. Z ROPS organizujemy [konkursy – przyp. autora] nagradzania firm i przedsiębiorców społecznych.

Trzecią płaszczyzną współpracy jest rozwiązywanie problemów pojawiających się w trakcie realizacji projektów skierowanych do PES/PS. Przykład jednego z takich problemów podał uczestnik badania IDI:

W styczniu tego roku zmieniła się definicja przedsiębiorstwa społecznego i nowe wytyczne wiele zmieniły, a nasze podmioty były zakładane w zeszłym roku i jest oczekiwanie, żebyśmy zastosowali te nowe przesłanki i ustalamy tę kwestię z ROPS i staramy się to wspólnie rozwiązać.

Z przeprowadzonych badań nie wynika, ażeby istniała potrzeba usprawnienia współpracy pomiędzy ROPS a lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej. Można stwierdzić za to, że okres blisko trzech lat funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej pozwolił tym instytucjom opracować i – co ważniejsze – wdrożyć skuteczne mechanizmy współdziałania.

ROPS współpracuje również z interesariuszami takimi jak: powiatowe urzędy pracy (PUP), jednostki samorządu terytorialnego (JST) oraz ośrodki pomocy społecznej (OPS). Formy tej

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

współpracy są zróżnicowane. W kontekście oceny funkcjonowania systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie warto poruszyć kwestię zorganizowania w 2016 roku trzech spotkań na temat podnoszenia jakości procesu reintegracji społeczno-zawodowej w województwie lubuskim. W trakcie tych spotkań poruszono wiele tematów, począwszy od identyfikacji słabych stron współpracy pomiędzy jednostkami systemu pomocy społecznej, powiatowymi urzędami pracy, podmiotami ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym oraz ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej, kończąc na wskazaniu metod i narzędzi, pozwalających zacieśnić współpracę między podmiotami zaangażowanymi w oferowanie usług dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Warto podkreślić, że działania podejmowane przez ROPS są dostrzegane przez interesariuszy (JST, OPS i PUP). Wiedzą oni, czym zajmuje się ROPS oraz kojarzą inicjatywy, z którymi wychodził do nich ROPS na przestrzeni ostatnich lat.

Jak przyznał respondent:

ROPS jest bardzo mocno od wielu lat zaangażowany, jeżeli chodzi o cele RPO, działania na rzecz ekonomii społecznej i to dzięki niemu powstało wiele inicjatyw, spotkań sieciujących i też oni są takim motorem napędzającym innych, żeby się bardziej zaangażować, bardzo motywują nas do działania. Powiem, że choć to źle zabrzmiało, ale to właśnie ROPS w Zielonej Górze wychodzi z inicjatywą i ciągle do nas pisze, dzwoni, namawia na wyjazdy studyjne, na szkolenia, zaprasza na spotkania, zaprasza na konferencje, oni się ciągle z nami kontaktują, także nie trzeba im się przypominać.

5.2 OWES

Lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej mają za zadanie stymulować rozwój ekonomii społecznej na terenie województwa poprzez świadczenie różnego rodzaju usług (doradczych, inkubacyjnych, animacyjnych, promocyjnych, dotacji na utworzenie miejsca pracy w ramach PS itp.). Dla skutecznej realizacji działań współpracują one z wieloma podmiotami. Zasygnalizowano już w raporcie kwestię współpracy z ROPS, który koordynuje ich działania. Kadra ROPS, z którą przeprowadzono badanie IDI jednoznacznie stwierdziła, iż pozytywnie ocenia współpracę zarówno z OWES w Zielonej Górze, jak i LOWES w Gorzowie Wielkopolskim. W trakcie badania nie wykryto elementów negatywnie wpływających na współpracę pomiędzy ROPS a lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej.

Równie ważną, jak współpraca z ROPS, jest dla OWES współdziałanie z powiatowymi urzędami pracy, ośrodkami pomocy społecznej i jednostkami samorządu terytorialnego:

Jesteśmy zobligowani do współpracy z PUP na naszym terenie i odwiedziliśmy te jednostki i podtrzymujemy tę współpracę. Jeśli my nie mamy możliwości pomocy to odsyłamy

beneficjentów do PUP i mówimy, jakie są jeszcze możliwości pomocy. Jeśli chodzi o OPS i PCPR to w zeszłym roku nawiązaliśmy kontakt ze wszystkimi, żeby opowiedzieć o ekonomii społecznej, ale też organizowaliśmy spotkania na miejscu z beneficjentami. Staramy się też utrzymać bliski kontakt z JST i pokazywać jak mogą zlecać zadania. Mieliśmy cykl szkoleń dotyczących społecznych zamówień. Nie ma tutaj płaszczyzny do nieporozumień, bo zakresy działań są różne i OWES może uzupełnić działania OPS. Na tej samej zasadzie jest to z PUP. W JST chcemy pokazywać tę ekonomię społeczną, mówić jak zawiązać współpracę z fundacjami, w kilku miejscach udało się wprowadzić zapisy mówiące o wspieraniu ekonomii społecznej podmiotów na ich terenie.

Do oceny współpracy między lubuskimi OWES wzięto pod uwagę opinie zgłaszane na ten temat przez przedstawicieli interesariuszy (PUP, JST, OPS). Respondenci zarówno z obszaru podlegającego LOWES w Gorzowie Wlkp., jak i obszaru przypisanego do OWES w Zielonej Górze, wysoko oceniali jakość współpracy pomiędzy reprezentowanymi przez siebie jednostkami a lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej:

Myślę, że tutaj nie ma potrzeby nic usprawniać, to dobrze działa, od czasu do czasu się spotykamy, wymieniamy doświadczenia, są to wizyty na miejscu u nas czy spotkania w Zielonej Górze, tutaj jest to na dobrym poziomie.

Bardzo dobrze oceniam tę współpracę, razem z ROPS i LOWES współpracowaliśmy w zeszłym roku nad programem rozwoju ekonomii społecznej w Gorzowie (...), teraz z LOWES planujemy organizację szkoleń dla organizacji pozarządowych. No i mam taką świadomość, że zawsze mogę się do tych podmiotów zwrócić i nigdy nie odmówią pomocy czy współpracy

Jeżeli chodzi o LOWES to ta współpraca od samego początku jest bardzo dobra. Jesteśmy w stałym kontakcie, i to nie tylko takim standardowym, ale też były sytuacje, kiedy wiedzieliśmy o kimś, kto ma naprawdę trudną sytuację, że nie można było tej ścieżki prostej dać i tu byliśmy w kontakcie. Był kontakt między mną jako OPS a podmiotami ekonomii, tu LOWES nas łączył.

Pomimo faktu, iż respondenci pozytywnie oceniali współpracę z lubuskimi ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej, to jednocześnie zaznaczali, że należałoby rozszerzyć zakres tej współpracy i położyć w jej ramach większy nacisk na kwestie związane z informowaniem o ofercie OWES.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Przedstawiciele interesariuszy zauważyli ponadto, że obecnie działalność Ośrodków jest w znacznie mniejszym stopniu skierowana do JST, PUP i OPS niż w początkowym okresie działania OWES:

Na początku jak powstał LOWES trochę więcej było konferencji, spotkań, na dzień dzisiejszy trochę mniej słyszę na ten temat, więc być może są na jakimś etapie, który dla nich jest bardziej wewnętrznie ważny. Fajnie by było, żeby był dobry dostęp, żeby było słychać, żeby z nami się kontaktowali. Na pewno brakuje szkoleń, które kiedyś były. A czy to jest bariera... pewnie środków nie ma na ten cel.

5.3 Podsumowanie

Badanie wykazało, że system wsparcia ES w regionie funkcjonuje prawidłowo. Zarówno ROPS, jak i lubuskie OWES wypełniają swoje zadania, dbając jednocześnie o utrzymywanie właściwych relacji między sobą oraz rozwijanie kontaktów z innymi podmiotami (JST, PUP, OPS). Istnieje dalsza potrzeba pogłębiania tych relacji i wykorzystywania ich do uspołniania systemu wsparcia na rzecz ekonomii społecznej.

VI Wsparcie udzielone na rzecz PES w ramach Działania 7.6 RPO-L2020

Wartość środków UE przeznaczonych w RPO-L2020 na dofinansowanie projektów w ramach realizacji Poddziałania 7.6.1 wyniosła ponad 27 mln zł. Składa się na to dofinansowanie projektu dla obszaru I w kwocie blisko 13 mln zł (12 861 486,93 zł) oraz dla obszaru II w kwocie ponad 14 mln (14 300 787,60 zł).

W przypadku Poddziałania 7.6.2 wartość środków RPO-L2020 przeznaczonych na dofinansowanie projektów wyniosła prawie 2,2 mln zł (2 117 800,75 zł).

Według stanu na koniec marca 2018 roku, w ramach projektów dotychczas realizowanych udział rozpoczęło 1 448 uczestników (1 362 osób w ramach Poddziałania 7.6.1, w tym 772 uczestników wsparcia oferowanego przez OWES w Zielonej Górze i 590 uczestników wsparcia LOWES w Gorzowie Wlkp. oraz 86 osób w ramach Poddziałania 7.6.2.)⁶⁷.

6.1 ROPS

Informacje o typie i skali działań podejmowanych przez ROPS pochodzą z rocznego sprawozdania z realizacji LPRES za 2016 rok. Część informacji dotyczących działalności ROPS w 2017 roku zostały bezpośrednio przekazane przez ROPS.

ROPS kontynuuje realizację rozpoczętego w 2015 roku projektu pt. Efekt synergii – koordynacja lubuskiej ekonomii społecznej współfinansowanego ze środków RPO-L2020 w ramach Osi Priorytetowej 7 Równowaga społeczna, Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałania 7.6.2 Koordynacja ekonomii społecznej – ROPS. Celem projektu jest poprawa warunków rozwoju ekonomii społecznej oraz wzmacnianie potencjału instytucji otoczenia sektora ES poprzez organizowanie procesów programowania współpracy międzysektorowej oraz koordynację działań realizowanych przez kluczowych interesariuszy.

W ramach projektu wyróżnić można cztery główne zadania. Są nimi:

1. Tworzenie i wzmacnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ekonomii społecznej;
2. Widoczność podmiotów ekonomii społecznej;
3. Wzmocnienie działań reintegracyjnych;
4. Programowanie ekonomii społecznej.

⁶⁷ Dane pochodzą z bazy przekazanej Wykonawcy przez IZ RPO-L2020.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

W ramach pierwszego zadania ROPS zorganizował w sumie dziewięć posiedzeń RKRES (jedno w 2015 roku, cztery w 2016 roku i tyle samo rok później). Zarówno w 2016, jak i 2017 roku przeprowadzono po trzy warsztaty dla interesariuszy LPRES. Tematyka warsztatów w 2016 roku dotyczyła takich kwestii jak: regulacje prawne w zakresie udzielania zamówień społecznie odpowiedzialnych i klauzul społecznych, możliwości zlecenia usług dla PS oraz różne formy aktywności w ramach sektora gospodarki społecznej. W następnym roku zakres tematyczny warsztatów obejmował kwestię rewitalizacji i społecznie odpowiedzialnego samorządu. Warsztaty poświęcone drugiej problematyce skupiały się na przedstawieniu uwarunkowań i regulacji prawnych w zakresie udzielania zamówień społecznie odpowiedzialnych i klauzul społecznych, omówieniu możliwości zlecenia usług podmiotom ES oraz przeprowadzeniu debaty, której celem była wymiana opinii na temat potrzeb, korzyści i trudności stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych⁶⁸.

W zakresie pierwszego zadania mieściło się również zorganizowanie sześciu spotkań sieci współpracy OWES (po trzy w 2016 i 2017 roku), które pozwoliły na zsynchronizowanie działań w regionie w zakresie wsparcia dla PES/PS.

ROPS wdrożył też działanie pt. Akademia Liderów Lokalnych (ALL). W działaniu tym wzięło udział 30 osób (15 w I edycji w 2016 i tyle samo rok później), wywodzących się z takich środowisk instytucjonalnych jak: ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, PES, JST oraz ich jednostki organizacyjne.

W ramach drugiego zadania Widoczność PES, ROPS przeprowadził kampanię o zasięgu regionalnym, która przebiegła pod hasłem *Lubuski Włócznik. Lider Biznesu Społecznego*. Badanie jakościowe przeprowadzone wśród przedstawicieli JST, PUP, OPS, ale też PES/PS potwierdziły skuteczność kampanii społecznej. W jej trakcie wykorzystano szereg instrumentów, począwszy od audycji, reportaży, poprzez spoty radiowe i telewizyjne, kończąc na plakatach i reklamie internetowej. Działaniom towarzyszącym kampanii były: konkurs na lidera biznesu społecznego, targi Aktywności i Biznesu Społecznego, wizyta studyjna dla PES, organizacja dwóch spotkań grup roboczych ds. współpracy RKRES z mediami oraz trzech spotkań zespołu ds. certyfikacji PES. Działania te mają charakter stały. Oznacza to, że odbywają się one corocznie (zrealizowano je zarówno w 2016, jak i 2017 roku)⁶⁹.

Zadanie trzecie pt. Wzmocnienie działań reintegracyjnych miało służyć stworzeniu regionalnej platformy współpracy podmiotów funkcjonujących w obszarze reintegracji społecznej i zawodowej. W ten sposób planowano podnieść skuteczność działań

⁶⁸ ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2016..., s. 6; Informacje przekazane przez ROPS na temat działalności ROPS i OWES w 2017 roku.

⁶⁹ Ibidem.

reintegracyjnych w regionie. W 2016 roku odbyły się trzy spotkania na temat podnoszenia jakości procesu reintegracji społeczno-zawodowej. Również w 2017 roku kontynuowano te spotkania z tą samą częstotliwością. W 2016 roku zorganizowano także cztery spotkania na rzecz koordynacji działań sieci reintegracyjnych podmiotów ES. W efekcie powstała regionalna sieć kooperacji, stanowiąca płaszczyznę do wymiany doświadczeń pomiędzy podmiotami wchodzącymi w jej skład. W wyniku działań ROPS odbyły się również cztery spotkania grupy roboczej ds. współpracy z PES. Rezultatem pracy tej grupy było przygotowanie i wydanie broszury pt. Informator. Ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej w województwie lubuskim. W 2017 roku odbyły się dwa spotkania na rzecz koordynacji działań sieci PES reintegracyjnych oraz dwa spotkania grupy roboczej ds. współpracy z PES, której działania mają przyczynić się do skoordynowania procesu reintegracji społeczno-zawodowej w regionie. Nowym zadaniem, które ROPS uruchomił w 2017 roku, było opracowanie koncepcji systemu standaryzacji centrów integracji społecznej w województwie lubuskim. W ramach tego działania zakłada się wdrożenie pilotażu, polegającego na implementacji wypracowanych standardów w trzech CIS.

Celem ostatniego zadania jest wzmocnienie roli PES/PS we wspólnotach samorządowych poprzez włączanie rozwiązań z zakresu ekonomii społecznej do dokumentów strategicznych gmin i powiatów oraz upowszechnianie stosowania zamówień społecznie odpowiedzialnych i klauzul społecznych. W 2016 roku odbyły się dwa spotkania grupy roboczej RKRES ds. współpracy z JST i biznesem. W kolejnym roku spotkania te były kontynuowane.

Ważnym działaniem było przeprowadzenie spotkań informacyjnych dla przedstawicieli JST i organizacji sektora pozarządowego, poświęconych tworzeniu dokumentów strategicznych z uwzględnieniem zapisów dotyczących ekonomii społecznej (zorganizowano po dwanaście spotkań w 2016 i 2017 roku). Ponadto osiem gmin skorzystało ze specjalistycznego doradztwa w zakresie uwzględniania rozwiązań z obszaru ES w dokumentach strategicznych (cztery w 2016 roku i tyle samo rok później).

6.2 OWES

Informacje o typie zrealizowanych działań i ich skali zaczerpnięto ze sprawozdania z realizacji LPRES za rok 2016, przygotowanego przez ROPS. Informacje z 2017 roku pochodzą z najnowszych sprawozdań przygotowanych przez lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej i przekazanych do ROPS.

Tabela 2. Działania zrealizowane przez lubuskie OWES w 2016 i 2017 roku

Typ działań	OWES w Zielonej Górze	LOWES w Gorzowie Wlkp.
2016		
Działania animacyjne	1) Spotkania animacyjne z przedstawicielami różnych grup społecznych; 2) Animowanie wśród mieszkańców dyskusji dotyczących ES; 3) Współorganizacja Targów Aktywności i Biznesu Społecznego; 4) Wsparcie inicjatyw NGO i grup nieformalnych nastawionych na realizację działań w obszarze ES; 5) Prowadzenie procesów konsultacyjnych w gminach i powiecie 6) Wsparcie istniejących partnerstw <i>Bez podania liczby odbiorców</i>	1) Tworzenie środowiska przyjaznego rozwojowi ES, pobudzania aktywności osób i grup do podjęcia aktywnej pracy w środowisku lokalnym. <i>Bez podania liczby odbiorców.</i>
Działania inkubacyjne	1) 200 spotkań doradczych dla 70 osób fizycznych i ponad 80 przedstawicieli podmiotów prawnych	1) Utworzono pięć Lokalnych Ośrodków Ekonomizacji i Inkubacji Społecznej. 2) Wsparciem inkubacyjnym objęto 94 PES i 293 osoby z wykluczenia społecznego.
Doradztwo biznesowe	1) W ramach doradztwa zrealizowano ok. 30 spotkań doradczych dla 9 PES	1) Doradztwo biznesowe, prawne, finansowo-księgowo, zarządzanie i marketing. <i>Bez podania liczby odbiorców</i>
Szkolenia	1) Szkolenia wzmacniające, pozwalające na poszerzenie wiedzy i ułatwiające rozwiązywanie problemów, które dotyczą nie tylko PS. <i>Brak grupy odbiorców.</i>	1) szkolenia i kursy zawodowe dla osób chcących założyć PS. <i>Bez podania liczby odbiorców.</i>
Wsparcie finansowe	1) W 2016 roku nie zostały udzielone dotacje. Zaczęto przygotowywać grupy inicjatyw, dla których wsparcie przyznano w 2017 roku. Założono 8 nowych PS (2 w powiecie ślubickim, 5 w zielonogórskim i 1 w żarskim)	1) Podpisanie umów o przyznanie dotacji oraz wsparcia pomostowego z 2 PS, w wyniku czego utworzono 6 miejsc pracy.
Działania promocyjne	1) Prowadzenie w mediach kampanii promocyjno-informacyjnej o tematyce związanej z ES.	1) Uruchomienie internetowej platformy informacyjnej 2) Prowadzenie kampanii informacyjnej.
2017		

Działania animacyjne	<p>Prawie pół tysiąca spotkań animacyjnych, których celem było: - wspieranie istniejących i nowopowstałych PES;</p> <ul style="list-style-type: none"> - tworzenie i wspieranie grup inicjatywnych chcących założyć PS i PES; - wspieranie lokalnych liderów; - aktywizowanie społeczności lokalnych do podejmowania działań na rzecz najbliższego otoczenia. 	<p>Zadania związane z animacją koncentrowały się na działaniach na rzecz zwiększania aktywności społeczności lokalnej poprzez inicjowanie różnego rodzaju przedsięwzięć w obszarze ES. W szczególnej uwadze miano tu aktywizację zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, wzmacnianie współpracy PES z JST oraz przedsiębiorcami, tworzenie środowiska przyjaznego rozwojowi ekonomii społecznej, w tym poprzez działania o charakterze animacyjnym, edukacyjnym, promocyjnym i informacyjnym, budowanie partnerstwa na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w regionie.</p> <p><i>Bez podania liczby odbiorców</i></p>
Działania inkubacyjne	<ul style="list-style-type: none"> - Spotkania informacyjne i diagnostyczne w zakresie zasad działania organizacji w sektorze ekonomii społecznej oraz możliwości wsparcia OWES w tym tworzenia miejsc pracy w nowopowstałych przedsiębiorstwach społecznych – 222 spotkań z osobami fizycznymi/podmiotami prawnymi, - Działania związane z przygotowaniem grupy inicjatywnej do utworzenia przedsiębiorstwa społecznego: liczba podpisanych umów 36, liczba godzin doradztwa kluczowego – 420, liczba godzin doradztwa biznesowego – 363, - doradztwo kluczowe dla grupy inicjatywnej – podmiotu ekonomii społecznej (PES) do przekształcenia w przedsiębiorstwo społeczne: liczba podpisanych umów – 8, liczba godzin doradztwa kluczowego – 70, liczba godzin doradztwa biznesowego – 75, 	<p>W 2017 roku w ramach działań animacyjnych i inkubacyjnych zorganizowano 32 edycje warsztatów psycho-edukacyjnych, 17 edycji trzydniowych warsztatów integracyjnych z elementami event, zrekrutowano 96 instytucji, w tym 71 podmiotów ekonomii społecznej. W 2017 roku w projekcie udział wzięło 260 osób z obszaru wykluczenia społecznego, w tym 151 kobiet i 109 mężczyzn.</p>

	<p>- doradztwo kluczowe dla grupy inicjatywnej do utworzenia i prowadzenia podmiotu ekonomii społecznej: liczba podpisanych umów – 15, liczba godzin doradztwa kluczowego – 117, liczba założonych nowych podmiotów NGO – 13,</p> <p>- rozwój potencjału podmiotów ekonomii społecznej, w tym przygotowanie do podjęcia i prowadzenia działalności odpłatnej i/lub gospodarczej poprzez realizację działań inkubacyjnych: liczba podpisanych umów – 1, liczba godzin doradztwa – 10.</p>	
Doradztwo biznesowe	<p>Wsparcie kierowane było do 30 nowoutworzonych PS oraz 6 istniejących PS, które utworzyły dodatkowe miejsca pracy. W ramach doradztwa odbywały się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spotkania informacyjne i diagnostyczne doradztwa biznesowego z podmiotami ekonomii społecznej, - działania związane z profesjonalizacją usług i zwiększeniem konkurencyjności produktów prowadzonej przez podmioty ekonomii społecznej działalności gospodarczej lub/i statutowej odpłatnej poprzez realizację usług biznesowych: liczba godzin doradztwa biznesowego – 50h, - działania związane z przygotowaniem grupy inicjatywnej – istniejącego przedsiębiorstwa społecznego do zwiększenia zatrudnienia poprzez stworzenie miejsca/miejsc pracy: liczba podpisanych umów – 6, liczba godzin doradztwa kluczowego – 60, liczba godzin doradztwa biznesowego – 60, - działania związane ze wsparciem pomostowym: doradztwo biznesowe dla utworzonych przedsiębiorstw społecznych: 203 godziny. 	<p>Dodatkowo kadra merytoryczna prowadziła działania w zakresie doradztwa specjalistycznego prowadzonego przez doradcę kluczowego i doradców specjalistycznych w zakresie marketingu, finansów oraz prawa.</p> <p><i>Bez podania liczby odbiorców</i></p>
Szkolenia	<p>W ramach prowadzonych szkoleń, zrealizowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 11 cykli warsztatów ABC Przedsiębiorczości dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w których udział wzięło ok. 200 osób, 	<p>W 2017 roku zorganizowane zostały szkolenia zawodowe dla grup inicjatywnych: brukarz, technolog robót wykończeniowych, opiekun w żłobku lub klubie dziecięcym, szkolenia z</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - 13 cykli szkoleniowych dla Grup Inicjatywnych chcących założyć PS dla blisko 200 osób, - szkolenia animacyjne, - szkolenia z zakresu odpowiedzialnych zakupów. 	<p>zakresu BHP oraz opracowania systemu HCCP, kurs kucharski, konserwator terenów zielonych, monter rusztowań budowlanych.</p> <p><i>Bez podania liczby odbiorców</i></p>
Wsparcie finansowe	W wyniku działalności OWES powstało 30 PS.	W wyniku prac Komisji Oceny Wniosków, rozpatrującej złożone wnioski o dotacje i wsparcie pomostowe, finansowanie przyznano 37 nowoutworzonym przedsiębiorstwom społecznym, tym samym tworząc 164 nowe miejsca pracy.
Działania promocyjne	<ul style="list-style-type: none"> - kampanie na rzecz aktywizacji osób młodych, skierowane do uczniów lubuskich szkół, (Kampania 1% - dlaczego warto przekazać 1% swojego podatku lubuskim NGO), - programy o charakterze edukacyjno-informacyjnym, m.in. Godzina Rektorska w Radiu Index, news w TV ZG, news w RMF MAXXX, program w Regionalnej Rozgłośni Polskiego Radia – Radio Zachód: „Godzina z Ekspertem”, news w Radiu Eska, program w HTS Słubice: Kampania „Rozkręć z nami społeczny biznes, czyli dlaczego warto podjąć aktywność zawodową”, w tym program w Radiu Eska i na portalu zielonanews.pl o możliwościach założenia PS, news o osobach, które rozpoczęły udział w szkoleniach przygotowujących do prowadzenia PS, w Radiu Eska: Kampania „Odpowiedzialne zakupy skierowana do sektora biznesu, lokalnych przedsiębiorców, mająca zachęcić do kupowania towarów i usług od PES i PS”, - OWES DAY, czyli dzień z animatorami w ramach Dni Otwartych Funduszy Europejskich, - w grudniu przeprowadzono konkurs radiowy „Prezenty z misją” w programie porannym, gdzie przez 5 dni była przybliżana jedna spółdzielnia socjalna. 	<ul style="list-style-type: none"> - W ramach działań promocyjnych LOWES zorganizował 7 edycji lokalnych targów ekonomii społecznej, mających na celu promowanie przedsiębiorczości społecznej, produktów oraz usług. - Prowadzona jest także internetowa platforma informacyjna zawierająca informacje dotyczące PES i PS tj. ogłoszenia o konkursach, prezentacje PS, działania promocyjne skierowane do PES i JST (targi i seminaria).

	<p>Nagrody ufundowane były przez poszczególne spółdzielnie socjalne.</p> <p>- 03.12.2017 r. w Muzeum Etnograficznym w Ochli odbyły się Mikołajkowe Targi Aktywności i Biznesu Społecznego, zorganizowane we współpracy z ROPS w Zielonej Górze, w których wzięło udział łącznie 34 podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne z terenu województwa lubuskiego. Targi odwiedziło ponad 2000 osób.</p> <p>- Wydano 12 numerów „PressES - Miesięcznik w klimacie ekonomii społecznej”.</p>	
--	--	--

Źródło: opracowanie własne na podstawie LPRES za rok 2016 i informacji ze sprawozdania OWES za 2017 rok

Z informacji zamieszczonych w tabeli wynika, że lubuskie OWES uruchomiły szereg działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej. Zakres działań obejmował: usługi inkubacyjne, animacyjne, promocyjne, szkoleniowe, doradztwo biznesowe oraz wsparcie finansowe. Tym samym realizują one wsparcie w takim zakresie, w jakim określono je w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* oraz wymogach konkursu w ramach RPO-L2020, Działanie 7.6, Poddziałanie 7.6.1.

6.3 Podsumowanie

W drugiej połowie 2015 roku zaczął kształtować się nowy system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim, w ramach którego kluczową rolę miały odgrywać: ROPS jako instytucja koordynująca oraz dwa ośrodki wsparcia ekonomii społecznej. Pierwsze działania ROPS na rzecz ES w ramach RPO-L2020 zostały już uruchomione w 2015 roku. Jednak dopiero od 2016 roku wsparcie na rzecz rozwoju ES mogło być realizowane na szerszą skalę. Lubuskie OWES rozpoczęły świadczenie usług na rzecz PES/PS w 2016 roku, przy czym pełna oferta wsparcia, zawierająca instrumenty finansowe, była dostępna dla beneficjentów w 2017 roku.

Działania na rzecz ES podejmowane przez ROPS i lubuskie OWES miały charakter kompleksowy i odpowiadały na różne potrzeby sektora ES. Warto zaznaczyć, iż każda z instytucji realizowała te formy wsparcia, które były zakładane w ramach Działania 7.6. Na tej podstawie można stwierdzić, że działalność instytucji objętych badaniem mieści się w zakresie określonym przez RPO-L2020.

VII Potrzeby sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim

Przed uruchomieniem wsparcia w ramach Działania 7.6 RPO-L2020 sektor ekonomii społecznej nie był zbyt mocno rozwinięty w regionie. Na taki stan rzeczy wpływały różne czynniki, które zostały opisane w rozdziale dotyczącym barier rozwoju ekonomii społecznej. Rodzaj potrzeb zgłaszanych w trakcie badań jakościowych przez PES/PS ściśle uzależniony był od stopnia rozwoju podmiotów. Te podmioty, które rozwinęły swoją działalność kilka lat temu podkreślały, że potrzebne są specjalistyczne szkolenia, które pozwoliłyby im dostosować kwalifikacje już zatrudnionych pracowników do wymogów stanowiska pracy. Ważne też było pozyskanie środków finansowych na zakup sprzętu, umożliwiającego rozszerzenie zakresu działalności lub świadczenie dotychczasowych usług na wyższym poziomie.

Potrzeby podmiotów, które miały dopiero powstać w wyniku wsparcia udzielonego przez lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, były znacznie szersze. Uczestnicy badania jakościowego przyznawali, że nie dysponują odpowiednią wiedzą merytoryczną, biznesową, księgową do prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego. W związku z tym liczyli na otrzymanie kompleksowego wsparcia, które rozwinię ich kompetencje w obszarze prawa, księgowości, zarządzania i marketingu.

Nowoutworzone podmioty wskazywały także na potrzebę dotyczącą pozyskania środków finansowych, które, z jednej strony, pozwoliłyby im przygotować się do prowadzenia działalności w określonej branży (zakupić sprzęt, dostosować lokal), z drugiej zaś, dałyby im możliwość zatrudnienia pracowników.

Potrzebowaliśmy wsparcia na utworzenie nowych miejsc pracy (...) dzięki wsparciu OWES na chwilę obecną już zatrudniliśmy trzy osoby i oczekiwaliśmy pomocy właśnie w sfinansowaniu, utworzeniu nowych miejsc pracy.

Na podstawie analizy potrzeb zgłaszanych przez PES z województwa lubuskiego można sformułować kilka wniosków ogólnych:

- Słaba kondycja finansowa istniejących PES lub brak środków na założenie nowego podmiotu warunkowały potrzebę otrzymania wsparcia w wymiarze finansowym. Chęć uzyskania środków w wielu przypadkach była główną motywacją do przystąpienia do projektu OWES.
- Poziom przygotowania (merytorycznego, prawnego, księgowego) osób zamierzających założyć nowe PS był na ogół dość niski, co uzasadniało potrzebę otrzymania od OWES wsparcia szkoleniowo-doradczego.

- Potrzebą podnoszoną przez istniejące PES lub część nowych podmiotów, które zamierzały wyspecjalizować PS w wąskiej dziedzinie, było dostosowanie kwalifikacji pracowników do wymagań na danym stanowisku. Szkolenia branżowe miały być odpowiedzią na te potrzeby.

W trakcie badania jakościowego ustalono, że rozwój sektora ES uzależniony jest od odpowiedzi na co najmniej dwie kluczowe potrzeby. Pierwszą potrzebą jest zwiększenie rozpoznawalności ekonomii społecznej zarówno w społeczeństwie, jak i u władz samorządowych. Jak zauważył respondent badania IDI:

Ważną potrzebą jest większa promocja, informowanie i uświadamianie, czym ekonomia społeczna jest, jakie niesie za sobą korzyści, jakie podmioty ekonomii społecznej funkcjonują w naszym otoczeniu i jaką mają ofertę.

Drugą ważną kwestią jest kreowanie popytu na usługi oferowane przez PES po stronie władz publicznych. Ewentualne wsparcie dla PES nie zostało zapisane w dokumentach strategicznych większości samorządów lokalnych (np. w strategiach rozwoju gminy lub powiatu). W konsekwencji współpraca pomiędzy administracją samorządową a podmiotami ekonomii społecznej jest bardzo ograniczona. W sytuacji, kiedy zakończy się wsparcie finansowe dla PES, będą one musiały znaleźć odbiorców dla swoich usług/produktów. Słabo rozwiniętą współpracę z administracją samorządową należy ocenić jako czynnik negatywnie oddziałujący na szanse rynkowe przedsiębiorstw społecznych. Jak zauważa uczestniczka badania IDI:

Największe potrzeby to jeszcze w dalszym ciągu wzrost świadomości lokalnych decydentów, zarówno samorządu, jak i biznesu, jak i innych instytucji jeśli chodzi o współpracę na rzecz i we współpracy z PES, bo jeszcze jest ciągle obawa tych instytucji, jeśli chodzi o nawiązywanie współpracy, zlecanie zadań, boją się, że podmioty ekonomii nie dadzą rady, są mało wydajne.

Kolejna respondentka badania IDI reprezentująca JST zwracała uwagę na inny aspekt związany z niskim poziomem stosowania przez administrację samorządową zamówień społecznie odpowiedzialnych:

W dalszym ciągu mimo że prawo daje JST taką możliwość, żeby zlecać, powierzać PES różne zadania, no to jednak jest jeszcze przed tym obawa, że za rok, za dwa, za trzy przyjdzie jakaś kontrola i powie, że to zostało bezprawnie, niezgodnie i źle zrobione.

Powyższa obserwacja potwierdza, iż w dalszym ciągu celowe jest podejmowanie przez ROPS i OWES działań skierowanych do sektora publicznego, zakładających informowanie o klauzulach społecznych oraz profesjonalne doradztwo w zakresie stosowania klauzul w praktyce.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

VIII Trafność wsparcia

Punktem wyjścia do oceny udzielonego wsparcia w ramach Działania 7.6 *Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej* RPO-L2020 jest ocena jego trafności.

Trafność w badaniu ewaluacyjnym rozumiana jest jako stopień rzeczywistej przydatności udzielonego wsparcia dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie oraz jako wykorzystanie wiedzy i usług otrzymanych od instytucji ekonomii społecznej. Analizując udzielone wsparcie przez pryzmat trafności będziemy mogli ocenić zgodność interwencji/działań z rzeczywistymi potrzebami sektora ekonomii społecznej (w jakim stopniu dotychczasowe efekty realizacji projektów w zakresie wsparcia ekonomii społecznej odpowiadały na potrzeby sektora i w jakim stopniu wsparcie oferowane podmiotom ekonomii społecznej uwzględniało cykl życia tych podmiotów i zmiany w czasie zapotrzebowania na usługi).

Materiał, na podstawie którego określona zostanie trafność wsparcia w ramach Działania 7.6 pochodzi z badań jakościowych przeprowadzonych z przedstawicielami PES/PS oraz JST, PUP i OPS. Ocena trafności wsparcia zostanie osobno określona dla ROPS, osobno zaś dla lubuskich ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

8.1 Ocena trafności wsparcia

8.1.1 OWES

Oferta lubuskich ośrodków wsparcia ekonomii społecznej składa się z szerokiego wachlarza usług skierowanych do uczestników projektu. W skład oferty wchodziły m.in: doradztwo, szkolenia (biznesowe i branżowe), promocja działalności PS oraz wsparcie finansowe i pomostowe. Oferta została skonstruowana w taki sposób, aby kompleksowo odpowiadać na potrzeby uczestników projektu. Z uwagi na fakt, że przedsiębiorstwa społeczne muszą sprostać warunkom konkurencji na otwartym rynku niezwykle istotne jest to, aby usługi wsparcia wyposażały PES w niezbędną wiedzę praktyczną, która pozwoli im samodzielnie funkcjonować na regionalnym rynku i odnajdywać w jego ramach nisze do zagospodarowania.

Trafność wsparcia udzielonego przez lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej została oceniona pozytywnie przez wszystkie PES objęte badaniem. W trakcie badań jakościowych ustalono, że zaoferowane wsparcie generalnie odpowiadało potrzebom i oczekiwaniom beneficjentów. W ramach wsparcia otrzymali oni dostęp do usług

doradczych, szkoleniowych, promocyjnych i finansowych (dotacja na utworzenie miejsca pracy, wsparcie pomostowe).

Stworzony pakiet usług wsparcia miał charakter kompleksowy i był on dostosowywany do potrzeb zarówno istniejących już PES, jak i tych, które dopiero miały powstać. Zarówno OWES w Zielonej Górze, jak i LOWES w Gorzowie Wlkp. stworzyły dla PES trafne usługi wspierające. Ich oferty były bardzo do siebie podobne i różniły się w niewielkim zakresie (np. rezygnacja przez OWES w Zielonej Górze z coachingu). Oceny trafności odbiorców usług OWES wyglądają następująco:

Ta pomoc była naprawdę na wysokim poziomie i niczego nie brakowało (...)

Powiem tak, bardzo dużo różnych spotkań, doradztwa też dużo, wystarczająco dużo. Mam bardzo duże odczucie, że zostaliśmy dobrze zaopiekowani, bo w zasadzie na każdy telefon, na każdy sygnał była zaraz odpowiedź, było spotkanie, czasami w takim trybie nagłym, czasami bardziej ustalone, ale spotykaliśmy się. Bo my korzystaliśmy z doradztwa marketingowego, doradztwa prawnego. Między innymi nagrany został spot reklamujący spółdzielnię, niedawno już powstał i też zaczęliśmy go szerzej udostępniać. Naprawdę jestem super zadowolona i myślę, że taki rodzaj wsparcia bardzo dużo daje.

Ścieżka wsparcia w ramach OWES została w taki sposób przygotowana, aby rozpoznać potrzeby beneficjenta na wczesnym etapie kontaktu z nim i określić zestaw instrumentów wsparcia, które może mu Ośrodek zaoferować. Całe wsparcie OWES-u skierowane jest w głównej mierze do grup inicjatywnych. Pojawiają się oczywiście pojedyncze osoby, ale animatorzy mają za zadanie tak pracować z tą osobą, żeby sprawdzić, czy rzeczywiście wokół niej jest potencjał, który generuje powstanie organizacji pozarządowej lub przedsiębiorstwa społecznego. Ścieżka rozpoczyna się od diagnozy, którą przeprowadzają animatorzy, aby następnie w drugim etapie móc dobrać narzędzia i formy wsparcia. Obligatoryjnie każda osoba musi przejść 3 szkolenia. Istotne są również godziny doradztwa kluczowego oraz biznesowego, które przygotowują grupę do utworzenia podmiotu. Kolejnym krokiem jest złożenie przez grupę dokumentów na nabór wniosków o przyznanie dotacji na tworzenie miejsc pracy. Po utworzeniu listy rankingowej, grupy, które otrzymały wymaganą liczbę punktów, przystępują do etapu składania dokumentów do KRS. Następnie podpisywana jest umowa oraz przelewane są środki. Kolejnym krokiem jest przyznanie wsparcia pomostowego oraz obligatoryjne zdiagnozowanie potrzeb pod kątem wsparcia specjalistycznego (doradca biznesowy). Można jeszcze skorzystać ze szkoleń branżowych. Przykładowy opis ścieżki wsparcia przedstawił uczestnik badania:

Pierwszy etap jest ogólny, animatorzy diagnozują i sprawdzają beneficjenta czy organizację. Osoba wykluczona nie przychodzi sama. Jest lider, który dobrał grupę i jest to taka sytuacja najbardziej optymalna (...). Dowiadują się jak działać i się rozwijać. Kiedy klient jest zdecydowany i ma pomysł skryształizowany przechodzi do drugiego etapu. Drugi etap jest w WUP, weryfikujemy jakie narzędzia możemy mu zaproponować i jakie formy wsparcia. Założyliśmy, że obligatoryjnie muszą przejść 3 szkolenia z zakładania, prowadzenia i rozliczania przedsiębiorstw społecznych dla każdego z beneficjentów. Każda grupa dostaje co najmniej 10 godz. doradztwa kluczowego co do utworzenia podmiotu i 10 godz. doradztwa biznesowego pod kątem biznesplanu. (...) Nabór jest ogłoszony i trwa około 2 tygodnie, gotowa grupa składa dokumenty, następuje weryfikacja formalna, potem merytoryczna, którą zlecamy ekspertom zewnętrznym(...). Zdarza się zaprosić grupę na rozmowę na wyjaśnienie biznesplanu. Tworzy się listę rankingową i przyjęliśmy, że na 100 punktów muszą otrzymać minimum 60 w każdej kategorii, żeby otrzymać dofinansowanie. Później jest etap składania papierów do KRS, dajemy przedsiębiorstwu dotację, jest podpisana umowa i przelewamy 70% kwoty, potem jak to jest rozliczone przelewamy resztę (...) kiedy (osoby – dopisek autora) zostaną zatrudnione dostają wsparcie pomostowe na pół roku 1500 zł na każdą osobę dotacyjna. Dochodzi w tym momencie jeszcze wsparcie specjalistyczne (w tym doradztwo marketingowe z którego korzystają wszyscy – dopisek autora) i jest to znowu diagnozowane (...). Prócz tego jest jeszcze wsparcie w postaci szkoleń branżowych (...). Mamy bony w granicach 6 tys. zł na grupę i oczywiście można to zwiększyć.

Czynnikiem pozytywnie wpływającym na trafność był dobór usługi wsparcia w taki sposób, aby najlepiej przygotować beneficjenta do funkcjonowania w ramach docelowej branży. PES, które otrzymały wsparcie ze strony OWES, reprezentują zróżnicowane profile działalności. Na podstawie badań IDI z kadrą OWES ustalono, że nowo powstałe PS zajmują się m.in. cateringiem, usługami opiekuńczymi, pielęgnacją terenów zielonych, fotografią, tlenoterapią, naprawą samochodów, dietetyką itp.

Pod kątem specjalizacji PES, lubuskie ośrodki wsparcia ekonomii społecznej dobierały narzędzia, które miały odpowiadać specyficznym potrzebom i oczekiwaniom. Dla PES przewidziano możliwość starania się o otrzymanie tzw. bonu szkoleniowego (o określonej wartości). Bony te mogły być samodzielnie zrealizowane przez PES. Oznaczało to możliwość wyboru usługi szkoleniowej, która – z punktu widzenia danego PES – wydawała się najpotrzebniejsza. Działanie te oceniono jako bardzo trafne i potrzebne.

Jakkolwiek pozytywnie oceniono trafność działań OWES pod kątem potrzeb ES, to jednocześnie zauważono obszary, w których możliwe jest wprowadzenie korekt, dzięki którym zwiększyłaby się trafność wsparcia. Zwrócono uwagę na następujące kwestie:

- Niedostateczny poziom finansowania PES i zbyt krótki okres wsparcia pomostowego
- Restrykcyjne zasady zatrudniania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym

W kwestii niedostatecznego poziomu finansowania PES uczestnicy badania zauważyli, że środki przekazywane na utworzenie miejsca pracy są zbyt niskie.

Jeżeli chodzi o doradztwo to tak, jak najbardziej ta pomoc nam odpowiadała. Jeżeli chodzi o pomoc finansową, czyli wsparcie pomostowe to dalece nie odpowiada to warunkom rynkowym, nie ma przełożenia w tej chwili. Trzymanie tych pięciu miejsc pracy w przedsiębiorstwie społecznym w pierwszym roku powinno być wspierane przez cały rok, nie tylko przez 6 miesięcy, a także kwotą adekwatną do warunków rynkowych, czyli do składek ZUS, minimalnego wynagrodzenia, te kwoty są bardzo niskie.

Zgodnie z Wytycznymi (trzecia wersja), którym podlegały OWES w momencie tworzenia PS, jedno PS może uzyskać maksymalnie trzydziestokrotność przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Dotacja ta może być przyznana w dwóch sytuacjach: przy tworzeniu PS lub przekształceniu PES w PS, w związku z utworzeniem miejsc pracy dla osób z szeroko rozumianego obszaru wykluczenia społecznego⁷⁰ lub na stworzenie miejsc pracy dla osób z obszaru wykluczenia w istniejących PS. Maksymalna kwota dotacji na stworzenie jednego miejsca pracy stanowi sześciokrotność przeciętnego wynagrodzenia w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 28 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy⁷¹. W stosunku do powyższych Wytycznych zgodne były nie tylko zapisy regulaminów opracowanych przez lubuskie OWES (np. w regulaminie OWES w Zielonej Górze przyjęto, że jednorazowa dotacja na jedno miejsce pracy w PS może wynieść nie więcej niż 25 200 zł)⁷², ale też podejmowane przez nich działania na rzecz wsparcia rozwoju PS. Oprócz otrzymania jednorazowej dotacji na utworzenie miejsca pracy, PS może ubiegać się o comiesięcznie

⁷⁰ Do tej grupy Wytyczne zaliczają: osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z wyłączeniem osób niepełnoletnich; osoby długotrwale bezrobotne, osoby ubogie pracujące; osoby opuszczające młodzieżowe ośrodki wychowawcze i młodzieżowe ośrodki socjoterapii; osoby opuszczające zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

⁷¹ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, Minister rozwoju, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016, s. 35.

⁷² Regulamin Projektu OWES w Zielonej Górze pt. „Rozkręcamy Społeczny Biznes” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, Oś Priorytetowa 7. Równowaga Społeczna, Działanie 7.6. Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.6.1 Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, s. 7.

wypłacane wsparcie pomostowe. Jest ono świadczone przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy. W wytycznych zalecano, by finansowanie pomostowe było stopniowo zmniejszane, zwłaszcza w przypadku wsparcia przedłużonego do 12 miesięcy. OWES w Zielonej Górze, implementując wytyczne na zapisy regulaminowe projektu „Rozkręcamy społeczny biznes” przyjął, że podstawowe wsparcie dotacyjne wynosić będzie 1 500 zł brutto, a przy wydłużonym wsparciu środki wynosić będą 1 000 zł brutto. Okazuje się więc, że całkowite wsparcie finansowe (dotacja plus wsparcie pomostowe) na utworzenie jednego miejsca pracy w PS mogło nawet wynieść prawie 40 000 zł. Podwyższenie wsparcia radykalnie zwiększyłoby koszty utworzenia jednego miejsca pracy. Przy z góry określonej puli środków na projekt spowodowałoby to zmniejszenie ich liczby.

Po uruchomieniu spółdzielni socjalnej maksymalny okres wsparcia finansowego trwa 12 miesięcy. Po tym czasie przedsiębiorstwo społeczne powinno samodzielnie radzić sobie na konkurencyjnym rynku. Istnieje wśród odbiorców wsparcia obawa o to, czy po zakończeniu projektu będą oni nadal w stanie prowadzić działalność gospodarczą i realizować swoje cele. Nie prowadzono badań ukierunkowanych na ocenę trwałości wsparcia. Nie sposób więc określić, na ile trwałe okazały się efekty zrealizowanych działań na rzecz środowiska ekonomii społecznej. Takie badanie zostanie przeprowadzone w momencie zakończenia okresu wsparcia dla beneficjentów. Dopiero na podstawie zebranych danych można będzie rozstrzygnąć, czy rzeczywiście istnieje potrzeba tworzenia dodatkowego parasola ochronnego dla PS.

Inny problem, który został podniesiony przy ocenie trafności wsparcia, dotyczył sztywnych wymagań odnośnie zatrudniania osób z obszaru wykluczenia.

Uważam, że jest to bardzo dobry projekt i dający szansę właśnie na rozwinięcie jakiejś działalności, natomiast mówię, ponieważ jesteśmy tutaj przedsiębiorstwem społecznym warto by było zastanowić się nad proporcjami, które są narzucone w projekcie i jeżeli przedsiębiorstwo zatrudnia osoby niepełnosprawne to nie powinno mieć narzucone, że musi mieć zatrudnione osoby przez pół roku na pół etatu te pięć osób, bo to jest uważam pomyłką, to jest niewłaściwe dlatego, że po pierwsze te osoby mają ograniczenia, czy niepełnosprawne, czy chore osoby, wykluczone generalnie, one mają ograniczenia i to są ograniczenia psychosomatyczne, ograniczenia zdrowotne, które w pewien sposób też uniemożliwiają im tą pracę w większym wymiarze godzin. Ja wiem, że to jest tylko pół etatu, ale dla niektórych to jest aż pół etatu. Nie mówiąc już o tych trudnościach związanych z opieką nad nimi, nawet z rozdysponowaniem zadań.

Jak wynika z badań z kadrą OWES, w projektach forma zatrudnienia opiera się na umowie o pracę/spółdzielczej umowie o pracę, zawieranej minimum na ¼ etatu, a potem ½ etatu

(po upływie sześciu miesięcy). W przypadku istniejącego PS jest to pełen etat⁷³. Inne formy zatrudnienia są co prawda dopuszczalne, ale nie można otrzymać na nie wsparcia w postaci dotacji. Zgodnie z informacjami przekazanymi przez kadrę OWES w czasie badania IDI, beneficjenci wsparcia finansowego zobligowani są do zapewnienia trwałości utworzonych miejsc pracy przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia przyznania dotacji lub utworzenia stanowiska pracy, o ile ten termin jest późniejszy niż termin przyznania dotacji⁷⁴. W tym czasie zakończenie stosunku pracy z osobą zatrudnioną na nowoutworzonym stanowisku pracy może nastąpić wyłącznie z przyczyn leżących po stronie pracownika.

Przedsiębiorstwa społeczne, które uzyskały wsparcie od OWES, powinny mieć większą swobodę w obszarze kształtowania stosunków pracy z pracownikami (osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym). Dzięki potraktowaniu różnych form zatrudnienia za równorzędne, PS mogłyby dobierać formy zatrudnienia pod kątem potrzeb i możliwości poszczególnych osób zatrudnianych oraz aktualnej sytuacji rynkowej, w której działa dane przedsiębiorstwo społeczne.

8.1.2 ROPS

O ile działania OWES były skierowane bezpośrednio na rozwój sektora ES, o tyle wsparcie ROPS na rzecz ES ma charakter pośredni. Działalność tej instytucji ogniskuje się wokół takich kwestii jak: koordynowanie działań na rzecz ekonomii społecznej, wzmacnianie widoczności ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej oraz tworzenie sprzyjającego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie. Odbiorcami wsparcia ROPS są: przedstawiciele JST, PUP, OPS, OWES, podmiotów ekonomii społecznej, a także społecznicy i liderzy lokalni.

Działalność OWES nakierowana jest na zaspakajanie bieżących potrzeb PES. Natomiast ROPS ma za zadanie rozwiązywać problemy systemowe i instytucjonalne, które utrudniają funkcjonowanie całego sektora ekonomii społecznej w regionie, nie zaś poszczególnym podmiotom. Przykładami takich działań skierowanych na rozwój całego sektora jest propagowanie idei ekonomii społecznej, uświadamianie administracji publicznej w zakresie możliwości nawiązywania współpracy z PES, przekonywanie do stosowania

⁷³ W przypadku nowych naborów dla OWES, zgodnie z zaktualizowaną wersją *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020* obowiązujących od dnia 9.01.2018 r. w przypadku dotacji na utworzenie miejsca pracy jako formę zatrudnienia stosuje się umowę o pracę lub spółdzielczą umowę o pracę.

⁷⁴ Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, Minister rozwoju, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, wersja obowiązująca od 04.03.2016 do 23.10.2016, s. 36.

klauzul społecznych i zamówień społecznie odpowiedzialnych oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku PES.

Profil działalności ROPS został trafnie dobrany pod kątem istniejących w regionie potrzeb ekonomii społecznej. Ocenę tę potwierdzają obserwacje uczestników badania jakościowego.

Instrumenty promocyjne i informacyjne, ale także organizowane targi i konkursy, zwiększyły obecność ekonomii społecznej w przestrzeni publicznej i medialnej. Działania te należy ocenić jako trafną i adekwatną odpowiedź na zdiagnozowane niedostatki wiedzy o ekonomii społecznej. Innym efektem podjętych działań było budowanie pozytywnego wizerunku ES.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że ROPS wielokrotnie kierował działania w kierunku JST, aby zwiększać obecność kwestii związanych z ES w dokumentach strategicznych na poziomie gmin i powiatów. Organizowane były również działania związane z promocją stosowania klauzul społecznych i zamówień społecznie odpowiedzialnych.

Działalność ROPS trafnie odpowiada na główne potrzeby sektora ES w regionie. Za pomocą różnego rodzaju instrumentów, działa na rzecz tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju ekonomii społecznej w regionie oraz eliminowania barier, które utrudniają funkcjonowanie PES.

Mając na uwadze fakt, że działania podjęte przez lubuskie OWES przyczyniły się do powstania ponad 50 spółdzielni socjalnych w regionie, powstaje potrzeba stałego monitorowania ich działalności i opracowania narzędzi, za pomocą których możliwe będzie monitorowanie ich sytuacji oraz określanie ich potrzeb. W tym obszarze dużą rolę do odegrania powinien mieć ROPS jako instytucja koordynująca wsparcie dla ES i monitorująca rozwój PES.

IX Użyteczność wsparcia

Pod pojęciem użyteczność rozumiemy stopień rzeczywistej przydatności wsparcia udzielonego przez ROPS i OWES dla reintegracji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim.

Użyteczność wsparcia będziemy oceniać na trzy różne sposoby. Pierwszym sposobem będzie sprawdzenie, jakie tendencje na poziomie regionalnym i lokalnym zachodzą w odniesieniu do takich kwestii jak: bezrobocie, poziom ubóstwa, odsetek osób korzystających ze świadczeń opieki socjalnej. Oczywiście poprzez przeprowadzenie takiej procedury weryfikacyjnej nie jesteśmy w stanie wykazać istnienia powiązania pomiędzy wsparciem dla ES a zmniejszeniem się skali problemów społecznych w regionie. Tendencje te są warunkowane przez szereg czynników, jak choćby koniunktura gospodarcza lub rządowe programy socjalne. Tym niemniej, jeśli nastąpiła poprawa w wymienionych wyżej obszarach to trudno zaprzeczyć, iż miały na to wpływ także zakrojone na szeroką skalę działania związane ze wsparciem ekonomii społecznej w regionie. W przypadku braku poprawy lub nawet pogłębieniu się problemów społecznych będziemy mogli stwierdzić, że podjęte działania nie wywarły zbyt silnego wpływu na sytuację społeczną w regionie. Niezależnie od ustaleń przyjętych w ramach tej procedury możemy powiedzieć, że tego typu weryfikacja jest niewystarczająca z punktu widzenia pełnej oceny użyteczności wsparcia. Dlatego zastosowane zostaną dwa dodatkowe podejścia. Będą nimi: sprawdzenie sytuacji społeczno-zawodowej uczestników wsparcia oraz zebranie obserwacji na temat tego, czy, a jeśli tak, to w jaki sposób zmieniła się sytuacja ES oraz osób z obszaru wykluczenia w wyniku zrealizowanego wsparcia. Sprawdzeniu sytuacji społeczno-zawodowej uczestników wsparcia służyło badanie CAWI przeprowadzone w ramach projektu ewaluacyjnego. Natomiast obserwacje na podanych wyżej temat zostały zebrane w trakcie badań jakościowych. Do oceny wzięte zostały obserwacje przedstawicieli JST, PUP i OPS, ponieważ posiadają oni największą wiedzę na ten temat, dzięki codziennej pracy z osobami z wykluczenia społecznego oraz reprezentantów PES.

9.1 Sytuacja społeczno-gospodarcza w regionie

Opis sytuacji społeczno-gospodarczej w regionie został sporządzony na podstawie danych GUS oraz sprawozdania przygotowanego przez Wydział Polityki Społecznej Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego pt. *Pomoc społeczna, wsparcie rodzin, rynek pracy, osoby niepełnosprawne w województwie lubuskim w 2017 roku. Wybrane zagadnienia*. Wymienione wyżej sprawozdanie zostało przygotowane w oparciu o następujące źródła:

- sprawozdanie rocznego MPiPS za okres 2016/2017,

- opracowania WUP,
- sprawozdania z EKSMON za okres 2016/2017,
- sprawozdania z realizacji programu wieloletniego Pomoc państwa w zakresie dożywiania za okres 2016/2017,
- sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania zadań z zakresu świadczeń rodzinnych za IV kwartał 2017 roku,
- sprawozdania z realizacji programu Rodzina 500 plus.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie lubuskim wyniosła na koniec grudnia 2017 roku 6,6%⁷⁵. W relacji do końca grudnia poprzedniego roku zmniejszyła się o 2 punkty procentowe. Najtrudniejsza sytuacja na rynku pracy panowała w takich powiatach jak: strzelecko-drezdenecki, międzyrzecki, krośnieński i żagański. Stopa bezrobocia w wymienionych wyżej powiatach kształtowała się w przedziale od 11 do 13%. Najmniejszy poziom bezrobocia zarejestrowano w Zielonej Górze i Gorzowie Wlkp. oraz powiecie słubickim⁷⁶.

Wśród osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, długotrwale bezrobotni (w liczbie 12,1 tys. osób) stanowili 49,1% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, tj. o 0,3 p. proc. mniej niż przed rokiem. Odsetek osób w wieku powyżej 50 roku życia ukształtował się na poziomie 29% (tj. o 1,2 p. proc. mniej niż przed rokiem). Bardzo wyraźny spadek odnotowano natomiast w przypadku osób z niepełnosprawnościami pozostających bez zatrudnienia. 2239 osób z tej grupy nie miało pracy na koniec 2017 roku. Wartość ta była niższa o ponad 20% w porównaniu ze stanem z końca 2016 roku⁷⁷.

Na podstawie przedstawionych danych można zauważyć stopniowe poprawianie się sytuacji na regionalnym rynku pracy. Co ważne, poprawa ta widoczna jest także w odniesieniu do osób znajdujących się w szczególnej sytuacji.

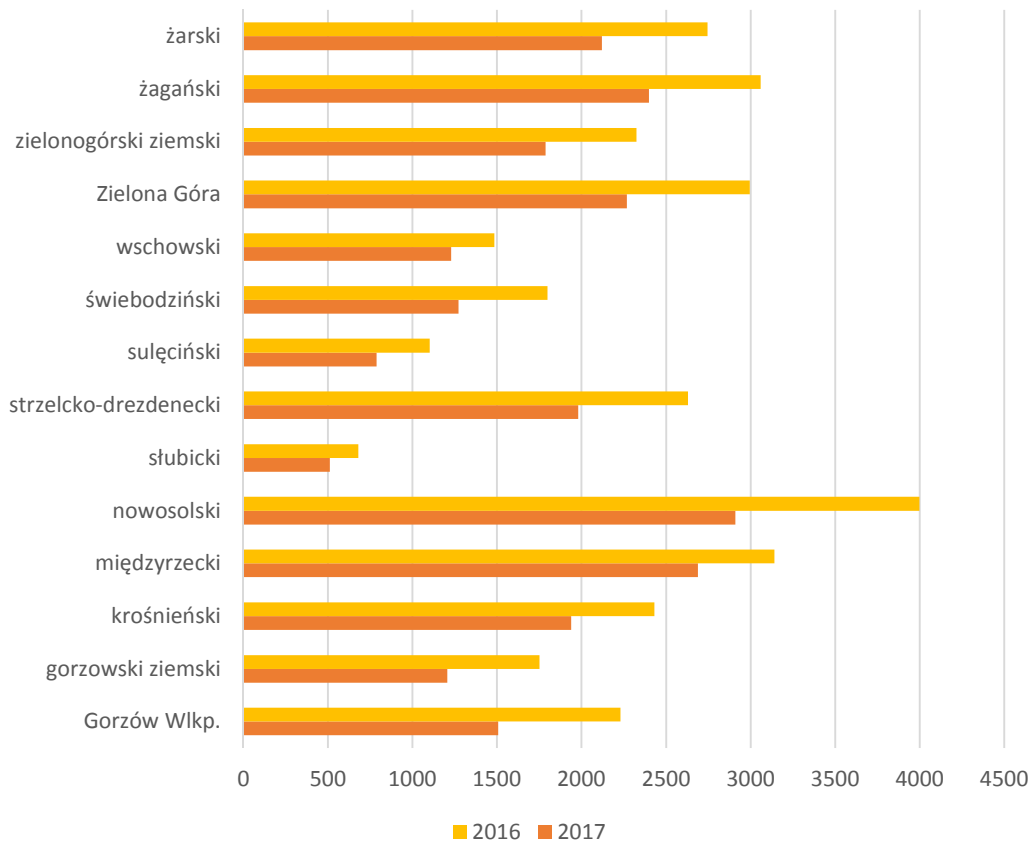
⁷⁵ US Zielona Góra, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w grudniu 2017 r., nr 12/2017, s. 6.

⁷⁶ Ibidem, s. 7.

⁷⁷ Ibidem, s. 8.

Wykres 5. Liczba bezrobotnych w powiatach województwa lubuskiego w grudniu 2017 r.

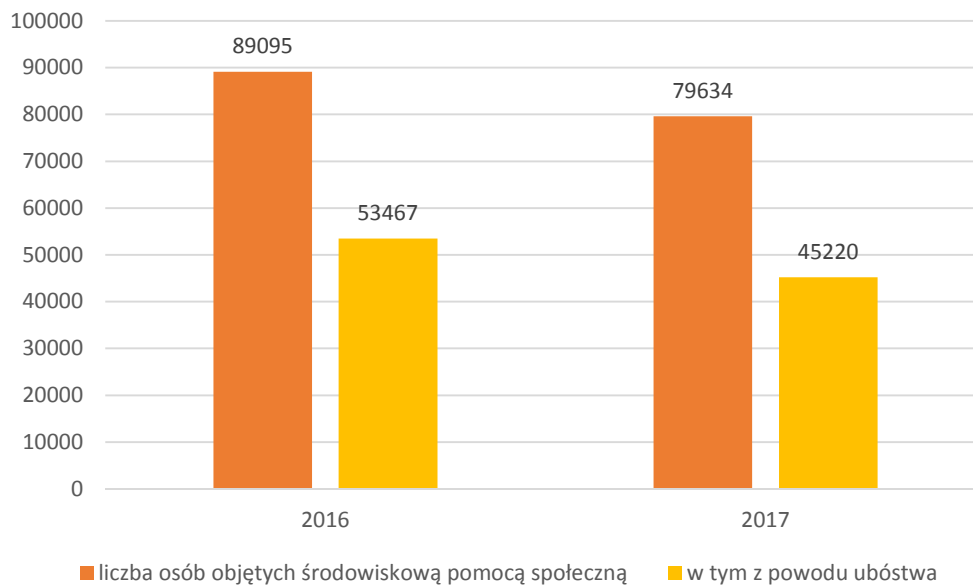

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Spadek poziomu bezrobocia skorelowany był ze zmniejszeniem liczby osób korzystających z różnych form środowiskowej pomocy społecznej. W porównaniu z danymi z końca 2016 roku, w województwie lubuskim zanotowano pod koniec 2017 roku spadek na poziomie 10% liczby osób objętych środowiskową pomocą społeczną, w tym z powodu ubóstwa o ponad 15%⁷⁸.

⁷⁸ Pomoc społeczna, wsparcie rodzin, rynek pracy, osoby niepełnosprawne w województwie lubuskim w 2017 roku. Wybrane zagadnienia, Lubuski Urząd Wojewódzki, s. 3

Wykres 6. Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną w 2016 i 2017 r.

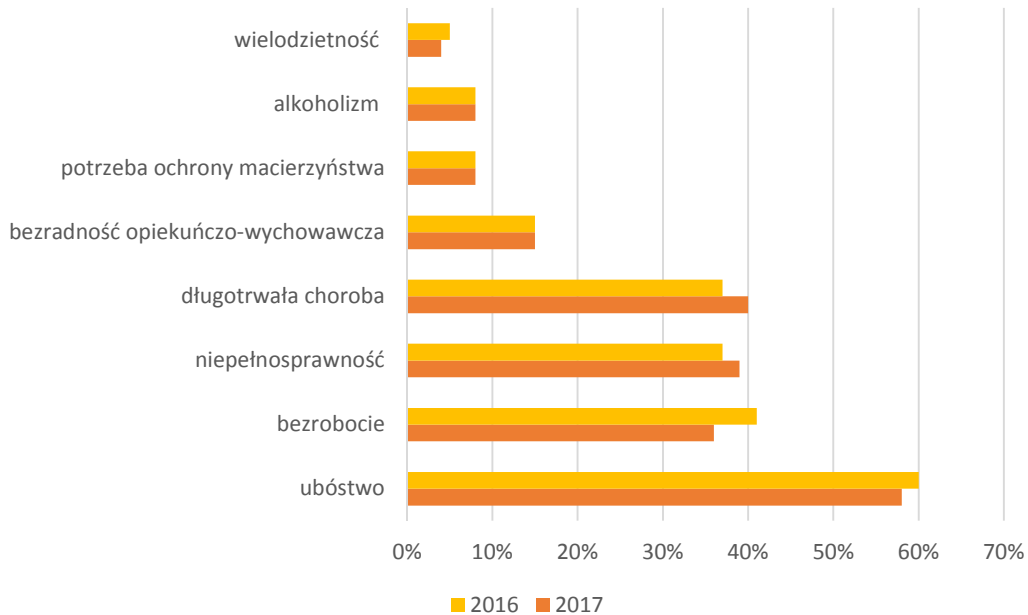

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Głównymi powodami przyznawania środowiskowej pomocy społecznej w 2017 roku było: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała choroba. Największy spadek klientów uzyskujących pomoc odnotowano z powodu bezrobocia. Wzrosła natomiast liczba klientów otrzymujących pomoc ze względu na niepełnosprawność i długotrwałą chorobę, odpowiednio o 2 i 3 punkty procentowe⁷⁹.

⁷⁹ Ibidem, s. 5.

Wykres 7. Powody przyznawania środowiskowej pomocy społecznej w 2016 i 2017 r.*

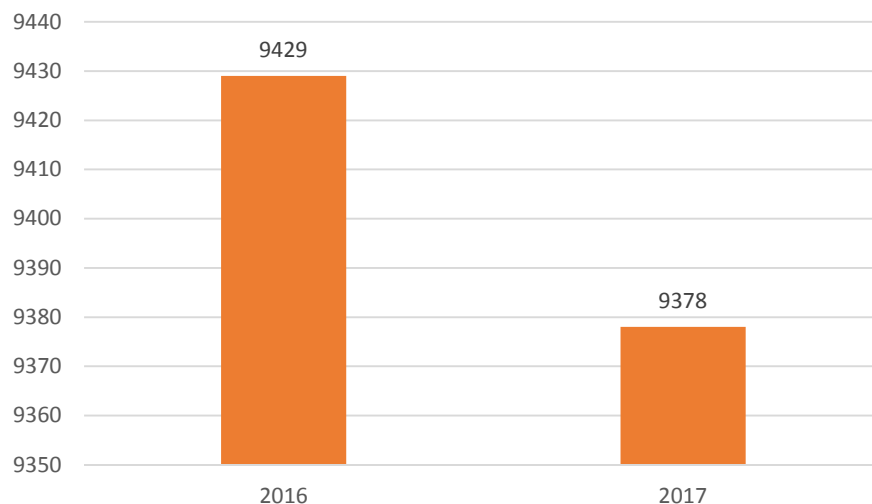

* Stosunek liczby rodzin, którym przyznano pomoc do ogólnej liczby rodzin objętych pomocą społeczną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Liczba świadczeniobiorców zasiłku stałego, tj. osób uprawnionych do korzystania z tej formy pomocy z powodu niepełnosprawności (stopień umiarkowany, znaczny) lub z powodu wieku, zmniejszyła się o 51 osób (porównując wyniki z 2017 i 2016 roku)⁸⁰.

Wykres 8. Liczba osób pobierających zasiłki stałe w 2016 i 2017 r. (woj. lubuskie)

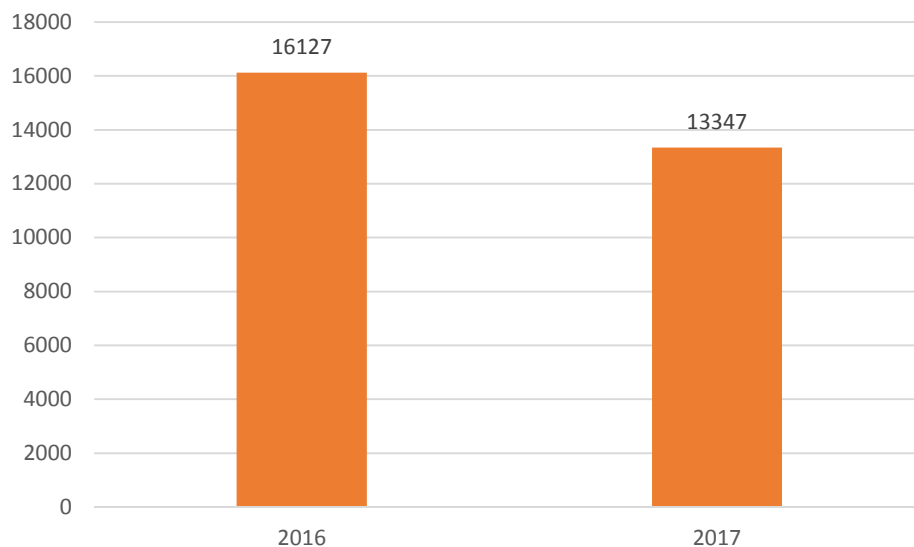

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

⁸⁰ Ibidem, s. 6.

Spadła też liczba osób korzystających z zasiłku okresowego (o 17%). Należy też podkreślić, że o 20% zmniejszyły się nakłady finansowe na wypłatę świadczeń. Średnio jedno świadczenie wyniosło w 2017 roku 312 zł. Rok wcześniej wartość ta była wyższa o 18 zł⁸¹.

Wykres 9. Liczba osób pobierających zasiłki okresowe w 2016 i 2017 r. (woj. lubuskie)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego

Na podstawie syntetycznej analizy danych społeczno-gospodarczych jednoznacznie można stwierdzić poprawę sytuacji w województwie lubuskim, w tym także poprawę położenia grup zagrożonych wykluczeniem (w największym stopniu osób z niepełnosprawnościami, ale też długotrwale bezrobotnych oraz osób w wieku 50+). Jak już sygnalizowano wcześniej, nie sposób określić, na ile zdiagnozowana poprawa jest efektem wdrażania działań na rzecz rozwoju ES. Można jedynie zakładać, że uruchomione działania wzmocniły impulsy rozwojowe związane ze stosunkowo dobrą koniunkturą gospodarczą oraz stworzeniem dodatkowych instrumentów wsparcia socjalnego dla rodzin.

9.2 Sytuacja społeczno-zawodowa odbiorców wsparcia

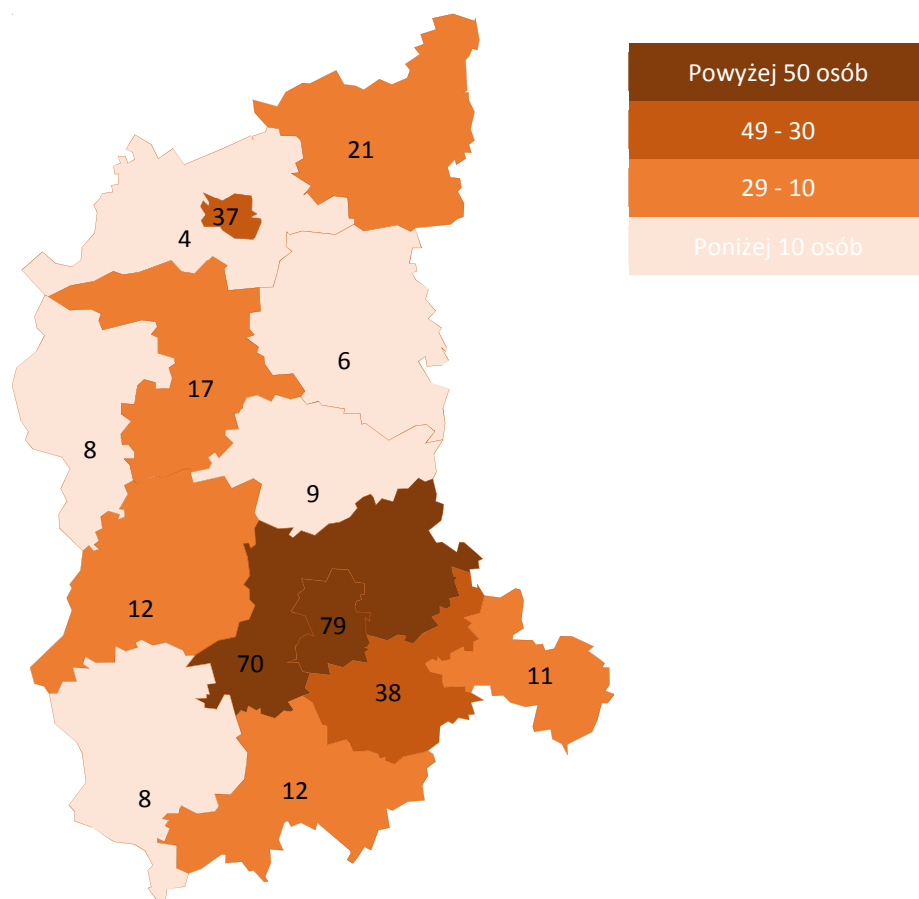
Badanie CAWI zostało przeprowadzone na próbie 332 respondentów. Dane kontaktowe respondentów pochodziły z bazy uczestników wsparcia. Baza ta została udostępniona Wykonawcy przez Zamawiającego. Badanie CAWI było skierowane w głównej mierze do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, ale również do tych, które w ramach wsparcia w Działaniu 7.6 podnosiły swoje kwalifikacje lub kompetencje, a nie zaliczały się do powyższej grupy. Celem badania było ustalenie, kto był odbiorcą wsparcia,

⁸¹ Ibidem, s. 23.

z jakich usług wsparcia skorzystał i jakie efekty zostały uzyskany dzięki wsparciu. Ankieta została w taki sposób skonstruowana, aby możliwe było zebranie danych osobno dla OWES w Zielonej i osobno dla LOWES w Gorzowie Wlkp.

Spośród 332 respondentów uczestniczących w badaniu CAWI najczęściej było osób zamieszkujących Zieloną Górę oraz powiat zielonogórski (w sumie 149 respondentów). Najmniej uczestników badania pochodziło z powiatów: gorzowskiego i międzyrzeckiego.

Mapa 8. Miejsce zamieszkania respondentów CAWI

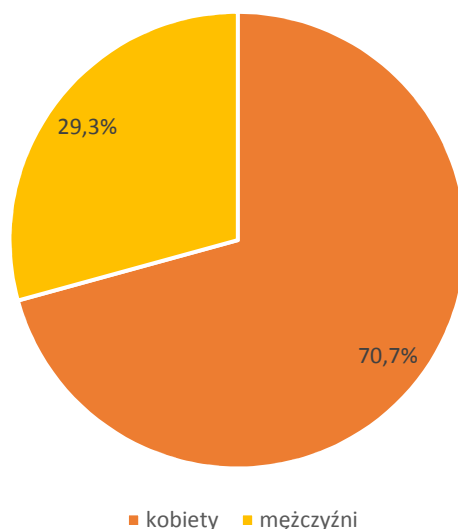

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI

9.2.1 OWES w Zielonej Górze

Zanim omówione zostaną wyniki badania CAWI zasadne jest bliższe przedstawienie profilu osób, które uzyskały wsparcie oferowane przez OWES w Zielonej Górze. Przeważającą grupę respondentów stanowiły kobiety (blisko 71% ogółu). Zaledwie co trzeci respondent był mężczyzną.

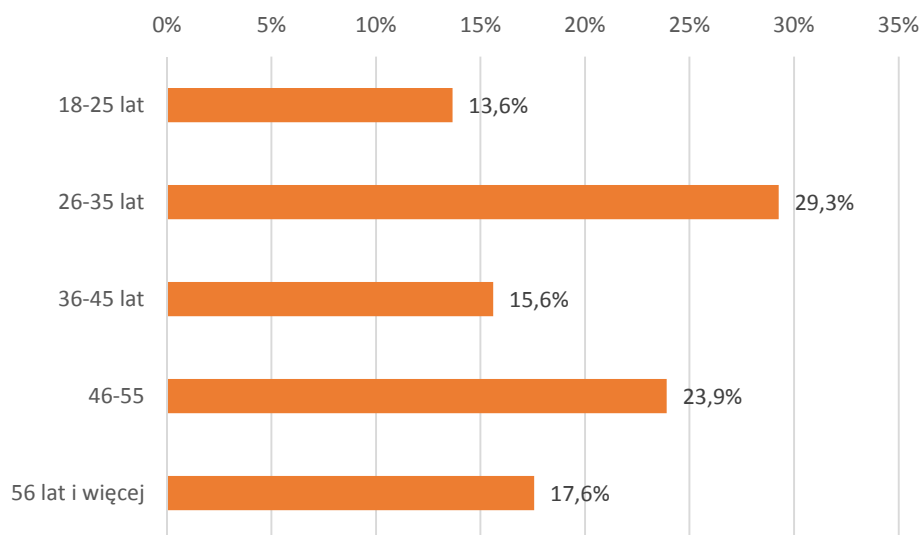
Wykres 10. Płeć respondentów CAWI – OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Pod względem wieku najliczniejszą grupą były osoby z przedziału wiekowego 26-35 lat. Najmniej liczna była grupa osób młodych (do 25 lat). Udział tej grupy w ogólnej liczbie respondentów kształtował się na poziomie bliskim 14%.

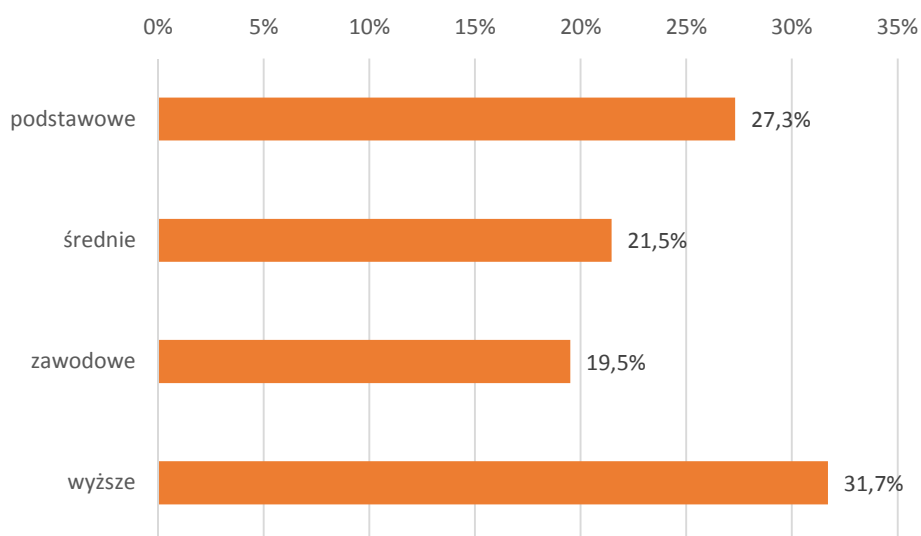
Wykres 11. Wiek respondentów CAWI – OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Blisko co trzeci respondent przyznawał, że ma wykształcenie wyższe. Wysoki był też udział osób z wykształceniem podstawowym. Co piąty respondent wykazywał wykształcenie średnie lub zawodowe.

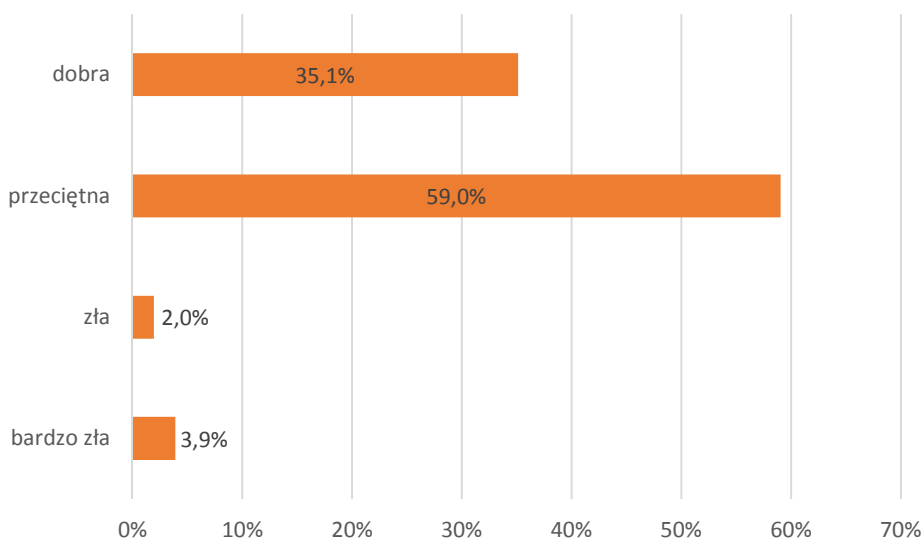
Wykres 12. Wykształcenie respondentów CAWI – OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

W badaniu CAWI zwrócono się do respondentów z prośbą o określenie tego, jak oceniali oni swoją sytuację społeczną i zawodową przed przystąpieniem do projektu OWES w Zielonej Górze. Blisko 60% respondentów przeciętnie oceniło swoją sytuację. Prawie 6% oceniało ją źle lub bardzo źle. Co trzeci respondent był w miarę zadowolony ze swojej sytuacji.

Wykres 13. Ocena sytuacji społeczno-zawodowej przed otrzymaniem wsparcia ze strony OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Rzeczpospolita
Polska

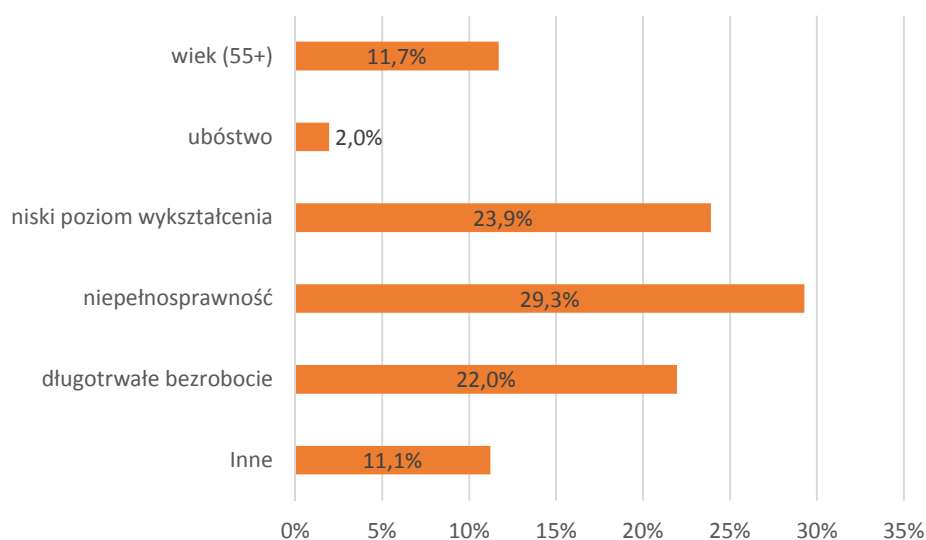

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Dla respondentów najczęstszą przyczyną występowania problemów w życiu społeczno-zawodowym była niepełnosprawność i niski poziom wykształcenia. Co piąty respondent wymieniał długotrwałe bezrobocie. Dla blisko 12% źródłem problemów był zaawansowany wiek (powyżej 55 lat). Część respondentów zaznaczała odpowiedź inne, wymieniając w tej kategorii np. choroby w rodzinie, liczne potomstwo. Ubóstwo nie było częstym powodem problemów w życiu społeczno-zawodowym. Tylko 2% respondentów zaznaczyło tę odpowiedź.

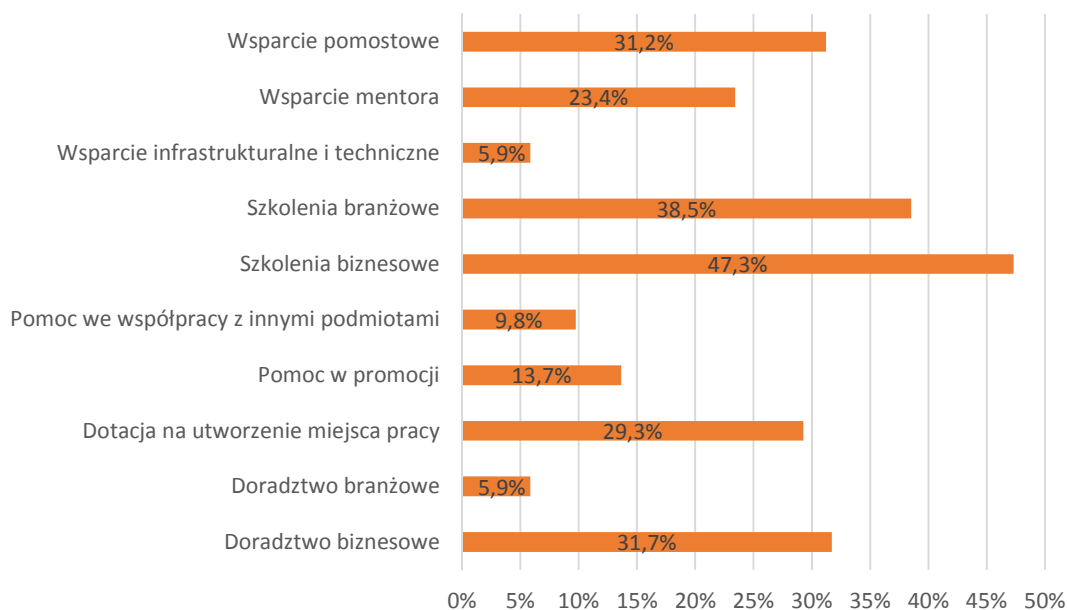
Wykres 14. Przyczyna problemów w życiu społeczno-zawodowym respondentów OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Respondenci otrzymali liczne formy wsparcia ze strony OWES. Najwięcej osób biorących udział w badaniu wskazało na szkolenia biznesowe (blisko połowa) i szkolenia branżowe (było to pytanie z możliwością zaznaczania więcej niż jednej odpowiedzi).

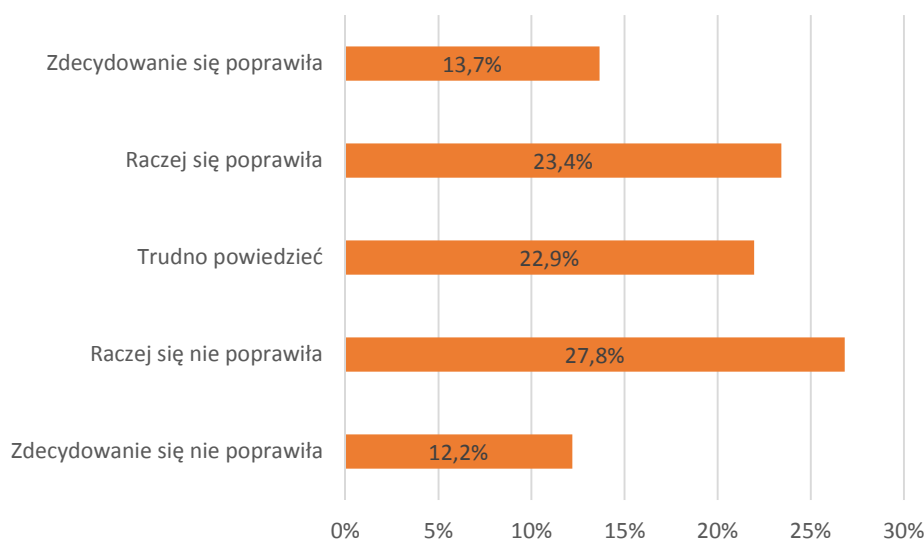
Wykres 15. Usługi, z których korzystali odbiorcy wsparcia OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

W kontekście oceny użyteczności wsparcia niezwykle ważne jest określenie, co zmieniło się w życiu społeczno-zawodowym respondentów, dzięki uczestnictwu w projekcie OWES. Prawie 40% respondentów uważało, że ich sytuacja się nie poprawiła. Jednak liczebność grupy, która zauważyła poprawę w swoim życiu, była bardzo podobna. Co piąty respondent miał problem z określeniem, czy coś zmieniło się w jego życiu.

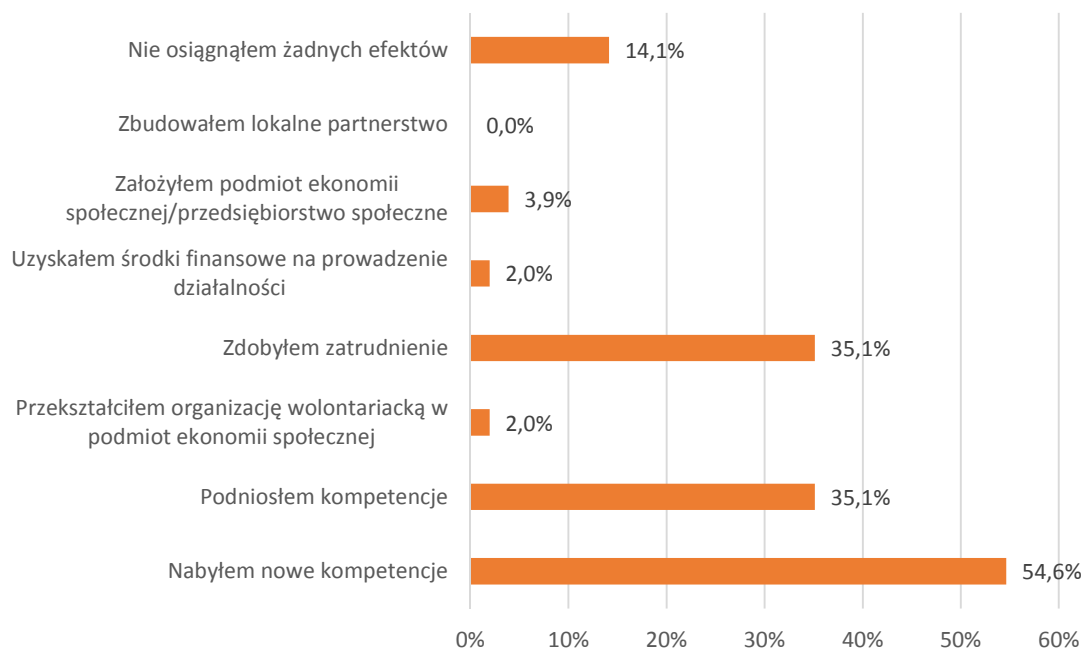
Wykres 16. Zmiana sytuacji społeczno-zawodowej w porównaniu z sytuacją przed uzyskaniem wsparcia ze strony OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

O ile wyniki poprzedniego pytania nie rozstrzygały kwestii użyteczności wsparcia, o tyle odpowiedzi na temat uzyskanych efektów nie pozostawiają wątpliwości, że wsparcie było przydatne dla reintegracji społeczno-zawodowej jego odbiorców. Ponad połowa respondentów przyznała, że uzyskała nowe kompetencje. Co trzeci respondent podkreślał, że zdobył zatrudnienie lub podniósł kompetencje. Tylko 14% respondentów odpowiedziało, że nie osiągnęło żadnych korzyści z udziału w projekcie.

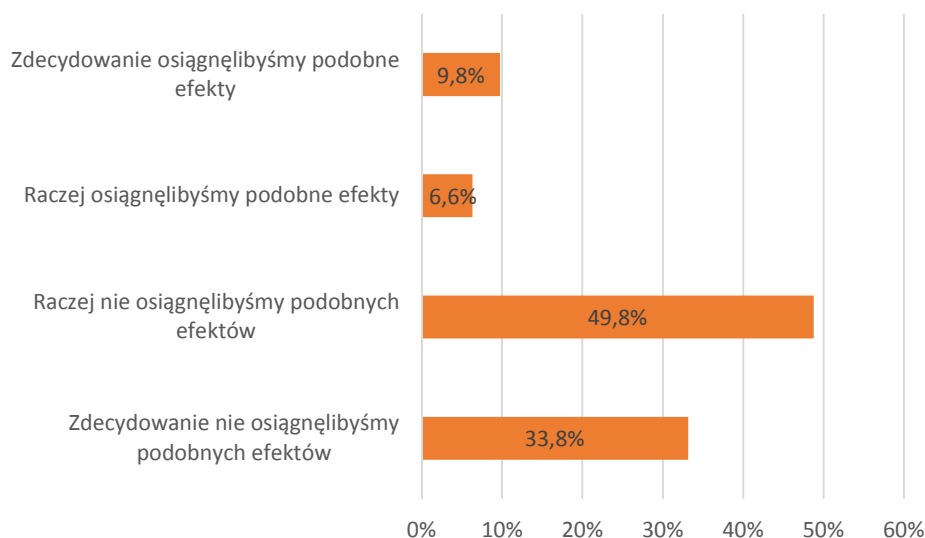
Wykres 17. Efekty otrzymania wsparcia ze strony OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Ponad 80% respondentów przyznało, że bez wsparcia udzielonego w projekcie OWES niemożliwe byłoby uzyskanie podobnych efektów.

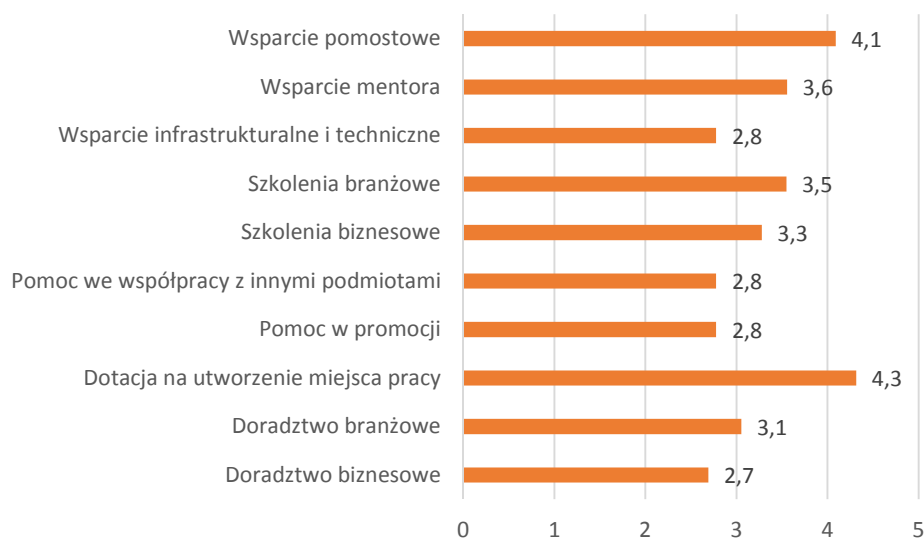
Wykres 18. Szanse na osiągnięcie podobnych efektów bez wsparcia ze strony OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Odbiorcy wsparcia od OWES w Zielonej Górze najwyżej ocenili przydatność dotacji na utworzenie miejsca pracy (ocena 4,3 w skali 5) oraz wsparcia pomostowego. Stosunkowo wysoko oceniono też przydatność szkoleń branżowych. Inne formy wsparcia zostały ocenione jako mniej przydatne.

Wykres 19. Ocena przydatności form wsparcia - OWES ZG

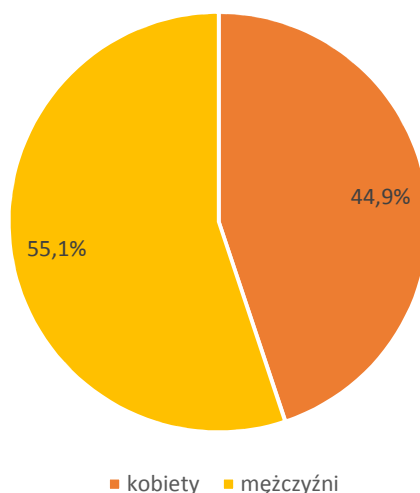
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

9.2.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.

W populacji respondentów, którzy otrzymali wsparcie od LOWES w Gorzowie Wlkp., liczniejsza była grupa mężczyzn (55%), niż kobiet.

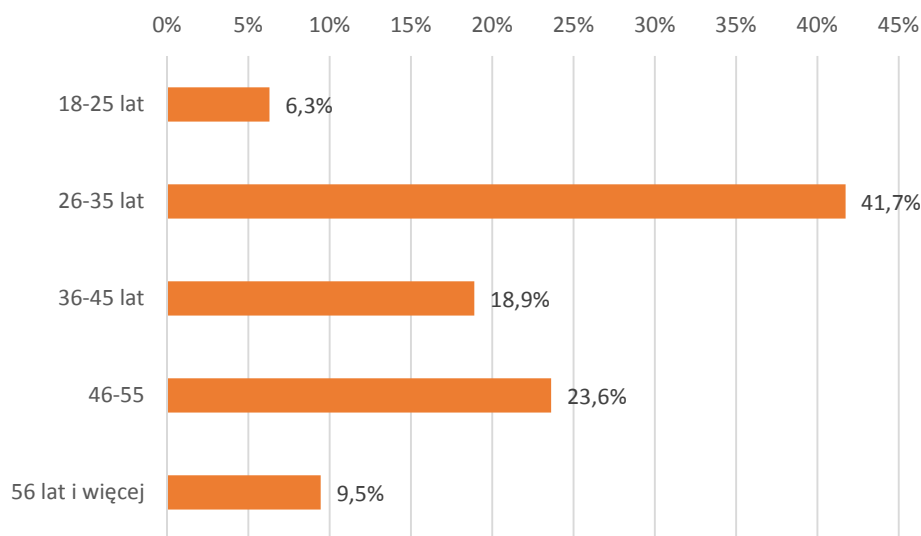
Wykres 20. Płeć respondentów CAWI – LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Podobnie jak w przypadku OWES w Zielonej Górze, najliczniejszą grupą wiekową były osoby z przedziału 26-35 lat. Najmniej osób liczyła grupowa wiekowa do 25 lat.

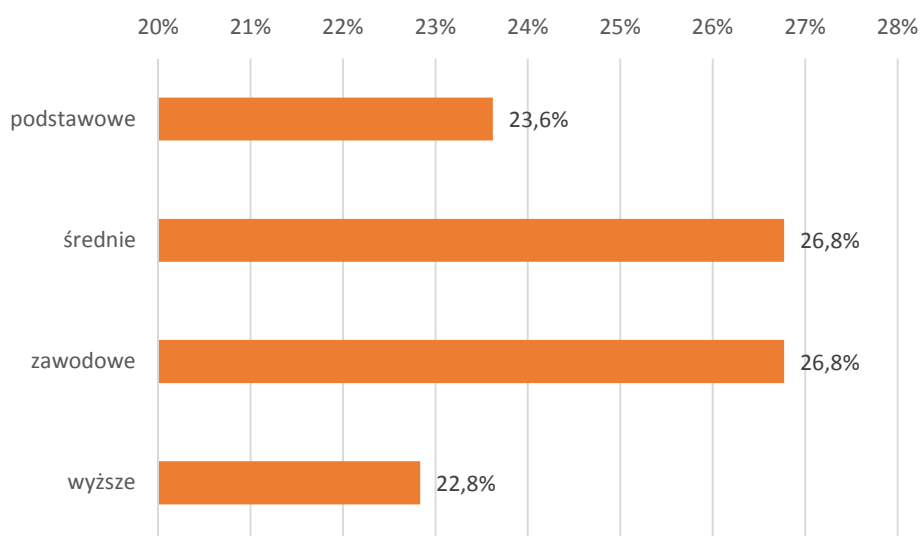
Wykres 21. Wiek respondentów CAWI – LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Osoby uczestniczące w badaniu najczęściej wykazywały posiadanie wykształcenia średniego i zawodowego. Wykształcenie podstawowe i wyższe posiadał co piąty respondent.

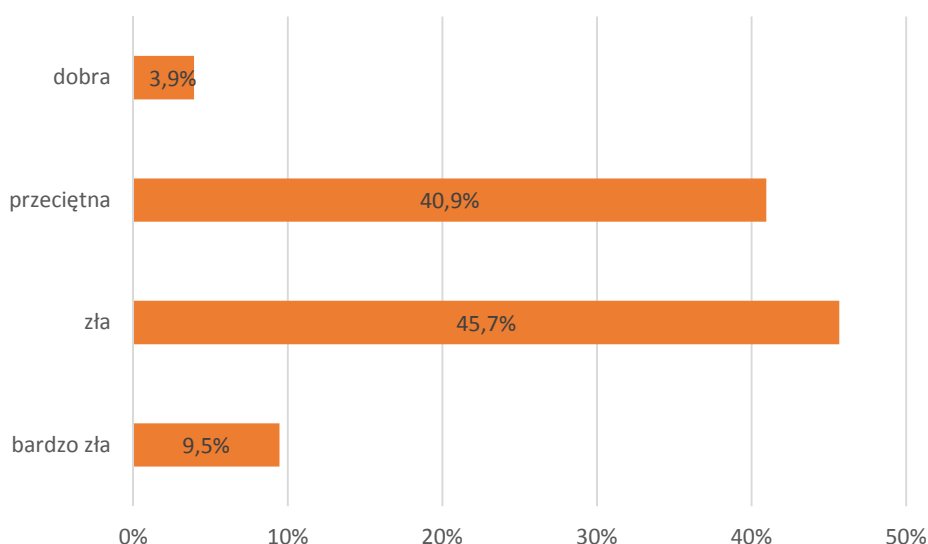
Wykres 22. Wykształcenie respondentów CAWI – LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Odbiorcy wsparcia LOWES w Gorzowie Wlkp. znacznie gorzej oceniali swoją sytuację społeczno-zawodową niż beneficjenci wsparcia ze strony OWES w Zielonej Górze. Blisko połowa oceniła swoją sytuację jako złą. Co dziesiąty określał ją jako bardzo złą. Ocenę przeciętną wybrało 41% respondentów. Dobrze swoją sytuację oceniło tylko 4% biorących udział w badaniu.

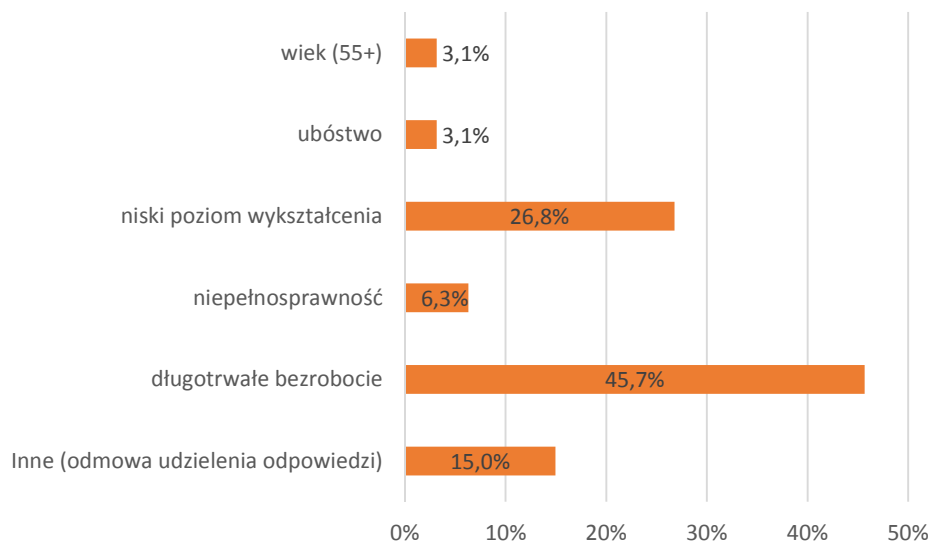
Wykres 23. Ocena sytuacji społeczno-zawodowej przed otrzymaniem wsparcia ze strony LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Główną przyczyną problemów w życiu społeczno-zawodowym było długotrwałe bezrobocie. Taką odpowiedź zaznaczyła blisko połowa respondentów. Źródłem problemów był również niski poziom wykształcenia. Niepełnosprawność, zaawansowany wiek i ubóstwo nie były często wskazywane jako przyczyna poważniejszych problemów życiowych.

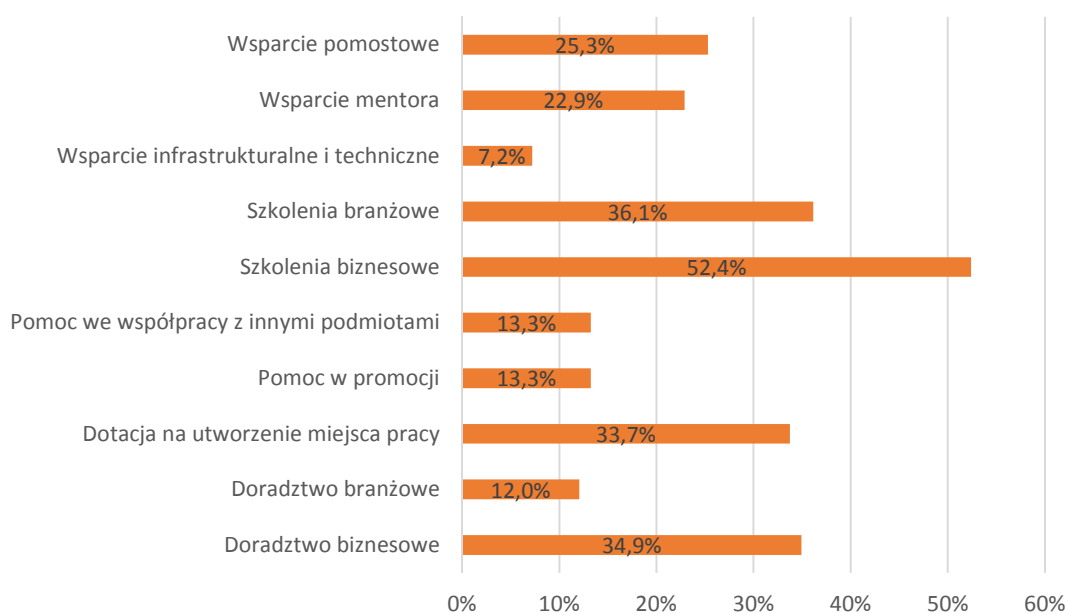
Wykres 24. Przyczyna problemów w życiu społeczno-zawodowym respondentów OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Odbiorcy wsparcia najczęściej korzystali ze szkoleń biznesowych (ponad połowa ogółu), szkoleń branżowych oraz doradztwa biznesowego (pytanie wielokrotnego wyboru).

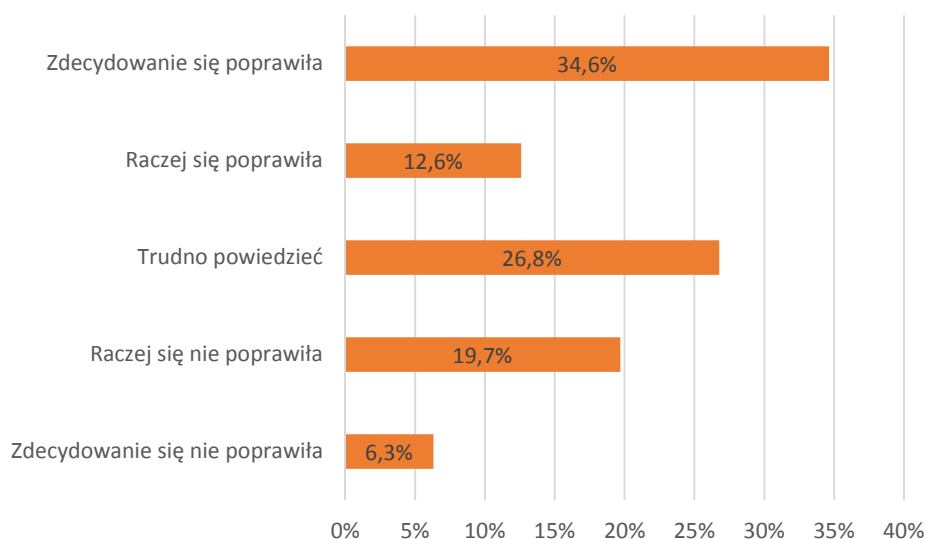
Wykres 25. Usługi, z których skorzystali odbiorcy wsparcia LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Połowa respondentów oceniła, że poprawiła się ich sytuacja dzięki wsparciu otrzymanemu ze strony LOWES w Gorzowie Wlkp. Co czwarty respondent nie dostrzegł poprawy w swoim życiu społeczno-zawodowym. Blisko 27% odpowiadających miała trudność w ocenie, czy nastąpiła poprawa w ich życiu.

Wykres 26. Zmiana sytuacji społeczno-zawodowej w porównaniu z sytuacją przed uzyskaniem wsparcia ze strony LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Wsparcie otrzymane ze strony LOWES w Gorzowie Wlkp. pozwoliło dla blisko 60% respondentów podnieść lub zdobyć nowe kompetencje. Co trzeci respondent przyznawał, że zdobył zatrudnienie. 1/3 uczestników badania twierdziła, że nie osiągnęła żadnych efektów.

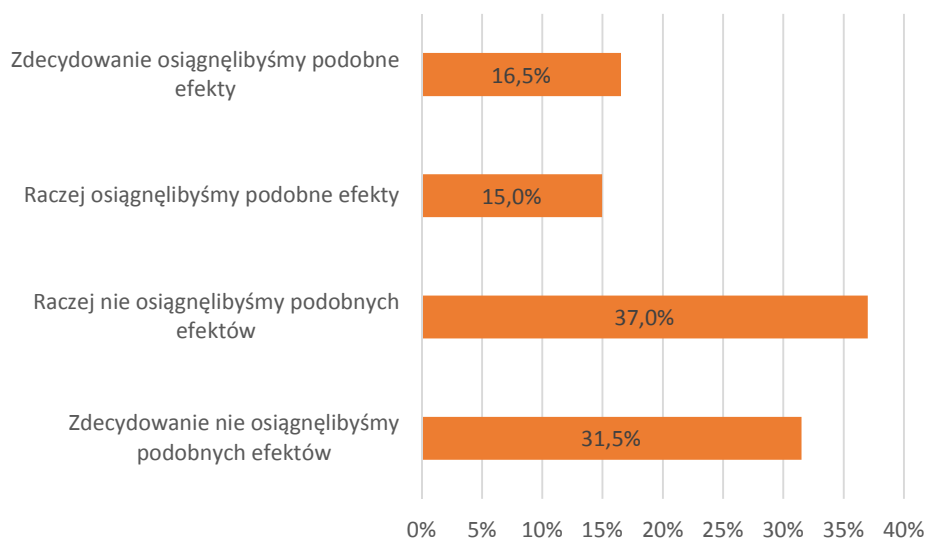
Wykres 27. Efekty otrzymania wsparcia ze strony LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Prawie 70% respondentów było zdania, że bez wsparcia ze strony LOWES w Gorzowie Wlkp. nie byłoby możliwe osiągnięcie efektów, które uzyskali poprzez uczestnictwo w projektach realizowanych przez gorzowski Ośrodek. 1/3 odpowiadających uznała, że możliwe byłoby osiągnięcie podobnych efektów bez wsparcia ze strony LOWES w Gorzowie Wlkp.

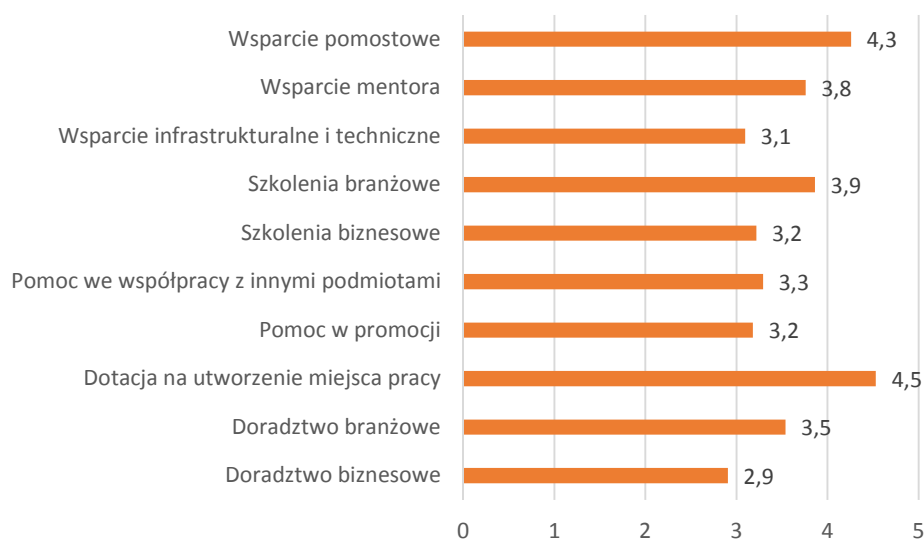
Wykres 28. Szanse na osiągnięciu podobnych efektów bez wsparcia ze strony LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Odbiorcy wsparcia oferowanego przez LOWES w Gorzowie Wlkp. najwyżej ocenili przydatność takich form wsparcia jak: dotacja na utworzenie miejsca pracy i wsparcie pomostowe. Do przydatnych form wsparcia zaliczono też wsparcie mentora oraz szkolenia branżowe (0 – oznacza niską przydatność wsparcia, a 5 wysoką przydatność).

Wykres 29. Ocena przydatności form wsparcia – LOWES w Gorzowie Wlkp.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Na podstawie badań CAWI należy stwierdzić, że otrzymane wsparcie spełniało kryterium użyteczności. Dzięki udziałowi w projekcie znaczący odsetek odbiorców wsparcia nabył

lub podniósł swoje kwalifikacje oraz zdobył zatrudnienie. Osiągnięte efekty wpłynęły na poczucie poprawy sytuacji społeczno-zawodowej u dużej części respondentów.

9.3 Ocena użyteczności wsparcia na podstawie badań jakościowych

Do oceny użyteczności wsparcia zostały wykorzystane obserwacje uczestników badania jakościowego, reprezentujących sektor publiczny (JST, PUP, OPS) oraz sektor ekonomii społecznej (PES, PS).

W trakcie badania zwrócono uwagę, że wsparcie skierowane na rozwój ekonomii społecznej rzeczywiście przekłada się na poprawę sytuacji osób z obszaru zagrożenia wykluczeniem społecznym. Wyraża się to zarówno przekazywaniem im nowych umiejętności i wiedzy, które są przydatne w procesie włączenia społecznego, ale również dawaniem im szans na zatrudnienie w istniejących lub nowo tworzonych przedsiębiorstwach społecznych. Dzięki wykorzystanym instrumentom wsparcia proces reintegracji społeczno-zawodowej ma szansę przebiegać z powodzeniem.

Poprawa na pewno wystąpiła, ponieważ osoby podejmują pracę, otrzymują wynagrodzenie i integrują się, rozwijają zawodowo, integrują w środowisku, w którym pracują, a również w środowiskach, w których sieciują się. Podmioty ekonomii społecznej współpracują wzajemnie, ponieważ organizujemy różne imprezy z innymi spółdzielniami, stowarzyszeniami, działa integracja zawodowa i społeczna.

Sądzę, że tak, że tutaj sporo osób z kręgu wykluczenia społecznego, większość nowych spółdzielców i ludzi zatrudnionych w PES z tego kręgu musiała się wywodzić, po prostu znalazła ciekawe miejsce zatrudnienia. Stworzyli własne przedsiębiorstwa społeczne, zaczęli realizować swoje cele i myślę, że dzięki tej formie wsparcia mogli pójść dalej, bo jednak ludzie potrzebują jakiegoś takiego kopa, żeby ktoś ich zintegrował, pokazał im drogę, a jeśli jeszcze jak wesprze finansowo to sądzę, że to jest pozytywne.

Zmniejszenie skali problemów społecznych tak, na pewno nie zmniejszenie jakoś bardzo znaczące, bo na to, żeby ono było znaczące to jeszcze musimy poczekać. Natomiast z mojej perspektywy to jest chociażby to, że kilku czy kilkunastu moich klientów już do mnie nie wróciło, ma pracę, utrzymuje się samodzielnie, zostało włączonych w grupy społeczne, bo oprócz zarobków to jest też bardzo ważne, czasami mogą nie otrzymywać dochodów, ale ważniejsze jest, że wracają do społeczeństwa.

Wskazywano także na potencjalne korzyści wynikające z możliwości, jakie daje udana reintegracja społeczno-zawodowa osób z obszaru wykluczenia społecznego.

Utworzenie 40 ponad PES na północy województwa to jest około 200 miejsc pracy, a w związku z tym, że są to osoby z wykluczenia społecznego, czyli osoby niepełnosprawne, bezdomne, długotrwale bezrobotne czy w wieku przedemerytalnym, na pewno powoduje to zmniejszenie uciążliwości społecznych dla regionu i uciążliwości również dla opieki społecznej w finansowaniu tych osób.

Jakkolwiek pozytywnie oceniano użyteczność wsparcia, to jednocześnie podkreślano, iż szanse na całkowite rozwiązanie problemu długotrwałego bezrobocia, są stosunkowo niewielkie. Wynika to z tego, że skuteczność wsparcia nie jest warunkowana czynnikami leżącymi wyłącznie po stronie dostawcy wsparcia, ale również czynnikami po stronie beneficjentów (m.in. poziomu ich zaangażowania w proces reintegracji).

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

X Skuteczność wsparcia

Kategorię skuteczność będziemy rozumieć jako stopień osiągnięcia celów, efektów i rezultatów określonych dla OWES w obszarze ekonomii społecznej (na poziomie wskaźników i założeń projektów RPO-L2020).

W ramach analizy wskaźników programowych (przewidzianych w RPO-L2020 w ramach Działania 7.6) oraz wskaźników efektywnościowych (określonych w *Wytycznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020*), przypisano każdemu wynikowi ocenę, syntetycznie określającą, czy zrealizowano zakładany poziom wskaźnika czy też nie osiągnięto docelowego poziomu. Ocena ta będzie przydzielana za pomocą podanych niżej znaków:

- ponadnormatywny rezultat
- osiągnięcie stanu zakładanego
- poniżej zakładanego stanu docelowego
- brak oceny wynikający z nieprzeprowadzenia pomiaru

10.1 OWES w Zielonej Górze

Nazwa wskaźnika	OWES w Zielonej Górze		Stopień osiągnięcia celu [%]
	Wartość docelowa	Wartość osiągnięta Stan na 30.03.2018	
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób, wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego	151	158	105%
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES we wspartych przedsiębiorstwach społecznych	17	18	106%
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	168	176	105%
Wskaźnik realizacji celu Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność	5	15	300%

gospodarczą utworzonych w wyniku działalności OWES			
Wskaźnik realizacji celu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	43	Brak danych Pomiar na zakończenie projektu	-
Wskaźnik realizacji celu Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	5	Brak danych Pomiar na zakończenie projektu	-
Wskaźnik produktu Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	19	70	368%
Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich	135	396	293%
Wskaźnik produktu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	449	480	107%
Wskaźnik produktu Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	37	158	427%
Wskaźnik produktu Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami	1	1	100%
Wskaźnik produktu Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	18	Brak danych Pomiar zaplanowany na wrzesień 2018 r.	-

Na sześć wskaźników realizacji celu, Ośrodkowi w Zielonej Górze udało się zrealizować z nadwyżką cztery wskaźniki. W przypadku dwóch wskaźników realizacji celu nie było możliwe podanie wartości, ponieważ nie został jeszcze przeprowadzony pomiar. Jeśli zaś chodzi o wskaźniki produktu, to w czterech na sześć wskaźników udało się osiągnąć wartość przekraczającą docelowy stan. W jednym przypadku zrealizowano planowany poziom wskaźnika. Natomiast ostatni wskaźnik produktu nie może zostać określony z powodu braku danych. Dane te zostaną wygenerowane dopiero jesienią bieżącego roku. Na podstawie analizy wskaźników efektywnościowych widać wysoką skuteczność OWES w rozwijaniu ekonomii społecznej w regionie i zmienianiu środowiska ES w pożądanym kierunku. Wyniki osiągnięte przez OWES w Zielonej Górze pokazują wyższą niż zakładano skalę działania projektu i kierowanie strumienia wsparcia do docelowych grup odbiorców.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

10.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.

Nazwa wskaźnika	LOWES w Gorzowie Wlkp.		
	Wartość docelowa	Wartość osiągnięta Stan na 30.03.2018	Stopień osiągnięcia celu [%]
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób, wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego	164	164	100%
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES we wspartych przedsiębiorstwach społecznych	18	18	100%
Wskaźnik realizacji celu Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	182	182	100%
Wskaźnik realizacji celu Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność odpłatną pożytku publicznego lub działalność gospodarczą utworzonych w wyniku działalności OWES	5	13	260%
Wskaźnik realizacji celu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	47	47	100%
Wskaźnik realizacji celu Procent wzrostu obrotów przedsiębiorstw społecznych objętych wsparciem	5	Brak danych	
Wskaźnik produktu Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	19	44	231%
Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich	476	343	72%
Wskaźnik produktu Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	490	547	112%
Wskaźnik produktu Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	94	121	129%
Wskaźnik produktu Liczba projektów, w których sfinansowano koszty racjonalnych	1	1	100%

usprawnień dla osób z niepełnosprawnościami			
Wskaźnik produktu Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	18	23	127% ▲

Drugi z badanych Ośrodków również osiągnął bardzo dobre wyniki. Na sześć wskaźników realizacji celu, w czterech osiągnięto zakładany poziom, w jednym uzyskano ponadnormatywną wartość, a w ostatnim brakuje wiarygodnych danych do oceny wskaźnika. Spośród sześciu wskaźników produktu, w czterech osiągnięto wyższą wartość od zakładanej, a w jednym uzyskano zakładany poziom wskaźnika. Jednego wskaźnika nie udało się zrealizować. Dotyczył on liczby osób pochodzących z obszarów wiejskich. OWES uzyskał poziom niemal ¼ zakładanego stanu. Oznacza to, że Ośrodek musi zintensyfikować swoje działania, aby odbiorcami działań częściej stawali się mieszkańcy obszarów wiejskich. Grupa ta z uwagi na oddalenie od możliwości zawodowych, jakie daje życie w mieście, jest szczególnie narażona na doświadczenie wykluczenia społecznego. Choć OWES nie osiągnął zakładanego poziomu w przypadku jednego wskaźnika, to nie zmienia to faktu, że Ośrodek z nawiązką wywiązuje się ze swoich zadań i w sposób skuteczny realizuje swoje działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej.

10.3 ROPS

Wskaźniki produktu		
Wartość docelowa (2018)	zrealizowane na dzień 31.03.2018	stopień osiągnięcia celu [%]
liczba spotkań w ramach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej		
12 szt.	10 szt.	83,3% ▼
liczba liderów PES, którzy ukończyli Akademię Liderów lokalnych		
44 osoby	30 osób	68,2% ▼
liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ekonomii społecznej		
3 szt.	2 szt.	66,6% ▼
Liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. fora, targi, konferencje		
3 szt.	3 szt.	100% ▲
Liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej		
2 szt.	2 szt.	100% ▲
Liczba osób, które wzięły udział w wizytach studyjnych, związanych z kluczowymi sferami rozwoju ES		

90 osób	56 osób	62,2% ▼
Liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwom społecznym		
1 szt.	0 szt.	0% ▼
Wskaźnik rezultatu		
Odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych		
40%	21% (2016)	52,5% ▼

Na siedem wskaźników produktu ROPS w zakładany sposób zrealizował dwa wskaźniki. Pozostałe wskaźniki sugerują, że analizowana instytucja nie wywiązała się skutecznie ze swoich działań. Taki wniosek jest jednak nieuprawniony, ponieważ wartość docelową wskaźnika podano dla 2018 roku. Natomiast osiągnięte wartości określono według stanu na koniec I kwartału 2018 roku. Oznacza to, że ROPS ma jeszcze prawie dziewięć miesięcy na kontynuowanie działań. Rozpoczęła się III edycja ALL, w wyniku której kolejne 15 osób zdobędzie kompetencje lidera lokalnego. W ten sposób wskaźnik produktu pn. liczba liderów PES, którzy ukończyli Akademię Liderów lokalnych uzyska 100% realizacji. Co kwartał odbywają się posiedzenia RKRES. Nie zdarzyła się jeszcze sytuacja, w której odwołano spotkanie RKRES. Należy więc zakładać, że i ten wskaźnik zostanie w pełni zrealizowany do końca bieżącego roku. Od dwóch lat ROPS cyklicznie organizuje też wizyty studyjne. W 2018 roku również zaplanowane jest przeprowadzenie takiego działania. Realizacja tego działania powinna pozwolić osiągnąć docelową wartość wskaźnika lub przynajmniej znacząco zbliżyć się do niej. Duże szanse powodzenia ma kwestia utworzenia klastra dedykowanego podmiotom ekonomii społecznej, w tym PS. Jest to działanie wspólnie realizowane z OWES w Zielonej Górze. Z informacji przekazanej od ROPS wynika, że takie działanie jest zaplanowane w harmonogramie na 2018 rok. Ocenie skuteczności działań ROPS służy również wskaźnik rezultatu pn. Odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych. Nie jest jeszcze znana aktualna wartość tego wskaźnika. Nie jest ona określona przez ROPS (stan na 7 maja br.) Dostępna jest informacja o wartości wskaźnika na koniec 2016 roku. Wskaźnik kształtował się wówczas na poziomie 21%, a więc połowy tego, ile wynosi stan docelowy w 2018 roku. Z informacji przekazanych od ROPS wynika, że osiągnięcie zakładanego poziomu wskaźnika nie jest jednak zagrożone. Biorąc pod uwagę przedstawione wyżej wyjaśnienia do zestawienia wskaźników można stwierdzić, że działania ROPS są skuteczne i przyczyniają się do poprawy kondycji sektora ekonomii społecznej w regionie.

XI Efektywność wsparcia

Efektywność jest rozumiana jako stosunek nakładów finansowych poniesionych na wsparcie do uzyskanych efektów wsparcia w ramach analizowanego Działania. Dane zebrano według stanu na koniec I kwartału 2018 roku.

11.1 OWES w Zielonej Górze

OWES w Zielonej Górze przeznaczył ponad 70% budżetu na realizację wsparcia finansowego w postaci dotacji i wsparcia pomostowego. Na prowadzenie działań animacyjnych i inkubacyjnych Ośrodek zarezerwował w swoim łącznie 21,6% ogółu środków (odpowiednio 10,4% i 11,2%). Najmniejszy udział w wydatkach miały usługi szkoleniowe i doradcze. Średni koszt utworzenia jednego miejsca pracy w PS wyniósł 34 105,59 zł. Natomiast koszt wypracowania założeń co do utworzenia PES w przeliczeniu na jedną grupę inicjatywną ukształtował się na poziomie 13 513,27 zł.

OWES w Zielonej Górze					
Typ usług wsparcia	Wydane środki [zł]	Udział % w budżecie projektu	Typ wskaźnika	Wartość wskaźnika	Średni koszt realizacji 1 jednostki wskaźnika [zł]/rodzaj jednostki
szkoleniowe	374 973,86	4,4%	brak	-	-
doradcze biznesowe	241 027,85	2,8%	brak	-	-
animacyjne	882,949,09	10,4%	Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	Brak danych	-
inkubacyjne	945 929,13	11,2%	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej	70	13 513,27/1 grupa
Usługi dotacyjne i wsparcie pomostowe	6 002 584,22	71,1%	Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób, wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego +	176	34 105,59/1 miejsce pracy

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

			Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES we wspartych przedsiębiorstwach społecznych		
--	--	--	--	--	--

11.2 LOWES w Gorzowie Wlkp.

LOWES w Gorzowie Wlkp. przeznaczył 63,2 proc. budżetu na realizację wsparcia finansowego w postaci dotacji i wsparcia pomostowego, a więc o ponad 7 p.p. mniej niż OWES w Zielonej Górze. Na usługi animacyjne, szkoleniowe i doradcze LOWES zarezerwował w swoim budżecie podobną ilość środków finansowych, kształtującą się w przedziale od 925 736 zł do 1 011 923 zł (odpowiednio 10,3% i 11,2%). Najmniejszy udział w wydatkach miały działania inkubacyjne (niecałe 5%). Struktura wydatków LOWES różniła się w porównaniu z podziałem budżetu przyjętym przez OWES w Zielonej Górze. Przede wszystkim więcej środków wydano na realizację wsparcia szkoleniowego i doradczego. Mniej przeznaczono natomiast na działania inkubacyjne oraz wsparcie finansowe. Wydatki na świadczenie usług z zakresu animacji kształtowały się na podobnym poziomie.

Średni koszt utworzenia jednego miejsca pracy w PS wyniósł 31 298,68 zł. Koszt ten był o 8,2% niższy od średniej obliczonej dla OWES w Zielonej Górze. Koszt przystąpienia jednego środowiska do realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ES ukształtował się na poziomie 9 588,18 zł. Średni koszt tego działania również był niższy od średniej obliczonej dla zielonogórskiego OWES.

Typ usług wsparcia	Wydane środki [zł]	Udział % w budżecie projektu	LOWES w Gorzowie Wlkp.		
			Typ wskaźnika	Wartość wskaźnika	Średni koszt realizacji 1 jednostki wskaźnika [zł]
szkoleniowe	925 736,00	10,3%	brak	-	-
doradztwo biznesowe	1 011 923,00	11,2%	brak	-	-
animacyjne	963 840,00	10,7%	Liczba środowisk, które w wyniku działalności OWES przystąpiły do wspólnej realizacji przedsięwzięcia mającego na celu rozwój ekonomii społecznej	23	41 906,08/1 środowisko
inkubacyjne	421 880,00	4,7%	Liczba grup inicjatywnych, które w wyniku działalności OWES wypracowały	44	9 588,18/ 1 grupa

			założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej		
Usługi dotacyjne i wsparcie pomostowe	5 696 360,00	63,2%	Liczba miejsc pracy utworzonych w wyniku działalności OWES dla osób, wskazanych w definicji przedsiębiorstwa społecznego + Liczba miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty utworzonych w wyniku działalności OWES we wspartych przedsiębiorstwach społecznych	182	31 298,68/1 miejsce pracy

Obliczenie efektywności kosztowej możliwe było tylko dla usług inkubacyjnych oraz usług zakładających wsparcie finansowe PS. Na podstawie przeprowadzonych obliczeń i porównań stwierdzono, iż pod względem efektywności kosztowej lepsze wyniki odnotował LOWES w Gorzowie Wlkp. Trzeba jednak mieć na uwadze fakt, że obie instytucje oferują różne zakresy wsparcia, w szczególności uwaga ta odnosi się do wsparcia pomostowego. W pełni miarodajne porównanie efektywności kosztowej obu instytucji możliwe byłoby wówczas, gdyby oferta ich usług oraz sposób realizacji wsparcia były identyczne.

11.3 ROPS

Wyliczenie efektywności kosztowej działań ROPS sprawia wiele trudności. Z ROPS uzyskano dane na temat podziału kosztów ze względu na cztery główne zadania. W każdym zadaniu kryje się jednak cały szereg różnego rodzaju działań na rzecz rozwoju ES w regionie. Wskaźniki, które sprawdzają skuteczność działania ROPS, nie dają się w bezpośredni sposób odnieść do całego zadania, a jedynie do jego części.

Typ usług wsparcia	ROPS	
	Wydane środki [zł]	Udział % w budżecie projektu
Zadanie 1 Tworzenie i wzmacnianie sieci współpracy w zakresie rozwoju ES	524 112,68	24,2%
Zadanie 2 Widoczność podmiotów ekonomii społecznej	855 243,82	39,5%
Zadanie 3 Wzmocnienie działań reintegracyjnych	357 534,16	16,5%
Zadanie 4	429 657,42	19,8%

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Programowanie ekonomii społecznej		
-----------------------------------	--	--

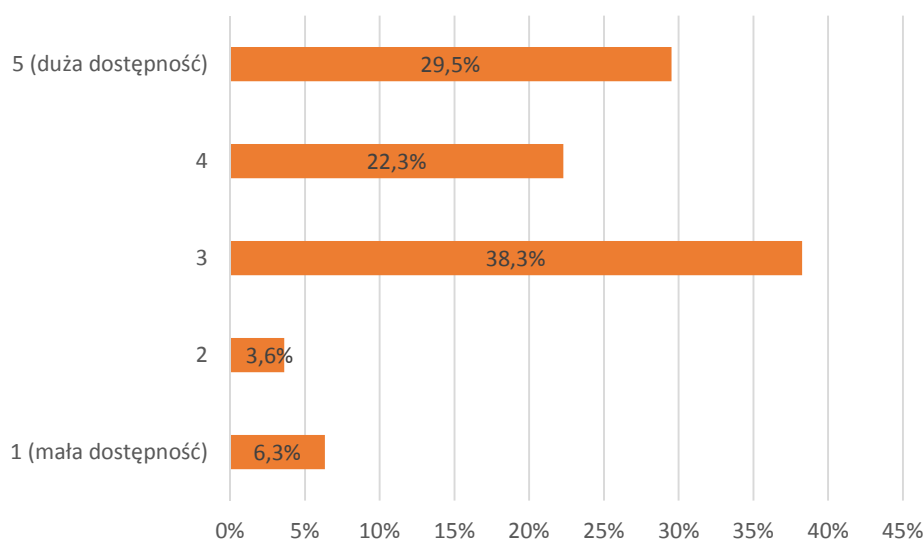
XII Jakość wsparcia

Poprzednie cztery rozdziały oceniały wsparcie kierowane do podmiotów ekonomii społecznej i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez pryzmat kryteriów ewaluacyjnych takich jak: skuteczność, trafność, efektywność i użyteczność. Niniejszy rozdział ma na celu ocenić kierowane do PES wsparcie pod kątem jakości. Przeprowadzone badania i analizy miały odpowiedzieć na kilka pytań, zaczynając od tego, na ile dostępne było wsparcie, kończąc na tym, jakie czynniki utrudniały otrzymanie wsparcia w ramach projektów OWES oraz jaki był poziom zadowolenia odbiorców wsparcia z udziału w projektach. Działalność lubuskich OWES została też poddana ocenie przy użyciu badania Tajemniczy Klient. Celem badania było sprawdzenie jakości obsługi klienta w świetle standardów akredytacyjnych, które ustalają ramy świadczonych usług.

12.1 Dostępność wsparcia

Badanie CAWI, którego uczestnikami były osoby z obszaru wykluczenia społecznego, miało sprawdzić, na ile kierowane wsparcie przez OWES było dostępne w poszczególnych częściach województwa lubuskiego. Wyniki badania sugerują, że zapewniono odpowiednią dostępność wsparcia w regionie. Blisko 30% respondentów oceniło dostępność wsparcia jako bardzo dobrą, przyznając maksymalną ocenę (5). Tylko 6% badanych było zdania, że dostępność była niewielka. Najwięcej osób oceniło dostępność wsparcia na ocenę dostateczną (ponad 38%).

Wykres 30. Ocena respondentów na temat dostępności wsparcia w powiatach województwa lubuskiego

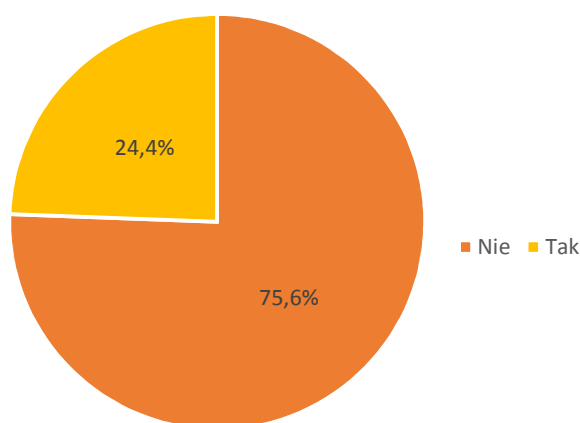
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

12.2 Utrudnienia w otrzymaniu wsparcia

Z punktu widzenia dostępności wsparcia bardzo ważną kwestią jest to, czy istniały bariery utrudniające udział w projektach organizowanych przez lubuskie OWES, a jeśli tak, jakie były to utrudnienia oraz jaki odsetek uczestników wsparcia odczuł ich istnienie. Zdaniem ¼ respondentów, przy liczebności próby badawczej wynoszącej 332 respondentów, nie występowały żadne bariery – ani na etapie starań o udział w projekcie, ani w późniejszej fazie projektu, gdy otrzymywano wsparcie ze strony OWES. Średnio co czwarty respondent spotkał się z utrudnieniami, przy czym częściej na nie wskazywali uczestnicy projektów organizowanych przez LOWES w Gorzowie Wlkp. Można stwierdzić, że organizatorzy wsparcia (lubuskie OWES) optymalnie zaprojektowali ścieżkę wsparcia, aby zmniejszyć ryzyko wystąpienia barier lub trudności.

Wykres 31. Bariery w projektach OWES

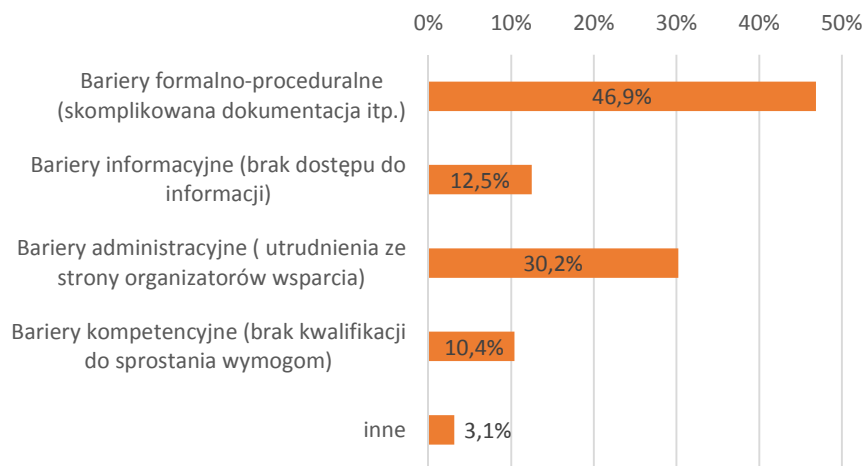

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Mimo podjętych starań nie udało się wyeliminować wszystkich barier. Ta część respondentów, która spotkała się z barierami (1/4 ogółu) miała określić ich typ i charakter. Blisko połowa udzielających odpowiedzi wskazała na bariery formalno-proceduralne, wynikające np. ze skomplikowanej dokumentacji. W badaniu jakościowym FGI respondenci podkreślali dużą liczbę formalności związanych z udziałem w projekcie. Zwracali też uwagę na dużą czasochłonność wypełniania dokumentacji. Udział w każdym projekcie obwarowany jest pewnymi warunkami formalnymi i proceduralnymi. Jeśli jednak adresatami projektów są osoby z obszaru wykluczenia społecznego mogą wystąpić trudności w poprawnym skompletowaniu dokumentacji i przygotowaniu odpowiednich informacji. Należy zatem dążyć do uproszczenia wymogów. Co trzecia osoba doświadczająca trudności wskazywała jako przyczynę barierę administracyjną (utrudnienia tworzone przez organizatorów wsparcia). W badaniu FGI starano się pogłębić wiedzę na temat tego problemu. Jednak z dyskusji z uczestnikami wsparcia wynikało, iż

kadra OWES działała w sposób profesjonalny i nie dostrzegano żadnych utrudnień z jej strony. Można przypuszczać, że utrudnienia ze strony organizatorów mogły mieć związek z przestrzeganiem regulaminu i wymogów formalno-proceduralnych.

Wykres 32. Typ barier

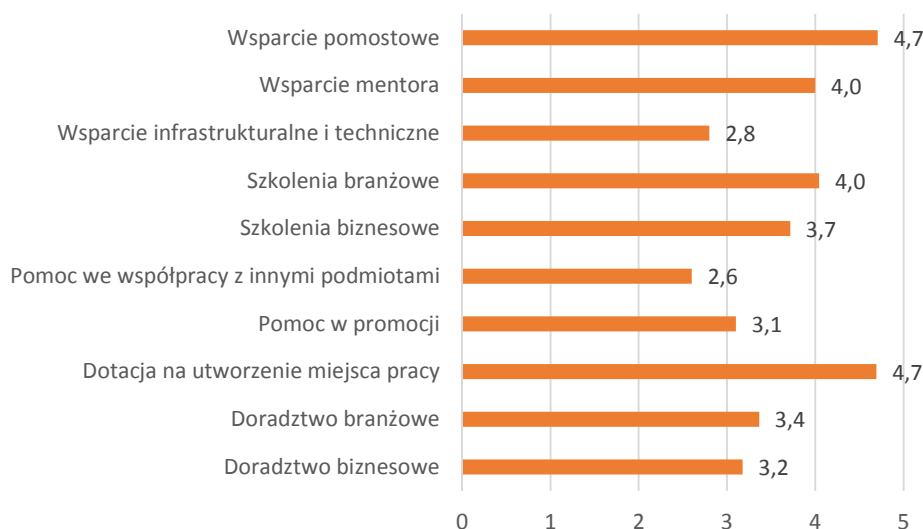

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

12.3 Ocena jakości wsparcia

Ocena jakości wsparcia została dokonana osobno dla każdego OWES. W przypadku wsparcia oferowanego przez OWES w Zielonej Górze najwyżej oceniono jakość wsparcia, polegającego na udzieleniu dotacji na utworzenie miejsca pracy i przyznaniu wsparcia pomostowego (ocena 4,7 w skali 5). Dobrze oceniono też jakość wsparcia mentorskiego i szkoleń branżowych (ocena 4,0). Niższe oceny przypisano pozostałym formom wsparcia.

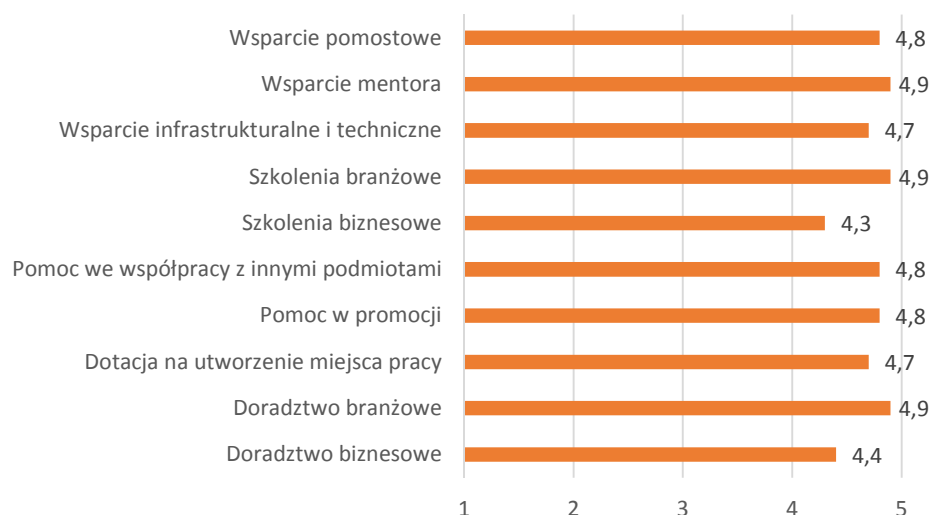
Wykres 33. Ocena jakości wsparcia OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

W przypadku LOWES w Gorzowie Wlkp. najwyżej oceniono jakość takich form wsparcia jak: wsparcie mentora, szkolenia branżowe i doradztwo branżowe (ocena 4,9 w skali 5). Wymienione wyżej formy wsparcia zostały znacznie wyżej ocenione niż ich analogiczne formy wsparcia kierowane do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym przez OWES w Zielonej Górze. Wysoką jakość przypisano także do takich typów wsparcia jak: wsparcie pomostowe i dotacja na utworzenie miejsca pracy. Najgorzej w zestawieniu wypadła ocena szkoleń branżowych, aczkolwiek przypisana im ocena 4,3 (w skali 5) i tak jest dość wysoka.

Wykres 34. Ocena jakości wsparcia LOWES GW

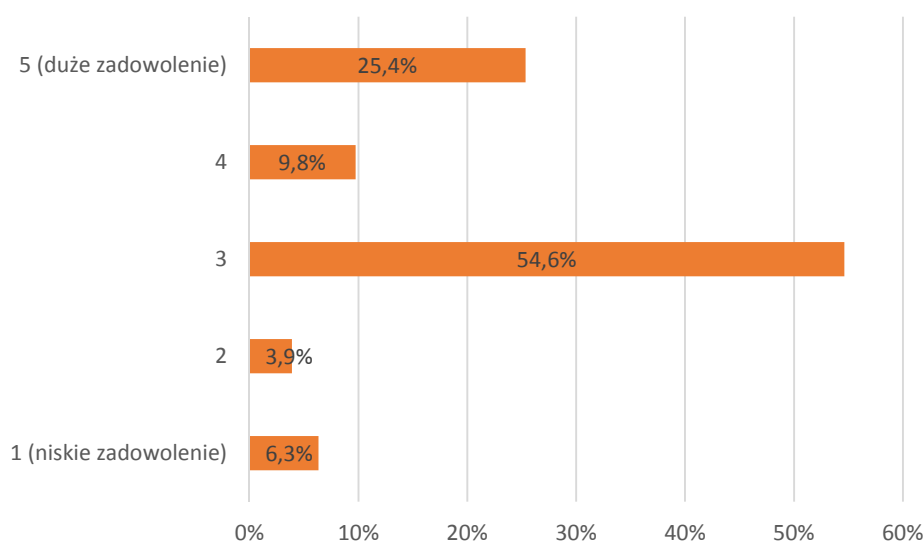
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

12.4 Poziom zadowolenia

Odbiorcy wsparcia ze strony OWES w Zielonej Górze i LOWES z Gorzowa Wlkp. podobnie oceniali poziomu zadowolenia ze wsparcia uzyskanego w tych instytucjach. Przeważały oceny pozytywne. Tylko niewielka część badanych podkreślała swoje niezadowolenie z otrzymanego wsparcia.

Ponad połowa respondentów, która uzyskała wsparcie od OWES w Zielonej Górze, swoje zadowolenie określiło jako średnie (3 w skali 5). Jednak co czwarty badany przyznawał najwyższą notę dla oceny swojego zadowolenia, a co dziesiąty swoje zadowolenie określał jako dość duże. Niezadowolenie z otrzymanego wsparcia wykazywało około 10% badanych (suma ocen 1 i 2).

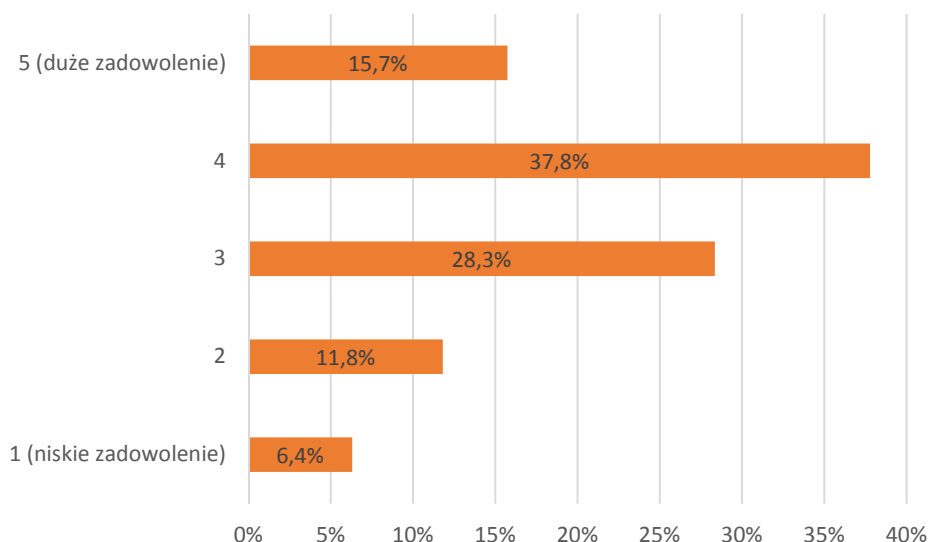
Wykres 35. Ocena zadowolenia z otrzymanego wsparcia ze strony OWES ZG

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Znacząca grupa odbiorców wsparcia oferowanego przez LOWES w Gorzowie Wlkp. (ponad połowa ogółu) wysoko oceniała swoje zadowolenie z otrzymanego wsparcia. Co trzeci respondent oceniał swoje zadowolenie jako średnie. Niski poziom zadowolenia określał postawę 18% badanych.

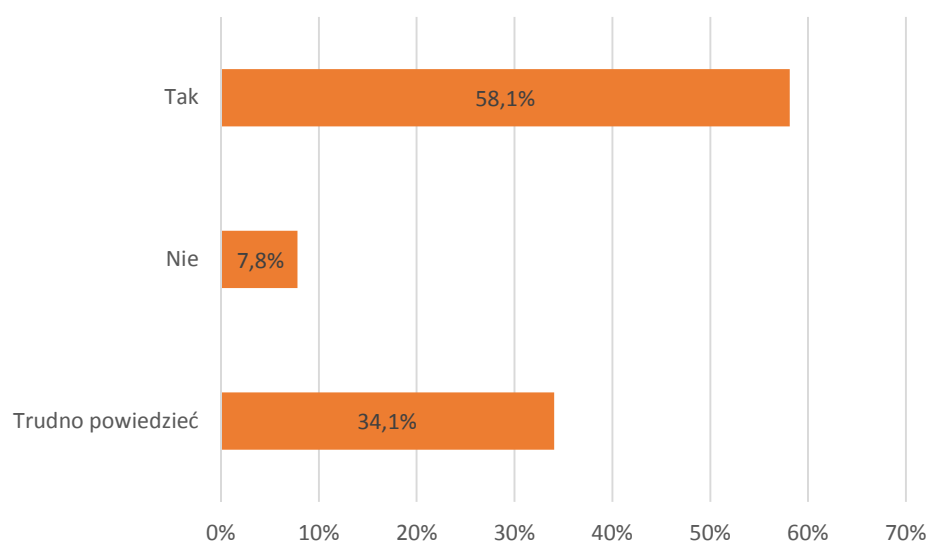
Wykres 36. Ocena zadowolenia z otrzymanego wsparcia ze strony LOWES GW

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Stosunkowo wysoki poziom zadowolenia wśród respondentów był jednocześnie powiązany z chęcią wzięcia udziału w podobnym projekcie w przyszłości. Na pytanie: Gdyby istniała taka możliwość, czy zdecydowałoby się Państwo na ponowne skorzystanie ze wsparcia OWES?, 58% respondentów odpowiedziało pozytywnie. Tylko 8% badanych nie byłoby zainteresowanych udziałem w podobnym projekcie. Co trzeci odpowiadający nie miał określonego stanowiska w tej sprawie.

Wykres 37. Gotowość do wzięcia udziału w podobnym projekcie

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań CAWI

Na podstawie badania CAWI można stwierdzić, że lubuskie OWES zapewniły uczestnikom projektów wysoką jakość wsparcia. Po pierwsze, zagwarantowały odpowiednią dostępność usług dla potencjalnych beneficjentów. Po drugie, stworzyły optymalną ścieżkę, która ogranicza ryzyko wystąpienia barier i trudności. Po trzecie, skierowały do odbiorców usługi, które zaspakajają ich potrzeby i oczekiwania. Z uwagi na dobrą jakość udzielonego wsparcia przeważały wśród respondentów pozytywne oceny zadowolenia z udziału w projekcie.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że lubuskie OWES stale monitorują jakość świadczonych przez siebie usług wsparcia (za pomocą wewnętrznych ewaluacji) i w sytuacjach wykrycia jakichś nieprawidłowości, instytucje te reagują i dokonują stosownych korekt w swoich działaniach. Takie działanie pozwala na stałe doskonalenie się organizacji i lepsze dostosowywanie jej do potrzeb odbiorców ich usług.

12.5 Ocena jakości procesu obsługi

Akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej są zobligowane do świadczenia usług na rzecz ekonomii społecznej w sposób zgodny z przyjętymi standardami akredytacyjnymi⁸². Standardy te mają na celu zapewniać spójność działań OWES w skali krajowej, a jednocześnie tworzyć jednolite kryteria dla oceny ich działań. Celem badania Tajemniczy Klient było sprawdzenie jakości obsługi klienta w świetle obowiązujących standardów.

W standardach akredytacyjnych sprecyzowano szereg kwestii odnoszących się do działalności OWES, począwszy od tego, jakim wymogom formalno-organizacyjnym musi sprostać każdy Ośrodek, poprzez sprawy dotyczące zarządzania podmiotem, kończąc na formułowaniu zaleceń kierowanych do kadry OWES, uwzględniając w tym wymogi etyczne. Standardy określają też sposoby realizowania poszczególnych usług z zakresu animacji, szkoleń, doradztwa oraz wsparcia finansowego.

Badanie typu Tajemniczy Klient nie jest w stanie wygenerować materiału empirycznego, pozwalającego całościowo ocenić zgodność działania lubuskich OWES ze standardami akredytacyjnymi. W badaniu skupiono się więc na ocenie dwóch kwestii. Po pierwsze, czy proces obsługi klienta w poszczególnych OWES jest zgodny ze standardami etycznymi. W procesie oceny jakości obsługi zwracano uwagę m.in. na otwartość na klientów, pomoc w dostępie do informacji, wyjaśnianie niejasności, terminowość działań. Innym celem było wykrycie obszarów obsługi, które funkcjonują poprawnie oraz tych, które wymagają poprawy. Ważnym celem było również zidentyfikowanie elementów obsługi, które mogą

⁸² Standardy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Załącznik do Uchwały Komitetu Akredytacyjnego nr 3 z dnia 22 września 2014 r.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

być przyczyną zastrzeżeń odbiorców wsparcia i skutkować ich rezygnacją ze wsparcia oferowanego przez lubuskie OWES. I po drugie, czy miejsce świadczenia usług spełnia warunki określone w standardach.

Przeprowadzona obserwacja miała charakter planowy (według przygotowanego wcześniej scenariusza). Pierwszym etapem oceny jakości obsługi OWES był kontakt telefoniczny celem uzyskania informacji na temat oferty OWES. Zarówno w przypadku OWES w Zielonej Górze, jak i LOWES w Gorzowie Wlkp. rozmowa telefoniczna przebiegła bez zarzutu. Pracownicy obu instytucji bez zbędnej zwłoki odebrali połączenie oraz życzliwie i profesjonalnie wyjaśnili wszystkie kwestie związane z ofertą OWES dla ekonomii społecznej. Każda rozmowa trwała około 10 minut. W jej trakcie moderator uzyskał odpowiedź na postawione pytania. Rozmowa przebiegała w kulturalnej atmosferze. W obu przypadkach moderator wystawił maksymalną ocenę pracownikom OWES.

Drugim etapem sprawdzenia jakości obsługi był ponowny kontakt telefoniczny i umówienie się na spotkanie celem zdobycia dodatkowych informacji o usługach OWES. Zarówno w przypadku OWES w Zielonej Górze, jak i LOWES w Gorzowie Wlkp., zaproponowano Tajemniczemu Klientowi dogodne opcje spotkania, wskazując różne dni tygodnia (od poniedziałku do piątku) i różne pory dnia. Podano także szczegółowe instrukcje, w jaki sposób można dostać się do siedziby OWES. Proces obsługi klienta ponownie został oceniony wysoko.

Ostatnią fazą procesu oceny było przyście bez zapowiedzi do siedziby OWES. Wcześniej ustalone terminy spotkań zostały przez Moderатора odwołane. W trakcie wizyty w siedzibie instytucji zwracano uwagę nie tylko na proces obsługi, ale również na to, jak prezentuje się placówka (np. czystość, widoczność, miejsca parkingowe) oraz czy jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Siedziba OWES w Zielonej Górze mieści się przy ul. Generała Jarosława Dąbrowskiego w Zielonej Górze. Budynek, w którym znajduje się siedziba OWES, jest słabo widoczny od głównej drogi dojazdowej. Bezpośrednio przed budynkiem znajduje się bezpłatny parking z wyznaczonymi miejscami dla osób z niepełnosprawnościami. Budynek jest odnowiony. Na parterze znajduje się sala konferencyjna, w której odbywają się spotkania z odbiorcami wsparcia. Dostępna jest również toaleta dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Na I piętrze znajdują się pomieszczenia biurowe. Proces obsługi klienta przebiegał w kulturalnej atmosferze. Tajemniczy Klient uzyskał odpowiedzi na wszystkie pytania. Pracownik OWES był zaangażowany w rozmowę i chętnie dzielił się informacjami. Wartość merytoryczną przekazywanych informacji oceniono wysoko. Podejście do klienta uznano za odpowiednie.

Siedziba LOWES w Gorzowie Wlkp. znajduje się przy ul. Przemysłowej w Gorzowie Wlkp. Budynek jest bardzo dobrze widoczny od strony drogi dojazdowej. Na terenie

przylegającym do budynku wyznaczono kilka miejsc parkingowych. Budynek wyposażony jest w liczne udogodnienia dla osób niepełnosprawnych (m.in. specjalny podjazd dla osób poruszających się na wózku). Budynek odnowiony i zadbane. Proces obsługi klienta przebiegał prawidłowo. Nie wykryto obszarów, które wymagają poprawy. Rozmowa z pracownikiem LOWES była kulturalna i rzeczowa. Tajemniczy Klient otrzymał informacje, które odpowiadały na jego potrzeby. W ramach badania Tajemniczy Klient, wartość merytoryczną przekazywanych informacji oceniono wysoko (informacje udzielane przez pracownika OWES odpowiadały stanowi faktycznemu oraz były komunikowane w sposób klarowny i poprawny). Pracownik dysponował odpowiednim przygotowaniem merytorycznym oraz wykazywał pozytywne nastawienie wobec klienta.

Na podstawie badania typu Tajemniczy Klient ustalono, że w obu sprawdzanych OWES proces obsługi klienta realizowany jest w sposób prawidłowy i zgodny ze standardami akredytacyjnymi, w szczególności z zapisami mówiącymi o tym, że:

- pracownicy OWES nie mogą dyskryminować żadnego z klientów OWES,
- pracownicy informują klientów z zachowaniem najwyższej staranności oraz uwzględnieniem najlepszej znajomości danego tematu
- nie zachodzą żadne okoliczności mogące budzić uzasadnione wątpliwości co do bezstronności pracownika OWES wobec klienta ubiegającego się o wsparcie,
- zapewniona jest dyskrecja, bezpieczeństwo oraz poufność przekazywanych informacji,
- działania OWES, a w szczególności zachowania pracowników OWES w stosunku do klientów, w żaden sposób nie mogą wiązać się z manifestowaniem poglądów politycznych, religijnych itp.,
- Klienci są traktowani równo, bez względu na wiek, płeć, orientację seksualną, rasę, przekonania polityczne i wyznanie religijne⁸³.

Spełnione są też standardy dotyczące miejsca świadczenia usług przez OWES, w szczególności:

- Miejsce świadczenia usług przez OWES jest łatwo dostępne dla klientów – w dogodnej lokalizacji (posiadającej dostęp do komunikacji publicznej), zlokalizowane na obszarze, w którym OWES prowadzi swoją działalność, właściwie oraz czytelnie oznakowane.
- OWES znajduje się w budynku, którego stan techniczny nie zagraża życiu lub zdrowiu pracowników i klientów OWES.
- Osoby niepełnosprawne mają możliwość skorzystania z usług OWES.

⁸³ Ibidem, s. 9.

- Liczba pomieszczeń w biurze (lub aranżacja powierzchni) zapewnia dobre warunki pracy dla personelu oraz klientów OWES i umożliwia świadczenie usług z zachowaniem poufności.
- Miejsce świadczenia usług doradczych w siedzibie OWES jest tak umeblowane, aby możliwe było przyjmowanie klientów (co najmniej stół/biurko i 2 krzesła).
- OWES posiada wyposażenie biurowe umożliwiające właściwe funkcjonowanie (np. komputery, drukarki, kserograf, rzutnik itp.)⁸⁴.

W ramach badania typu Tajemniczy Klient nie wykryto obszarów wymagających poprawy w działalności lubuskich OWES.

⁸⁴ Ibidem, s. 6-7.

XIII Dobre praktyki

W ramach studium przypadku (*case study*) przeanalizowano cztery przedsiębiorstwa społeczne, objęte wsparciem przez OWES w Zielonej Górze oraz LOWES w Gorzowie Wielkopolskim, które są przykładami pozytywnych działań. Dobór PS opierał się na kilku kryteriach. Po pierwsze, do studium przypadku mogły zakwalifikować się tylko te PS, które uzyskały wsparcie ze strony OWES w Zielonej Górze lub LOWES w Gorzowie Wlkp. Po drugie, zwracano uwagę na to, aby wybrane przedsiębiorstwa społeczne pokazywały różne sposoby na wykorzystanie uzyskanego w OWES wsparcia. Ostatnią kwestią, którą brano pod uwagę było podejmowanie działań, które skierowane były na rozwiązanie ważnego społecznie problemu.

Przeanalizowano także pułapki podczas zakładania i prowadzenia organizacji. Każde ze studium przypadku zostało opracowane w oparciu o pogłębiony wywiad telefoniczny TDI z przedstawicielem każdego z podmiotów oraz analizę stron internetowych tych podmiotów i innych ogólnodostępnych materiałów.

13.1 Przedsiębiorstwo Społeczne „Dalej Razem Sp. z o.o.”

Kryterium	Przedsiębiorstwo Społeczne „Dalej Razem Sp. z o.o.”
Branża:	Edukacyjna, gastronomiczna, poligrafia
Liczba pracowników:	17
Formy umów:	Umowa o pracę na czas nieokreślony, pełny etat
Przyczyna wykluczenia społecznego:	osoby z niepełnosprawnościami
Wyniki finansowe:	Ujemny wynik finansowy w 2017 roku
Plany na przyszłość:	Utworzenie ZAZ
Współpraca z OWES:	OWES Zielona Góra. Bardzo pozytywnie oceniana współpraca. Brak zastrzeżeń. Wsparcie pomostowe w pełni wykorzystane.
Wpływ OWES na działalność.	Duży. Dzięki współpracy przekształcono sp. z o.o. w przedsiębiorstwo społeczne oraz wykorzystano dotacje na stworzenie nowych miejsc pracy.
Błędy:	Jednoczesne początkowe działanie w wielu branżach.
Dobre praktyki:	Różnorodne branże. Oferta dostosowana do potrzeb rynku.

Przedsiębiorstwo Społeczne „Dalej Razem Sp. z o.o.” formalnie powstało w 2013 roku. Działa ono na wielu płaszczyznach, a to, że posiada różnorodną ofertę jest przyczyną ich

sukcesu. Dzięki wsparciu uzyskanemu w OWES w Zielonej Górze podmiot zatrudnia aktualnie 17 pracowników z autyzmem lub Zespołem Aspergera. Każdy z nich zatrudniony jest na umowę o pracę na czas nieokreślony. Co do zasady w przedsiębiorstwie daje się szansę osobom wykluczonym społecznie na wykonywanie prostych czynności. Osoby, które są w stanie nauczyć się bardziej skomplikowanych prac mają możliwość rozwoju w organizacji. Od początku działalności przedsiębiorstwo społeczne działa w kilku branżach (edukacyjnej, gastronomicznej, poligraficznej).

Ważne jest to, że firma dostosowuje swoją ofertę do potrzeb rynku. Stawiają na to, by produkty i usługi wynikały z potrzeby rynku. Potencjalny klient ma być zadowolony z jakości usług i produktów, terminów. Na ten moment nie osiągnięto jeszcze dodatnich wyników finansowych, ale systematyczna praca wskazuje na to, że na przestrzeni kilku najbliższych lat uda się wypracować zyski.

Bardzo pozytywnie ocenione zostało wsparcie ze strony OWES z Zielonej Górze. Usługa wsparcia polegała na pomocy w przekształceniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w przedsiębiorstwo społeczne. Założyciele "Dalej razem" już wcześniej korzystali ze wsparcia OWES, skorzystano także z dotacji na utworzenie kolejnych miejsc pracy. Pomoc udzielana przez OWES była dostosowana do wszystkich aktualnych potrzeb. Mimo skomplikowanych formalności nie było żadnych komplikacji. Przedstawiciele organizacji spotkali się z bardzo dużą wiedzą, uprzejmością oraz zaangażowaniem i otwarciem na potrzeby ze strony OWES.

Zdaniem założycieli podmiotu, patrząc wstecz, błędem było jednoczesne otwarcie kilku branż, co utrudniło rozwój na tych płaszczyznach. Zaczynając od jednej branży byłoby łatwiej i szybciej osiągnąć sukces. Powodem do satysfakcji jest także to, że osoby, które na początku były bardzo niesamodzielne, potrafią teraz pracować z mniejszą pomocą trenera pracy tzn. obecnie potrzeba tylko 1 trenera na 2 osoby. W przyszłości planowane jest założenie Zakładu Aktywności Zawodowej.

13.2 Spółdzielnia Socjalna „U babci Nonci”

Kryterium	Spółdzielnia Socjalna „U babci Nonci”
Branża:	Gastronomiczno-artystyczna
Liczba pracowników:	5
Formy umów:	Umowa o pracę na czas określony na rok, pełny etat
Przyczyna wykluczenia społecznego:	Długotrwałe bezrobocie
Wyniki finansowe:	Brak

Plany na przyszłość:	Rozwój działalności artystycznej
Współpraca z OWES:	Bardzo pozytywnie oceniana. Wsparcie pomostowe w pełni wykorzystane.
Wpływ OWES na działalność.	Duży. Dzięki współpracy założono spółdzielnię socjalną i wykorzystano szkolenia oferowane w ramach wsparcia pomostowego.
Błędy:	Brak
Dobre praktyki:	Zaangażowanie mniejszości etnicznej do wspólnych działań

Spółdzielnia powstała w 2017 roku w ramach stowarzyszenia, które zajmuje się propagowaniem romskiej kultury oraz działaniami na rzecz dzieci z tej mniejszości etnicznej. W ramach stowarzyszenia prowadzony jest zespół taneczno-wokalny. Prowadzony jest także festiwal Polsko-Romski zespołów taneczno-wokalnych pt. „Muzyka łagodzi obyczaje”. Jedną z atrakcji jest degustacja potraw romskich, które co roku cieszą się ogromnym zainteresowaniem. Dało to impuls do stworzenia Spółdzielni Socjalnej „U babci Nonci”, której celem jest świadczenie usług cateringowych i gastronomicznych, a w lokalu odbywać się mają także występy artystyczne związane z kulturą romską. Organizacja działa w branży artystyczno-gastronomicznej. Usługi skierowane są dla każdego, kto ma ochotę na degustację posiłku w restauracji oraz na wzięcie udziału w wydarzeniach kulturalnych. Spółdzielnia socjalna obecnie zatrudnia 5 pracowników. Przyczyną ich wykluczenia społecznego jest długotrwałe bezrobocie. Każdy z pracowników zatrudniony jest na umowę o pracę na czas określony (na 1 rok).

Restauracja działa od 2018 roku i cieszy się ogromnym zainteresowaniem. Podejmowane są szerokie działania promocyjne, w tym założony został fanpage na Facebooku.

Wszelkie działania pomocowe oferowane przez LOWES w Gorzowie Wlkp. zostały bardzo pozytywnie ocenione przez reprezentantów spółdzielni socjalnej. Bez tych działań organizacja nie zostałaby założona. Wszystkie potrzeby zostały zaspokojone i nie zaobserwowano żadnych problemów przy współpracy z LOWES w Gorzowie Wielkopolskim.

13.3 Spółdzielnia Socjalna „Tlen & Terapia”

Kryterium	Spółdzielnia Socjalna „Tlen & Terapia”
Branża:	medyczna
Liczba pracowników:	6
Formy umów:	Umowa dla 5 pracowników o pracę na czas określony na rok, 1 pracownik umowa na czas nieokreślony, pełny etat

Przyczyna wykluczenia społecznego:	Niepełnosprawność
Wyniki finansowe:	Dodatni wynik finansowy za 2017 rok.
Plany na przyszłość:	Zakup kolejnej komory hiperbarycznej
Współpraca z OWES:	Bardzo pozytywnie oceniana. Wsparcie pomostowe w pełni wykorzystane.
Wpływ OWES na działalność.	Bardzo duży. Dzięki współpracy założono spółdzielnię socjalną i wykorzystano szkolenia oferowane w ramach wsparcia pomostowego. Uzyskano także informacje pozwalające na dofinansowania z innych źródeł.
Błędy:	Brak pełnej orientacji w kwestiach formalnych.
Dobre praktyki:	Innowacyjny pomysł na działalność oraz kadra, która mimo swojej niepełnosprawności mocno angażuje się w wykonywaną pracę.

Spółdzielnia socjalna powstała w 2017 roku. Udziela usługi tlenoterapii hiperbarycznej w specjalnej komorze, ze specjalnym certyfikatem medycznym. Korzystanie z komory ma działanie zdrowotne i lecznicze z elementami medycyny estetycznej. Koncepcja utworzenia spółdzielni socjalnej wyspecjalizowanej w tlenoterapii wynikała z zapotrzebowania członków Spółdzielni na terapię tlenową, która nie była dotąd dostępna w województwie lubuskim. Odbiorcami usług są sportowcy po kontuzjach i urazach, osoby chore (po udarach, z problemem neurologicznymi, dzieci z mózgowym porażeniem dziecięcym, trudno gojące się rany). Do korzystania z usług tlenoterapii hiperbarycznej jest około 100 wskazań medycznych, stąd też jest duże zainteresowanie.

Obecnie zatrudnianych jest 6 osób na umowę o pracę. Jedna z tych osób ma umowę na czas nieokreślony, pozostała część – umowę o pracę na czas określony na 1 rok. Przyczyną wykluczenia społecznego są różne rodzaje niepełnosprawności.

W spółdzielni od momentu dostarczenia komory odnotowuje się zyski. Przyczyną sukcesu jest innowacyjność usług. Ponadto na terenie województwa usługi tlenoterapii hiperbarycznej świadczy tylko Spółdzielnia Socjalna Tlen & Terapia. Kolejną przyczyną świadcząca o sukcesie jest skuteczność samej metody. Spółdzielnia funkcjonuje przy poradni zdrowia psychicznego.

Pozytywnie oceniane zostało wszechstronne wsparcie. W ramach wsparcia pomostowego, prócz dofinansowania, skorzystano z doradztwa marketingowego, prawnego, księgowego. Zakup komory został sfinansowany ze środków OWES w Zielonej Górze oraz ze środków pożyczonych z Funduszu Regionu Wałbrzyskiego. Informacje na temat pożyczki zostały udzielone w OWES w Zielonej Górze. Wsparcie ze strony tej instytucji oceniono pozytywnie.

Dobłą praktyką jest pomysł na innowacyjną działalność oraz umiejętność rozpoznania niszy biznesowej, która nie jest przez żaden podmiot zagospodarowana. Spółdzielnia planuje zakup drugiej komory. Wynika to z bardzo dużego zapotrzebowania na świadczone przez spółdzielnie usługi.

13.4 Spółdzielnia Socjalna „Azymut”

Kryterium	Spółdzielnia Socjalna „Azymut”
Branża:	Tartaczna, remontowo budowlana, turystyczna, logistyczna
Liczba pracowników:	5
Formy umów:	Umowa o pracę na czas nieokreślony, 1 pracownik zatrudniony jest na ¼ etatu, pozostali na pełny etat. Dodatkowo zastosowano leasing pracowniczy osoby z innej spółdzielni socjalnej.
Przyczyna wykluczenia społecznego:	Długotrwałe bezrobocie, wiek 55+
Wyniki finansowe:	Dodatni wynik finansowy za 2017 rok.
Plany na przyszłość:	Rozwój branży turystycznej
Współpraca z OWES:	Bardzo pozytywnie oceniana. Wsparcie pomostowe w pełni wykorzystane. Zbyt mała liczba szkoleń zawodowych.
Wpływ OWES na działalność.	Średni. Dzięki współpracy założono spółdzielnię socjalną i wykorzystano szkolenia oferowane w ramach wsparcia pomostowego. W Spółdzielni stawia się jednak na samodzielność.
Błędy:	Zbyt długi okres zakładania spółdzielni socjalnej
Dobre praktyki:	Różnorodne branże sezonowe.

Spółdzielnia Socjalna powstała w 2017 roku i działa w wielu branżach, ze względu na to, że każdy z pracowników posiada inne umiejętności i doświadczenie. Są to:

- Branża leśna: wycinka drzew, sadzenie drzew, przygotowywanie gruntów pod turystykę. Branża ta była pierwotnym założeniem działalności spółdzielni.
- Branża remontowo-budowlana. Odkryte możliwości podczas remontu siedziby dały impuls do rozwinięcia działalności o branżę remontowo-budowlaną. Mimo małego doświadczenia pracownicy spółdzielni wykonują proste prace remontowe, np. malowanie ścian.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

- Branża turystyczna: organizacja spływów kajakowych, wycieczek po bunkrach, rajdów samochodowych.
- Branża logistyczna: organizacja wystaw i targów (m.in. ekonomiki społecznej), wypożyczenia namiotów wystawienniczych, stołów do organizacji imprez.

W Spółdzielni Socjalnej zatrudnionych jest 5 pracowników. Dodatkowo koordynowana jest praca jeszcze jednej osoby zatrudnionej w innej spółdzielni na zasadzie leasingu pracowniczego. Wszyscy pracownicy zatrudnieni są na umowę o pracę na czas nieokreślony, przy czym jedna z osób zatrudniona jest na 1/4 etatu, a pozostała część na pełny etat. Przyczyną wykluczenia społecznego jest długotrwałe bezrobocie oraz wiek. Wśród pracowników są osoby młode, które z powodu braku doświadczenia nie mogą znaleźć pracy.

Przedstawiciele spółdzielni pozytywnie oceniają otrzymane wsparcie ze strony LOWES w Gorzowie Wielkopolskim. Z jego pomocą przeprowadzono kursy dokształcające, dzięki którym zdobyto potrzebne umiejętności. Zakupiono także sprzęt potrzebny w branży leśnej.

Dobłą praktyką jest dywersyfikacja obszarów działania. Spółdzielnia funkcjonuje w kilku branżach jednocześnie, minimalizując ryzyko związane z utratą płynności finansowej w związku z wystąpieniem spadku zamówień w jednej z branż. Taki zabieg pozwolił na systematyczne osiąganie zysków, przez co w 2017 roku spółdzielnia osiągnęła dodatni wynik finansowy. Kluczem do sukcesu jest też współpraca z innymi podmiotami, w tym spółdzielniami, które także dysponują doświadczoną kadrą.

13.5 Podsumowanie

Na podstawie prezentacji przedsiębiorstw społecznych można stwierdzić, że istnieje wiele dobrych praktyk w zakresie prowadzenia PS. Jedną z dobrych praktyk jest dokładne przeanalizowanie rynku i zidentyfikowanie w jego ramach usług, które nie są oferowane, mimo iż strona popytowa zgłasza na nie zapotrzebowanie. Zagospodarowanie niszy rynkowej jest jednym z najskuteczniejszych sposobów na odniesienie sukcesu biznesowego. Inną dobrą praktyką jest rozbudowywanie portfela usług po to, aby uodpornić się na wahania rynkowe i zapewniać przedsiębiorstwu stabilny strumień zamówień na usługi. Omówione przykłady pokazują, że szanse na odniesienie sukcesu biznesowego wzrastają, gdy założyciele PS posiadają sprecyzowany pomysł biznesowy, a wsparcie ze strony OWES staje się wtedy instrumentem pomocniczym, który pomaga ulepszyć koncepcję na biznes społeczny, rozwija kompetencje pracowników i zapewnia dostęp do kapitału.

XIV Główne wnioski

Na podstawie przeprowadzonego badania ewaluacyjnego sformułowano następujące konkluzje:

- Regionalny system wsparcia ekonomii społecznej funkcjonuje prawidłowo. Poszczególne instytucje w odpowiedni sposób współpracują ze sobą na różnych płaszczyznach oraz wypełniają przypisane im zadania.
- Działania podejmowane przez ROPS i lubuskie OWES służą realizacji celów zawartych w RPO-L2020.
- Wsparcie realizowane na rzecz ES przez ROPS jest zgodne z zakresie działań określonych w konkursie na realizację Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020, Podziałanie 7.6.2.
- Wsparcie realizowane na rzecz ES przez lubuskie OWES jest zgodne z zakresie działań określonych w konkursie na realizację Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020, Podziałanie 7.6.1.
- Wsparcie oferowane przez ROPS i lubuskie OWES charakteryzuje się wysoką trafnością. Zaoferowane usługi charakteryzowały się kompleksowością i odpowiadały na potrzeby PES.
- Wsparcie oferowane przez ROPS i lubuskie OWES charakteryzuje się wysoką skutecznością. Szczególnie warto podkreślić uzyskanie przez lubuskie OWES wyższych wartości wskaźników efektywnościowych i programowych niż pierwotnie zakładano.
- W wyniku wsparcia OWES stworzono ponad 50 spółdzielni socjalnych, które wykreowały 322 miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, głównie oferując im umowę o pracę w niepełnym wymiarze czasowym. Dodatkowo – w ramach istniejących PS – stworzono miejsca pracy dla 36 osób. Łącznie dla 358 osób z obszaru zagrożenia wykluczeniem społecznym znaleziono zatrudnienie.
- Spośród działających w województwie lubuskim Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, wyższą efektywność kosztową osiągnął LOWES w Gorzowie Wlkp. Badanie efektywności kosztowej ograniczono do usług wsparcia finansowego (dotacja i wsparcie pomostowe) oraz usług inkubacyjnych. W przypadku pozostałych usług nie było możliwe wyliczenie efektywności kosztowej. Jednakże należy mieć na uwadze fakt, że obie instytucje oferują różne zakresy wsparcia, w szczególności uwaga ta odnosi się do wsparcia pomostowego. W pełni miarodajne porównanie efektywności kosztowej obu instytucji możliwe byłoby wówczas, gdyby oferta ich usług oraz sposób realizacji wsparcia były identyczne.

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

- Wsparcie oferowane przez ROPS i lubuskie OWES charakteryzuje się wysoką użytecznością. Stworzone mechanizmy wsparcia wpłynęły na poprawę sytuacji osób z obszaru zagrożenia wykluczeniem społecznym oraz przyczyniły się do zmniejszenia problemów społecznych (np. obniżył się poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego, zmniejszyła się liczba wypłaconych zasiłków stałych i okresowych).
- Lubuskie OWES oferują wsparcie charakteryzujące się wysoką jakością. Obsługa klienta przebiega w nich w sposób prawidłowy. Pracownicy dysponują odpowiednią wiedzą merytoryczną i chętnie odpowiadają na potrzeby klientów OWES. Budynki, w których działają OWES, są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dojazd do nich nie sprawia większych problemów. Wyznaczone są w pobliżu budynku miejsca parkingowe, w tym miejsca zarezerwowane dla osób z niepełnosprawnościami. W trakcie badania typu Tajemniczy Klient nie zidentyfikowano obszarów wymagających poprawy.
- Główne problemy, które ograniczają obecnie rozwój ES mają charakter instytucjonalny (niski stopień stosowania klauzul społecznych przez JST) oraz społeczny (niski poziom świadomości społecznej o ekonomii społecznej i działalności PS). W celu poprawienia warunków działania PS w regionie konieczna jest koncentracja działań na tych obszarach. Zalecane formy działań przedstawiono w rekomendacjach.

XV Rekomendacje

Lp.	Wniosek (wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Rekomendacja (powiązana z wnioskiem wraz ze wskazaniem strony w raporcie)	Adresat rekomendacji (instytucja/instytucje odpowiedzialne za wdrożenie rekomendacji)	Sposób wdrożenia (syntetyczne przedstawienie sposobu wdrożenia rekomendacji)	Termin realizacji (planowana data wdrożenia rekomendacji w kwartałach)	Klasa rekomendacji
1	Ekonomia społeczna, w tym działalność przedsiębiorstw społecznych, nie jest powszechnie znana wśród społeczeństwa. W badaniu zidentyfikowano barierę społeczną, która negatywnie wpływa na rozwój ekonomii społecznej w regionie. [s.60]	Niezbędne jest podjęcie działań na rzecz promocji przedsiębiorstw społecznych, aby fakt ich istnienia w większym stopniu przebił się do świadomości społecznej, a ich oferta była ogólnie znana wśród lokalnej społeczności. [s. 57-58]	ROPS, OWES	Zaleca się, aby ROPS zwiększył finansowanie działań na promocję PS w ramach nowego projektu. W ramach zadania, które może dotyczyć widoczności podmiotów ekonomii społecznej, należy wzmocnić realizowane działania oraz stworzyć dodatkowe instrumenty promocyjne (np. rozszerzyć blok dotyczący prezentowania poszczególnych PS na stronie internetowej www.es.lubuskie.pl). Zaleca się, aby OWES położyły większy nacisk na świadczenie usług promocyjnych na rzecz OWES. Zaleca się, aby tworzenie PS przez OWES było powiązane z kompleksowym wsparciem promocyjnym, obejmującym	I 2019 – I 2020	operacyjna

				np. stworzenie stron internetowych PS.		
2	Dla przetrwania nowo powstałych przedsiębiorstw społecznych w regionie konieczne jest wykreowanie, pobudzenie popytu na ich usługi/produkty. Działaniem, które może się do tego przyczynić, jest stosowanie przez samorząd terytorialny i jednostki mu podległe tzw. klauzul społecznych. Aby zintensyfikować relacje pomiędzy sektorem ekonomii społecznej a JST niezbędne jest kontynuowanie działań szkoleniowo-doradczych skierowanych do lubuskich gmin i powiatów. Takie działanie pozwoli zwiększyć świadomość na temat klauzul społecznych i ich znaczenia dla rozwoju ES, a także wyposaży przedstawicieli JST w wiedzę i umiejętności w zakresie stosowania takich klauzul w praktyce [s. 55-57]	Zaleca się intensyfikację działań na rzecz upowszechniania klauzul społecznych po stronie JST [s. 58]	ROPS	Zaleca się, aby ROPS w większym stopniu skoncentrował środki finansowe na działania związane z upowszechnieniem klauzul społecznych w JST, częściej organizował szkolenia skierowane do JST oraz przeprowadzał wizyty studyjne (dla przedstawicieli JST) w gminach/powiatach z województwa lubuskiego lub województw ościennych, które z powodzeniem wdrożyły klauzule społeczne w proces zamówień publicznych.	VI 2018 – I 2021	operacyjna
3	System wsparcia ekonomii społecznej w regionie opiera się na bezwrotnych instrumentach wsparcia finansowego. Równolegle istnieje na poziomie krajowym system wsparcia wykorzystujący zwrotne instrumenty finansowe. Z punktu widzenia trwałości efektów Działania 7.6 należy wspierać	Zaleca się podjęcie działań, mających na celu promocję źródeł pozyskiwania kapitału takich jak: granty i fundusze pożyczkowe. Odbiorą tych działań byłyby przedsiębiorstwa społeczne, prowadzące działalność w regionie. Realizacja zaleceń spoczywałaby na ROPS i lubuskich OWES. [s. 60]	ROPS, OWES	Zadaniem ROPS byłoby informowanie na swojej stronie internetowej o aktualnych źródłach pozyskiwania kapitału na rozwój dla PS. Zaleca się, aby lubuskie OWES rozszerzyły swoją ofertę i ujęły w jej ramach	VI 2018-IV2020	operacyjna

	<p>przedsiębiorstwa społeczne z regionu w zakresie pozyskiwania kapitału na rozwój z innych źródeł. [s. 58-59]</p>			<p>wsparcie (doradcze i merytoryczne) w zakresie pozyskiwania kapitału na rozwój dla PS z innych źródeł. Dodatkowym działaniem może być stworzenie w ramach oferty OWES dodatkowego instrumentu wsparcia w postaci grantów dla PS.</p>		
--	--	--	--	--	--	--

Aneksy

Załącznik 1 Spis grafik, tabel, map i wykresów

Grafika

Grafika 1. Struktura celów KPRES

Grafika 2. Schemat działania systemu wsparcia ES w regionie

Tabela

Tabela 1. Cele i działania przewidziane w LPRES

Tabela 2. Działania zrealizowane przez lubuskie OWES w 2016 i 2017 roku

Mapa

Mapa 1. Liczba spółdzielni socjalnych w powiatach województwa lubuskiego w 2016 r.

Mapa 2. Liczba spółdzielni socjalnych w powiatach województwa lubuskiego w 2018 r.

Mapa 3. Liczba KIS w powiatach woj. lubuskiego w 2016 r.

Mapa 4. Liczba CIS w powiatach woj. lubuskiego w 2016 r.

Mapa 5. Liczba WTZ w powiatach woj. lubuskiego w 2016 roku

Mapa 6. Liczba stowarzyszeń i fundacji na 10 tys. mieszkańców w przekroju województw (stan na koniec 2015 r.)

Mapa 7. Podział województwa lubuskiego na dwa subregiony – obszary działalności OWES

Mapa 8. Miejsce zamieszkania respondentów CAWI

Mapa 9. Województwo z podziałem na powiaty

Wykres

Wykres 1. Liczba KIS w poszczególnych województwach w 2016 roku

Wykres 2. Liczba CIS w poszczególnych województwach w 2016 roku

Wykres 3. Liczba WTZ w poszczególnych województwach w 2016 roku

Wykres 4. Liczba ZAZ w powiatach woj. lubuskiego w 2016 roku

Wykres 5. Liczba bezrobotnych w powiatach województwa lubuskiego w grudniu 2017 r.

Wykres 6. Liczba osób objętych środowiskową pomocą społeczną w 2016 i 2017 r.

- Wykres 7. Powody przyznawania środowiskowej pomocy społecznej w 2016 i 2017 r.
- Wykres 8. Liczba osób pobierających zasiłki stałe w 2016 i 2017 r.
- Wykres 9. Liczba osób pobierających zasiłki okresowe w 2016 i 2017 r.
- Wykres 10. Płeć respondentów CAWI – OWES ZG
- Wykres 11. Wiek respondentów CAWI – OWES ZG
- Wykres 12. Wykształcenie respondentów CAWI – OWES ZG
- Wykres 13. Ocena sytuacji społeczno-zawodowej przed otrzymaniem wsparcia ze strony OWES ZG
- Wykres 14. Przyczyna problemów w życiu społeczno-zawodowym respondentów OWES ZG
- Wykres 15. Usługi, z których korzystali odbiorcy wsparcia OWES ZG
- Wykres 16. Zmiana sytuacji społeczno-zawodowej w porównaniu z sytuacją przed uzyskaniem wsparcia ze strony OWES ZG
- Wykres 17. Efekty otrzymania wsparcia ze strony OWES ZG
- Wykres 18. Szanse na osiągnięcie podobnych efektów bez wsparcia ze strony OWES ZG
- Wykres 19. Ocena przydatności form wsparcia - OWES ZG
- Wykres 20. Płeć respondentów CAWI – LOWES GW
- Wykres 21. Wiek respondentów CAWI – LOWES GW
- Wykres 22. Wykształcenie respondentów CAWI – LOWES GW
- Wykres 23. Ocena sytuacji społeczno-zawodowej przed otrzymaniem wsparcia ze strony LOWES GW
- Wykres 24. Przyczyna problemów w życiu społeczno-zawodowym respondentów OWES ZG
- Wykres 25. Usługi, z których skorzystali odbiorcy wsparcia LOWES GW
- Wykres 26. Zmiana sytuacji społeczno-zawodowej w porównaniu z sytuacją przed uzyskaniem wsparcia ze strony LOWES GW
- Wykres 27. Efekty otrzymania wsparcia ze strony LOWES GW
- Wykres 28. Szanse na osiągnięcie podobnych efektów bez wsparcia ze strony LOWES GW
- Wykres 29. Ocena przydatności form wsparcia – LOWES w Gorzowie Wlkp.
- Wykres 30. Ocena dostępności wsparcia w powiatach województwa lubuskiego
- Wykres 31. Bariery w projektach OWES
- Wykres 32. Typ barier
- Wykres 33. Ocena jakości wsparcia OWES ZG

Wykres 34. Ocena jakości wsparcia LOWES GW

Wykres 35. Ocena zadowolenia z otrzymanego wsparcia ze strony OWES ZG

Wykres 36. Ocena zadowolenia z otrzymanego wsparcia ze strony LOWES GW

Wykres 37. Gotowość do wzięcia udziału w podobnym projekcie

Załącznik 2 Bibliografia

Dokumenty programowe (europejskie, krajowe, regionalne)

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, Warszawa 2013.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014.

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015 – 2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian, Zielona Góra 2015.

Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Zielona Góra 2015.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2017.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa 2013.

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020, Zielona Góra 2012.

Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020, Zielona Góra 2015.

Rozporządzenia

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. L 347/289 z dnia z 20 grudnia 2013).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347/470 z 20 grudnia 2013).

Sprawozdania z realizacji LPRES

ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2015.

ROPS, Realizacja zadań Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej za rok 2016.

Opracowania GUS

GUS, Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej i warsztaty terapii zajęciowej w 2016 r., Warszawa 2017.

GUS, *Spółdzielnie socjalne w 2016 r. Informacja sygnałna*, Warszawa 2017.

US Zielona Góra, Komunikat o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa lubuskiego w grudniu 2017 r., nr 12/2017.

Wytyczne

Standardy Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej. Załącznik do Uchwały Komitetu Akredytacyjnego nr 3 z dnia 22 września 2014 r.

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, Minister rozwoju, MR/H 2014-2020/1(2)/03/2016, Warszawa 2016.

Wytyczne w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020, Minister Rozwoju i Finansów, MR/2014-2020/18(04), Warszawa 2018.

Ewaluacja

ASM, Ewaluacja systemu oceny i wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020.

Inne źródła

Pomoc społeczna, wsparcie rodzin, rynek pracy, osoby niepełnosprawne w województwie lubuskim w 2017 roku. Wybrane zagadnienia, Lubuski Urząd Wojewódzki.

Regulamin Konkursu Regionalny Program Operacyjny – Lubuskie 2020, Oś Priorytetowa 7 – Równowaga społeczna, Działanie 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.6.1 Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, KONKURS RPLB.07.06.01-IZ.00-08-K01/16, Zielona Góra 2016.

Regulamin Projektu OWES w Zielonej Górze pt. „Rozkręcamy Społeczny Biznes” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, Oś Priorytetowa 7. Równowaga Społeczna, Działanie 7.6. Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej, Poddziałanie 7.6.1 Wsparcie rozwoju ES poprzez działania ośrodków wsparcia ekonomii społecznej.

ROPS, Informator ścieżki reintegracji społeczno-zawodowej w województwie lubuskim, Zielona Góra 2016.

Strony internetowe

<http://fakty.ngo.pl/liczba-ngo> (dostęp 30.04.2018)

<http://www.ekonomiaspoleczna.pl/x/615834> (dostęp 18.04.2018 r.)

<https://www.bgk.pl/przedsiębiorstwa/wsparcie-podmiotow-ekonomii-spoolecznej/> (dostęp 02.05.2018).

<http://rpo.lubuskie.pl/-/ogloszenie-konkursu-nr-rplb-07-06-01-iz-00-08-k01-16-w-ramach-poddzialania-7-6-1-wsparcie-rozwoju-es-poprzez-dzialania-osrodkow-wsparcia-ekonomii-spol#tabs-3> (dostęp 02.05.2018).

<http://rpo.lubuskie.pl/-/ogloszenie-nr-rplb-07-06-02-iz-00-08-p01-16-o-wezwaniu-do-zlozenia-wniosku-o-dofinansowanie-dla-projektu-pozakonkursowego-ramach-regionalnego-programu> (dostęp 02.05.2018)

<http://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/Akredytacja,OWES,3600.html> (dostęp 04.05.2018).

<http://www.spoldzielniesocjalne.org/lubuskie.htm> (dostęp 10.05.2018).

Załącznik 3 Narzędzia badawcze zastosowane w ewaluacji

Scenariusz badań IDI z przedstawicielami IZ RPO-L2020

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerze i przemyślane wypowiedzi. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan/Pani stan rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Proszę powiedzieć, jakie są najważniejsze potrzeby związane z rozwojem ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego?
- Jakie są podstawowe cele, planowane do osiągnięcia dzięki realizacji projektów w ramach w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020” i czy działania te odpowiadają istniejącym w województwie potrzebom?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakie są jego mocne i słabe strony?
- Jak ocenia Pan/Pani działania realizowane przez ROPS i OWES pod kątem zgodności z celami RPO-L2020?
- Jak ocenia Pan/Pani działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między IZ RPO-L2020 a ROPS i w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia oferowanego przez OWES dla mieszkańców regionu? Czy zapewniony jest równy dostęp do usług, a jeśli nie, z czego to wynika (jakie występują bariery) i jak można poprawić dostępność do tych usług?

Skuteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES i ROPS to sytuacja ekonomii społecznej w województwie byłaby inna? Jeśli tak, dlaczego?
- Co wpływa na niską/wysoką skuteczność oferowanego wsparcia?

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Trafność

- Czy wsparcie ekonomii społecznej udzielane przez OWES i ROPS cieszą się dużym zainteresowaniem? Jeśli tak, to które z nich najbardziej? A które z nich w najmniejszym stopniu? Z czego to wynika?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do potrzeb lub oczekiwań PES/PS? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES, ROPS? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Efektywność

- Jak ocenia Pan/Pani efektywność wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES? Z czego wynika wysoka/niska efektywność? Jak można poprawić efektywność udzielanego wsparcia?
- Czy osiągnięte rezultaty można było zrealizować przy mniejszych zasobach (finansowych, ludzkich, czasowych, technicznych)? Jeśli tak, dlaczego?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluceniem społecznym? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Jak ocenia Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do systemu wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badań IDI z przedstawicielami Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza

dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan/Pani stan rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Proszę powiedzieć, jakie są najważniejsze potrzeby związane z rozwojem ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego?
- Jakie są podstawowe cele, planowane do osiągnięcia dzięki realizacji projektów w ramach w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020” i czy działania te odpowiadają istniejącym w województwie potrzebom?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakimi są jego mocne i słabe strony?
- Jak ocenia Pan/Pani działania realizowane przez ROPS i OWES pod kątem zgodności z celami RPO-L2020?
- Jak ocenia Pan/Pani działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej a ROPS i w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia oferowanego przez OWES dla mieszkańców regionu? Czy zapewniony jest równy dostęp do usług, a jeśli nie, z czego to wynika (jakie występują bariery) i jak można poprawić dostępność do tych usług?

Skuteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES i ROPS to sytuacja ekonomii społecznej w województwie byłaby inna? Jeśli tak, dlaczego?
- Co wpływa na niską/wysoką skuteczność oferowanego wsparcia?

Trafność

- Czy wsparcie ekonomii społecznej udzielane przez OWES i ROPS cieszą się dużym zainteresowaniem? Jeśli tak, to które z nich najbardziej? A które z nich w najmniejszym stopniu? Z czego to wynika?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do potrzeb lub oczekiwań PES/PS? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES, ROPS? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Efektywność

- Jak ocenia Pan/Pani efektywność wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES? Z czego wynika wysoka/niska efektywność? Jak można poprawić efektywność udzielanego wsparcia?

- Czy osiągnięte rezultaty można było zrealizować przy mniejszych zasobach (finansowych, ludzkich, czasowych, technicznych)? Jeśli tak, dlaczego?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluceniem społecznym? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Jak ocenia Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do systemu wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby: - usprawnić funkcjonowanie systemu?
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badań IDI z kadrą OWES i ROPS

a) OWES

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan/Pani stan rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Proszę powiedzieć, jakie są najważniejsze potrzeby związane z rozwojem ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego?
- Jakie są podstawowe cele, planowane do osiągnięcia dzięki realizacji projektów w ramach w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii

społecznej RPO-L2020” i czy działania te odpowiadają istniejącym w województwie potrzebom?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakie są jego mocne i słabe strony?
- Jak ocenia Pan/Pani działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między OWES a ROPS i w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między OWES a innymi interesariuszami (JST, PUP, OPS) w zakresie wsparcia ekonomii społecznej? Czy jest potrzeba usprawnienia tej współpracy, a jeśli tak, w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia oferowanego przez OWES dla mieszkańców regionu? Czy zapewniony jest równy dostęp do usług, a jeśli nie, z czego to wynika (jakie występują bariery) i jak można poprawić dostępność do tych usług?
- Na podstawie Pana/Pani wiedzy i doświadczeń proszę powiedzieć, jak wygląda ścieżka wsparcia klientów w OWES, w której Pan/Pani pracuje? Jakich klientów wspiera Państwa OWES najczęściej, a jakich klientów nie wspiera i z czego to wynika?

Skuteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Dlaczego?
- Gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES to jak wyglądałaby sytuacja ekonomii społecznej w województwie? Na czym polegałyby różnice z obecną sytuacją?
- Jak ocenia Pan/Pani skuteczność wsparcia oferowanego przez OWES? Które formy wsparcia są najskuteczniejsze, a które najmniej skuteczne i z czego to wynika?
- Jaka wartość wskaźników została osiągnięta przez OWES w zakresie:
 - wskaźników określonych we wnioskach o dofinansowanie projektów?
 - wskaźników określonych we wnioskach o przyznanie akredytacji?

Trafność

- Czy wsparcie ekonomii społecznej udzielane przez OWES cieszą się dużym zainteresowaniem? Jeśli tak, to które z nich najbardziej? A które z nich w najmniejszym stopniu? Z czego to wynika?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do potrzeb lub oczekiwań PES/PS? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Efektywność

- Jak ocenia Pan/Pani efektywność wsparcia udzielonego przez poszczególne OWES? Z czego wynika wysoka/niska efektywność? Jak można poprawić efektywność udzielanego wsparcia?
- Które typy wsparcia w poszczególnych OWES są efektywne, a które nie? Z czego to wynika?

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

- Jak wygląda alokacja środków w ramach poszczególnych projektów OWES? Na jakie usługi przeznaczają się największe środki, a na jakie najmniejsze i z czego to wynika?
- Czy osiągnięte rezultaty można było zrealizować przy mniejszych zasobach (finansowych, ludzkich, czasowych, technicznych)? Jeśli tak, dlaczego?
- Czy w ramach projektów OWES powinien być kwalifikowalny jeszcze jakiś rodzaj wydatków, a jeśli tak, jakie wydatki należałoby zakwalifikować?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluceniem społecznym? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Czy w okresie swojej działalności, OWES zmieniły, ulepszyły lub wprowadziły innowacje do świadczonych przez siebie usług, a jeśli tak, to na czym one polegały i z czego wynikała potrzeba wprowadzenia zmian?
- Czy OWES planują w ciągu następnych 2 lat zmienić, ulepszyć świadczone przez siebie usługi, a jeśli tak, w jaki sposób?
- Czy, a jeśli tak, w jaki sposób OWES prowadzi diagnozę potrzeb swoich klientów?
- Czy, a jeśli tak, jakie działania są podejmowane przez OWES, aby podnosić jakość usług oferowanych dla PES/PS oraz identyfikować obszary, w których konieczne jest podniesienie jakości usług?
- Jak ocenia Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do działania OWES na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

b) ROPS

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Proszę powiedzieć, jak ocenia Pan/Pani stan rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim?

- Proszę powiedzieć, jakie są najważniejsze potrzeby związane z rozwojem ekonomii społecznej na terenie województwa lubuskiego?
- Jakie są podstawowe cele, planowane do osiągnięcia dzięki realizacji projektów w ramach w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020” i czy działania te odpowiadają istniejącym w województwie potrzebom?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakie są jego mocne i słabe strony?
- Jak ocenia Pan/Pani działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między OWES a ROPS i w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między ROPS a innymi interesariuszami (JST, PUP, OPS) w zakresie wsparcia ekonomii społecznej? Czy jest potrzeba usprawnienia tej współpracy, a jeśli tak, w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę między ROPS a Regionalnym Komitetem Rozwoju Ekonomii Społecznej w zakresie wsparcia ekonomii społecznej? Czy jest potrzeba usprawnienia tej współpracy, a jeśli tak, w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?

Skuteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES i ROPS to jak wyglądałaby sytuacja ekonomii społecznej w województwie? Na czym polegałyby różnice z obecną sytuacją
- Jak ocenia Pan/Pani skuteczność wsparcia oferowanego przez ROPS? Które formy wsparcia są najskuteczniejsze, a które najmniej skuteczne i z czego to wynika?

Trafność

- Czy wsparcie ekonomii społecznej udzielane przez ROPS cieszą się dużym zainteresowaniem? Jeśli tak, to które z nich najbardziej? A które z nich w najmniejszym stopniu? Z czego to wynika?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do potrzeb lub oczekiwań PES/PS? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES i ROPS? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Efektywność

- Jak ocenia Pan/Pani efektywność wsparcia udzielonego przez ROPS? Z czego wynika wysoka/niska efektywność? Jak można poprawić efektywność udzielanego wsparcia?
- Które typy wsparcia w poszczególnych ROPS są efektywne, a które nie? Z czego to wynika?
- Jak wygląda alokacja środków w ramach poszczególnych projektów ROPS? Na jakie usługi przeznaczają się największe środki, a na jakie najmniejsze i z czego to wynika?
- Czy osiągnięte rezultaty można było zrealizować przy mniejszych zasobach (finansowych, ludzkich, czasowych, technicznych)? Jeśli tak, dlaczego?

- Czy w ramach projektów ROPS powinien być kwalifikowalny jeszcze jakiś rodzaj wydatków, a jeśli tak, jakie wydatki należałoby zakwalifikować?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Jak ocenia Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do działania ROPS na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badań IDI z przedstawicielami PES i PS

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Prezentacja PES/PS

- Czym się zajmuje Państwa PES/PS?
- Jakie cele stawiają sobie Państwo w ramach prowadzonej działalności?
- Jakiego rodzaju potrzeby/oczekiwania mieli Państwo przed otrzymaniem wsparcia ze strony OWES?

Trafność wsparcia od OWES

- Jakiego rodzaju wsparcie Państwo otrzymali od OWES?
- Czy otrzymana pomoc odpowiadała Państwa oczekiwaniom? Jeżeli nie, to czego brakowało?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do Pana/Pani potrzeb lub oczekiwań? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy dostrzegają Państwo jakieś przeszkody w rozwoju PES/PS, których nie rozwiązuje wsparcie dostarczane przez OWES?

- Czy bez wsparcia otrzymanego od OWES możliwe byłoby rozwinięcie działalności Państwa podmiotu do poziomu, na którym jest obecnie?
- Jak ocenia Pan/Pani jakość wsparcia udzielonego przez OWES? Jakie Pana/Pani zdaniem są mocne i słabe strony wsparcia udzielonego przez OWES?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Skuteczność wsparcia od OWES/ROPS

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Dlaczego?
- Gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES to jak wyglądałaby sytuacja ekonomii społecznej w województwie? Na czym polegałyby różnice z obecną sytuacją?
- Jakie efekty udało się uzyskać dzięki wsparciu otrzymanemu od OWES?
- Jakich efektów nie udało się uzyskać, mimo otrzymania pomocy od OWES?
- Jak ocenia Pan/Pani skuteczność wsparcia udzielonego przez OWES? Które formy wsparcia udzielane przez OWES były najskuteczniejsze, a które najmniej skuteczne? Z czego to wynikało?

Efektywność

- Czy zasoby przeznaczone na zakładanie nowych PES (czas, pieniądze, zasoby ludzkie) były adekwatne do potrzeb?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Czy dostrzega Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do działania OWES w zakresie udzielania wsparcia? Jeśli tak, jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - usprawnić proces udzielenia wsparcia
 - zwiększyć trafność wsparcia
 - zwiększyć użyteczność wsparcia
 - zwiększyć skuteczność wsparcia
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badań IDI z przedstawicielami JST, PUP i OPS

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Jak Pan/Pani ocenia stan sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim?
- Jakie są z Państwa zdaniem, najważniejsze potrzeby sektora ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jakie bariery stoją na drodze rozwoju sektora ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jakie są Państwa zdaniem perspektywy rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak ocenia Pan/Pani system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakimi są jego mocne i słabe strony?
- Jak ocenia Pan/Pani dostępność wsparcia oferowanego przez OWES i ROPS dla mieszkańców regionu? Czy zapewniony jest równy dostęp do usług, a jeśli nie, z czego to wynika (jakie występują bariery) i jak można poprawić dostępność do tych usług?
- Jak ocenia Pan/Pani działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jak ocenia Pan/Pani współpracę jednostki, którą Pan reprezentuje z OWES i ROPS? Czy jest potrzeba usprawnienia tej współpracy, a jeśli tak, w jaki sposób można byłoby usprawnić tę współpracę?

Skuteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES i ROPS to jak wyglądałaby sytuacja ekonomii społecznej w województwie? Na czym polegałyby różnice z obecną sytuacją?
- Jak ocenia Pan/Pani adekwatność działań podejmowanych przez OWES i ROPS w obszarze ekonomii społecznej do zdiagnozowanych przez Pana/Pani potrzeb?

Użyteczność

- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Jak ocenia Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do systemu wsparcia na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakimi działaniami mogłyby zostać podjęte, aby:
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badań FGI z uczestnikami wsparcia OWES i ROPS

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Prezentacja uczestników wsparcia OWES/ROPS

- Co skłoniło Państwa do skorzystania ze wsparcia ze strony OWES/ROPS
- Jakiego rodzaju potrzeby mieli Państwo przed otrzymaniem wsparcia ze strony OWES/ROPS?

Trafność

- Jakiego rodzaju wsparcie Państwo otrzymali od OWES/ROPS?
- Czy otrzymana pomoc odpowiadała Państwa oczekiwaniom? Jeżeli nie, to czego brakowało?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do Pana/Pani potrzeb lub oczekiwań? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy dostrzegają Państwo jakieś przeszkody w poprawie swojej sytuacji społecznej/zawodowej, których nie rozwiązuje wsparcie dostarczane przez OWES/ROPS?
- Czy bez wsparcia otrzymanego od OWES/ROPS możliwe byłoby osiągnięcie tych efektów, które uzyskali Państwo dzięki wsparciu ze strony OWES/ROPS?
- Jak oceniają Państwo jakość wsparcia udzielonego przez OWES/ROPS? Jakie Państwa zdaniem są mocne i słabe strony wsparcia udzielonego przez OWES/ROPS?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES/ROPS? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Skuteczność

- Jakie efekty udało się uzyskać dzięki wsparciu otrzymanemu od OWES/ROPS?
- Jakich efektów nie udało się uzyskać, mimo otrzymania pomocy od OWES/ROPS?
- Jak ocenia Państwo skuteczność wsparcia udzielonego przez OWES? Które formy wsparcia udzielane przez OWES były najskuteczniejsze, a które najmniej skuteczne? Z czego to wynikało?

Efektywność

- Czy zasoby przeznaczone na udzielanie wsparcia (czas, pieniądze, zasoby ludzkie) przez OWES/ROPS były adekwatne do potrzeb?

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Użyteczność

- Czy z Państwa perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Dlaczego?
- Czy z Państwa perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Czy dostrzega Pan/Pani potrzebę wprowadzenia zmian do działania OWES/ROPS w zakresie udzielania wsparcia? Jeśli tak, jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - usprawnić proces udzielenia wsparcia
 - zwiększyć trafność wsparcia
 - zwiększyć użyteczność wsparcia
 - zwiększyć skuteczność wsparcia
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz panelu eksperckiego

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmocnieniu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerze i przemyślane wypowiedzi. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

Problemy sektora ekonomii społecznej w regionie

- Jak Państwo oceniają stan rozwoju sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim?
- Jakie są Państwa zdaniem, najważniejsze potrzeby sektora ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jakie bariery stoją na drodze rozwoju sektora ekonomii społecznej w woj. lubuskim?
- Jakie są Państwa zdaniem perspektywy rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie?

System wsparcia w ekonomii społecznej w regionie

- Jak oceniają Państwo system wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim? Jakie są jego mocne i słabe strony?
- Jak oceniają Państwo działania realizowane przez ROPS i OWES pod kątem zgodności z celami RPO-L2020?
- Jak oceniają Państwo działania ROPS w zakresie koordynowania systemem wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim?

Skuteczność

- Czy z Państwa perspektywy nastąpił rozwój sektora ekonomii społecznej w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy gdyby nie było projektów realizowanych przez OWES i ROPS to sytuacja ekonomii społecznej w województwie byłaby inna? Jeśli tak, dlaczego?
- Co wpływa na niską/wysoką skuteczność oferowanego wsparcia

Trafność

- Czy wsparcie ekonomii społecznej udzielane przez OWES i ROPS odpowiada Państwa zdaniem na potrzeby sektora ekonomii społecznej w regionie?
- Czy można wskazać przykłady form wsparcia, które były bardzo niedopasowane do potrzeb sektora ekonomii społecznej? Na czym polegało to niedopasowanie?
- Czy należałoby rozszerzyć bądź zmienić zakres wsparcia oferowanego przez OWES, ROPS? Jeśli tak, to w jakim stopniu i zakresie?

Efektywność

- Czy osiągnięte rezultaty można było zrealizować przy mniejszych zasobach (finansowych, ludzkich, czasowych, technicznych)? Jeśli tak, dlaczego?

Użyteczność

- Czy z Państwa perspektywy nastąpiło zmniejszenie problemów społecznych w regionie dzięki wsparciu kierowanemu przez OWES i ROPS? Dlaczego?
- Czy z Pana/Pani perspektywy nastąpiła poprawa sytuacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym? Jeśli tak, na czym polegała poprawa?

Poprawa działania systemu wsparcia

- Czy wśród założeń logiki interwencji w obszarze funkcjonowania systemu wsparcia OWES, wdrażanych na poziomie regionalnym występują takie, które należałoby uznać za nietrafione?
- Uwzględniając obowiązujące akty prawne i system wdrażania środków europejskich, czy istnieje konieczność wprowadzenia zmian w logice interwencji, aby zapewnić wyższą trafność/użyteczność/skuteczność i efektywność podejmowanych przedsięwzięć? Jeśli tak, jakie konkretnie działania należałoby podjąć?
- Jak oceniają Państwo potrzebę wprowadzenia zmian do systemu wsparcia ekonomii społecznej w woj. lubuskim? Jakie działania mogłyby zostać podjęte, aby:
 - zwiększyć trafność wsparcia?
 - zwiększyć użyteczność wsparcia?
 - zwiększyć skuteczność wsparcia?
 - zwiększyć efektywność wsparcia?

Scenariusz badania TDI w ramach studium przypadku

Dzień dobry,

Nazywam się ... i reprezentuję agencję badawczą Openfield, która na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego realizuje badanie pn. „Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020”. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną wypowiedź. Nasza dzisiejsza rozmowa zostanie zarejestrowana, byśmy nie pominęli żadnego ważnego szczegółu na etapie analizy.

- Na podstawie wiedzy i doświadczenia jak ocenia Pan/Pani wsparcie udzielane przez OWES? Jakie formy wsparcia są oceniane pozytywnie, a jakie negatywnie i z czego to wynika?
- Jakie Pana/Pani potrzeby zostały zaspokojone w ramach korzystania ze wsparcia OWES, a jakie nie? Z czego wynika ewentualnie niezaspokojenie potrzeb z działań OWES?
- Jakie występowały bariery utrudniające uzyskanie wysokiej jakości usług przez OWES?
- Proszę opisać swoje przedsięwzięcie? Czym się zajmuje Państwa podmiot? Ile osób zatrudnia? W jakiej działa branży? Jakie są plany na przyszłość?
- Jakie czynniki wpłynęły na sukces Pana/Pani przedsięwzięcia? Jaki udział miało w tym wsparcie uzyskane od OWES?
- Jakie błędy zostały popełnione w trakcie zakładania podmiotu?
- Co mogłoby zostać uznane za dobrą praktykę w trakcie zakładania PES/PS i rozwijania jego działalności?

Kwestionariusz ankiety internetowej CAWI

Dzień dobry,

Firma Openfield na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze realizuje badanie pn. Ocena efektów wsparcia udzielonego w ramach Działania 7.6 Wsparcie dla OWES i ROPS we wzmacnianiu sektora ekonomii społecznej RPO-L2020. Celem głównym badania jest dokonanie oceny przyjętego systemu wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim i jego dotychczasowych efektów w ramach Priorytetu Inwestycyjnego 9v RPO-L2020. Badanie jest anonimowe, co oznacza, że odbiorcy wyników badania nie będą mieli możliwości powiązania udzielonych odpowiedzi z poszczególnymi uczestnikami. Dlatego proszę o szczerą i przemyślaną odpowiedź. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 15 minut.

1. Jak opisałby Pan/Pani swoją sytuację społeczno-zawodową przed otrzymaniem wsparcia ze strony OWES/ROPS?

(można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. bardzo zła
- b. zła
- c. przeciętna
- d. dobra
- e. bardzo dobra

2. Przyczyna Pana/Pani problemów w życiu społeczno-zawodowych wynika w głównej mierze z:

(można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

- a. z niepełnosprawności
- b. z długotrwałego bezrobocia
- c. z uzależnień (np. od alkoholu)
- d. z ubóstwa
- e. z niskiego poziomu wykształcenia
- f. z wieku (55+)
- g. inne (jakie?)

3. Na terenie jakiego powiatu żyje Pan/Pani?

(proszę zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. gorzowski
- b. Gorzów Wlk. jako miasto na prawach powiatu
- c. krośnieński
- d. międzyrzecki
- e. nowosolski
- f. słubicki
- g. strzelecko-drezdenecki,
- h. sulęciński,
- i. świebodziński
- j. wschowski
- k. Zielona Góra jako miasto na prawach powiatu
- l. zielonogórski
- m. żagański
- n. żarski

4. Czy korzystali bądź aktualnie korzystają Państwo z pomocy OWES?

(proszę zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. Tak
- b. Nie

[Jeśli zaznaczono odpowiedź „Tak” następuje przejście do kolejnego pytania.

Zaznaczenie odpowiedzi „Nie” kończy udział w badaniu]

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

5. Jak oceniliby Państwo ogólny poziom swojego zadowolenia ze wsparcia uzyskanego w OWES?

(ocena w skali 1-5, gdzie 1 oznacza niski poziom zadowolenia, 5 wysoki poziom zadowolenia)

niskie zadowolenie **1** **2** **3** **4** **5** wysokie zadowolenie

6. Z jakiej formy wsparcia korzystał Pan/Pani?

(można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

Dostępne formy wsparcia	Tak, korzystałem
a. Doradztwo biznesowe	
b. Doradztwo branżowe	
c. Dotacja na utworzenie miejsca pracy	
d. Pomoc w promocji podmiotu	
e. Pomoc w rozwijaniu współpracy z innymi podmiotami	
f. Szkolenia biznesowe	
g. Szkolenia branżowe	
h. Wsparcie infrastrukturalne i techniczne	
i. Wsparcie mentora	
j. Wsparcie pomostowe	
k. Inne (jakie?)	

7. Proszę ocenić przydatność poszczególnych instrumentów wsparcia?

(ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niską przydatność a 5 wysoką przydatność)

Dostępne formy wsparcia	Ocena przydatności				
	1	2	3	4	5
a. Doradztwo biznesowe					
b. Doradztwo branżowe					
c. Dotacja na utworzenie miejsca pracy					
d. Pomoc w promocji					
e. Pomoc we współpracy z innymi podmiotami					
f. Szkolenia biznesowe					
g. Szkolenia branżowe					
h. Wsparcie infrastrukturalne i techniczne					
i. Wsparcie mentora					
j. Wsparcie pomostowe					
k. Inne (jakie?)					

8. Proszę ocenić jakość poszczególnych instrumentów wsparcia, z których Państwo korzystali?

(ocena w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznacza niską jakość a 5 wysoką jakość. Oceniają Państwo tylko te instrumenty wsparcia, z których Państwo skorzystali. Przy instrumentach wsparcia, z których Państwo nie korzystali proszę postawić znak X we właściwym miejscu)

Dostępne formy wsparcia	Ocena jakości					
	1	2	3	4	5	Nie korzystałem
a. Doradztwo biznesowe						
b. Doradztwo branżowe						
c. Dotacja na utworzenie miejsca pracy						
d. Pomoc w promocji						
e. Pomoc we współpracy z innymi podmiotami						
f. Szkolenia biznesowe						
g. Szkolenia branżowe						
h. Wsparcie infrastrukturalne i techniczne						
i. Wsparcie mentora						
j. Wsparcie pomostowe						

9. Jakie główne efekty osiągnął Pan/Pani dzięki pomocy otrzymanej ze strony OWES?

(można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

- a. Nabyłem nowe kompetencje
- b. Podniosłem kompetencje
- c. Przekształciłem organizację wolontariacką w podmiot ekonomii społecznej
- d. Zdobyłem zatrudnienie
- e. Uzyskałem środki finansowe na prowadzenie działalności
- f. Założyłem podmiot ekonomii społecznej/przedsiębiorstwo społeczne
- g. Zbudowałem lokalne partnerstwo
- h. Nie osiągnąłem żadnych efektów

10. Czy bez otrzymanego wsparcia osiągnęliby Państwo podobne efekty?

(można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. zdecydowanie osiągnęlibyśmy podobne efekty
- b. raczej osiągnęlibyśmy podobne efekty
- c. raczej nie osiągnęlibyśmy podobnych efektów
- d. zdecydowanie nie osiągnęlibyśmy podobnych efektów

11. Czy poprawiła się Pana/Pani sytuacja społeczno-zawodowa w porównaniu z sytuacją przed uzyskaniem wsparcia ze strony OWES?

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

(można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. Zdecydowanie się poprawiła
- b. Raczej się poprawiła
- c. Trudno powiedzieć
- d. Raczej się nie poprawiła
- e. Zdecydowanie się nie poprawiła

12. Jak oceniają Państwo dostępność do usług wsparcia ekonomii społecznej na terenie powiatu, w którym Państwa instytucja prowadzi działalność?

(ocena w skali 1-5, gdzie 1 oznacza małą dostępność a 5 dużą dostępność)

mała dostępność 1 2 3 4 5 duża dostępność

13. Czy w trakcie starań o wsparcie lub podczas korzystania ze wsparcia napotkali Państwo na jakieś bariery?

(proszę zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. Tak
- b. Nie

[Jeśli zaznaczono odpowiedź „Tak” następuje przejście do kolejnego pytania. Jeśli zaznaczono „Nie” następuje przejście do pytania 15)

14. Jakie bariery napotkali Państwo w trakcie starań o uzyskanie wsparcia lub podczas korzystania ze wsparcia?

(można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

- a. Bariery formalno-proceduralne (skomplikowana dokumentacja itp.)
- b. Bariery informacyjne (brak dostępu do informacji)
- c. Bariery administracyjne (utrudnienia ze strony organizatorów wsparcia)
- d. Bariery kompetencyjne (brak kwalifikacji do sprostania wymogom)
- e. Inne. Jakież?

15. Gdyby istniała taka możliwość, czy zdecydowałiby się Państwo na ponowne korzystanie ze wsparcia ze strony OWES?

(można zaznaczyć tylko jedną odpowiedź)

- a. Tak

- b. Nie
- c. Trudno powiedzieć

Kwestionariusz oceny badania typu Tajemniczy Klient

I kontakt telefoniczny	
Nawiązanie połączenia telefonicznego	1. bardzo długie czekanie 2. długie czekanie 3. szybko 4. bardzo szybko
Wartość merytoryczna udzielonej pomocy (na ile udzielone informacje odpowiadały na potrzeby informacyjne klienta)	1. bardzo mała 2. mała 3. duża 4. bardzo duża
Nastawienie do rozmówcy	1. bardzo negatywne 2. negatywne 3. pozytywne 4. bardzo pozytywne
II kontakt telefoniczny – umówienie się na spotkanie	
Nawiązanie połączenia telefonicznego	1. bardzo długie czekanie 2. długie czekanie 3. szybko 4. bardzo szybko
Dostosowanie terminu spotkania do potrzeb rozmówcy	1. bardzo mała elastyczność 2. mała elastyczność 3. duża elastyczność 4. bardzo duża elastyczność
Spotkanie	
Widoczność i dojazd do siedziby ocenianej instytucji	1. bardzo zły 2. zły 3. dobry 4. bardzo dobry
Wartość merytoryczna udzielonej pomocy (na ile udzielone informacje odpowiadały na potrzeby informacyjne klienta)	1. bardzo mała 2. mała 3. duża 4. bardzo duża
Nastawienie do rozmówcy	1. bardzo negatywne 2. negatywne 3. pozytywne 4. bardzo pozytywne
Gotowość do pomocy w załatwianiu formalności	1. bardzo mała 2. mała 3. duża 4. bardzo duża

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Załącznik 4 Mapa województwa z podziałem na powiaty

Zamawiający:

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego

ul. Podgórna 7, 65-057 Zielona Góra

Wykonawca:

Openfield Sp. z o.o.

ul. Ozimska 4/7, 45-057 Opole

Publikacja bezpłatna

Zielona Góra 2018

**Rzeczpospolita
Polska**

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

